

H-19
21
16

GABRIELIS ALVAREZ
DE VELASCO

VALLISOLETANI,

D. R.

REGULIS PAUPERUM

E. T.

REVERABILIUM PERSONARUM

IN DUOS TOMOS DISTRIBUTA

H-13
21
16

A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

D. GABRIELIS ALVARES
DE VELLASCO
Y ALLISOLETANI
D. R.
PRIVILEGIIS PAPERUM
ET
MISERABILIUM PERSONARUM
IN DUCATU TOMO 2. DISTRIBUITA

D. GABRIELIS ALVAREZ
DE VELASCO,

VALLISOLETANI,
Novi Regni Granatensis Senatoris ;

DE A. Coll. de S. Pedro.

PRIVILEGIIS PAUPERUM

ET

MISERABILIUM PERSONARUM

AD LEGEM UNICAM COD.

*Quando Imperator inter Pupillos, & Viduas, aliasque miserabiles
Personas cognoscat.*

TRACTATUS IN DUAS PARTES DIVISUS,

EDITIO TERTIA.

Accedunt

JOANNIS. MARIÆ NOVARIII

Jurisconsulti Lucani,

DE

PRIVILEGIIS MISERABILIUM PERSONARUM

Item

DE INCERTORUM ET MALE ABLATORUM PRIVILEGIIS

TRACTATUS DUO.

OPERA JURIS STUDIOIS ET IN FORO VERSANTIBUS

omnino necessaria, ac Bonarum Literarum Sectatoribus accommodatissima!

TOMUS PRIMUS.

LAUSONII & COLONIÆ ALLOBROGUM,

Sumptibus MARCI-MICHAELIS BOUSQUET & SOCIORUM,

D. GABRIELIS ALVAREZ

DE VELLASCO

VALLISOLETANI

Novi Regni Granatensis Senatoris;

D E A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

PRIVILEGIIS PAPERUM

E T

MISERABILIUM PERSONARUM

AD LEGEM UNICAM COD.

Quando Imperator inter Populos, et Viduas, et aliosque miserabiles Personae cognoscit.

TRACTATUS IN DUA PARTES DIVISUS

EDITIO PRIMA

Accidit

IOANNIS MARIAE NOVARI

jurisconsulti Lucensis

D E

PRIVILEGIIS MISERABILIUM PERSONARUM

LIBER

DE INCERTORUM ET MALI ABUSORUM PRIVILEGIIS

TRACTATUS BVO

OPERA JURIS STUDIO ET IN TOTO PERACTUS

omnino necessarius ac Romanum Ius in se habens et commodissimus

TOMUS PRIMUS

LAUSONII & COLONIE ALBANOUM

Scriptibus Marci-Michaelis Bousquet & Sociorum

BIBLIOPOLÆ LECTORI.

URISCONSULTORUM Opera rariora simulque præstantia sua studiosis expetita, recudendi consilium, quod instituimus, profecuturi, cui post *Capola* ac *Barbosa* scripta quædam usus continui, item *Fragosi* atque *Gnazzinorum* omnia, Typis nostris facta vulgatiore, locum daremus, deliberandum haud diu fuit. Compertum enim jampridem nobis erat, *VELASCI* lucubrationes nihilominus desiderari. Maxime verò de *Privilegiis Pauperum & Miserabilium Personarum*, & de *Judice Perfecto* ab eo conscripti Tractatus. Quos certè fructus in omnia ferè Juris cum Canonici tum Civilis argumenta sese diffundentes, illi Pragmaticis præbent colligendos, emptores ita excitarunt statim ac quoties lucem aspexere, ut & quæ Madriti primùm, & quæ ultimò Lugduni annis ab hinc LXXV. exemplaria prodierant, brevi distracta indè vix amplius parabilia fuerint, requirerentur licet undique. Hoc autem desiderio frustra porrò ne tenerentur Juris cultores, adcurandi quam promptissimè ratio sanè nobis erat sufficiens ad novam Editionem parandam, qui studiorum in usus Præla nostra, quantum valemus, conferre peroptamus. Sola tamen promptitudine gratiam aucupari nolimus, quam commodis potius, queis editio nostra priores longè superaret, demereri poteramus, moræ quidem aliquantum hoc publicationi injecit, sed utilitate consilii pensandæ. Simplici quippe Lugdunensis Editionis repræsentatione, quæ paucos intra menses absolvi potuisset, minimè contenti, nitidior primò ut nostra esset, ac emendatior multò, allaboravimus: deindè, Volumina hæcenus tam inæqualia, ut Primum duplo majus esset Altero, paria evaderent, effecimus, huic addendo aliùs utique Scriptoris Opus, verùm ejusdem planè argumenti; *NOVARI* nempè, digni omnino qui *Velasci* latus clauderet. Quæ accessio quin sit, utroque præsertim carentibus, acceptissima, nulli dubitamus. Sic enim unà comparabunt Auctores, qui materiam de Privilegiis id genus Causis, ac Personis, cum constitutionibus Principum aut Pontificum, tum interpretatione Prudentum & usu fori, adtributis penitè exhausterunt. Quos denique ut quàm minimo temporis laborisque impendio con-

fulere possent, præstitimus, unico ex duobus conflato *Rerum Indice*, utrique & *Novario* & *Velasci* Tomo secundo inserviente, antiquis præterea longè plenior.

VELASCI memoriam, cujus præter nomen Scriptave, vix docti quicquam norunt extrà Hispaniam, illustrare, si quid ad fata ejus pertinens reperire nobis daretur, constitueramus. Sed spem vota que haud impleverunt nostra Biographi, quorum unus tantùm NICOLAUS ANTONIUS nos vacuos non dimisit. Locum integrum exscribere consultum duximus, quod paucorum in manibus versetur ejus *Bibliotheca Hispanica*.

D. GABRIEL DE VELASCO, *Patriæ sibi Pincianæ Urbis, Regiæque Matritensis Curia Advocatus*, variam utriusque Juris eruditionem literarumque jucundiorum gratiam in Opere illo explicuit, quod quidem, ut patrocinium egenis & qua aliacunque de causa miseris hominibus perpetuum accommodaret, post alios tenuiores ejusdem Argumenti enarratores, fecit publici usus. Nempe *Tractatum de Privilegiis Pauperum & Miserabilium Personarum*. Hujus alteram & alteram Partem primitus fecerat; quarum Prior continet Privilegia in Electionibus, Contractibus, Judiciisque Civilibus: Posterior ea quæ in *Ultimis Voluntatibus, Judiciis Criminalibus, Delictisque* his competunt. Matriti anno 1630. fol. Ab hac editione nondum sibi conscius piæ Opera atque utilis absoluta, quod reliquum fuit, colophonem argumento maturavit, jamque ad *Indos Granatæque novi Regni Curiam* ire Senator jussus, ope amicorum edidit, Eiusdem *Tractatus Tertiam Partem*, materiam præcipuè *Leg. Unicæ C.* quando Imperator inter Pupillos & Viduas & alias Miserabiles Personas cognoscat, continentem. *Ibidem* 1636. fol. prodiit secundo integrum Opus *Lugduni Gallorum ex Officina Horatii Boissat an 1663. fol.*

Judicem item perfectum; seu de *Judice perfecto Tractatum apud eundem Boissat 1662. in fol.*

Epitomen de Legis Humanæ mundique fictione, veritate Divinæ, & æterni temporalisque differentia. In eadem Lugduni Officina 1662. in 4to. Hoc scripto munire voluit se adversus ingruentium dolorum & languorum quasi contractam tabem, senioque ejusque consuetariae morti se præparare, longè jam positus à forensi negotio, emeritique palmam adeptus.

Credo & ejus sunt, cum eodem nomine notata sint.

Axiomata Juris Matriti 1631.

Insigni Jurisconsulto ac Viro pio haud minus digna hisce cum sint cætera Velasci nostri scripta Antonio memorata, pari ea vulgabimus cura atque diligentia. Submisimus certè prælo *Judicem ejus Perfectum*, quem sequentur alia statim atque nobis tam felicibus esse continget, ut eorum *Exempla nanciscamur. Vale!*

P R Æ F A T I O.

LIQUOS hac de re scriptitasse ¹ scio : *Cornelium* præsertim *Benincacciam*, qui integrum de *Paupertate* Tractatum edidit, elegantem quidem & eruditum : brevissimis tamen cancellis se continuit, multaque suo tempore memoranda omisit : multa postmodum (omnino scitu digna, huicque rei necessaria ex *Sacri Concilii Tridentini*, Regiarumque legum dispositione, quæ nec prævidere potuit) accrevère. Poterat autem de recenti editus liber (si ejus inscriptioni responderent scripta) vel ex toto laborem nostrum supplere : vel magna saltem ex parte levare. Auctor est *Lucas Mattheæ Apicella*, libro qui nomen *Tutamen Pauperum* indidit. Generalior tamen titulus nigro. Quatuor enim tantum quæstionum complexus est materiam. *De Quinquenniali* nempe *Dilatione*, *De Moratorio Principis*, *De Remissione debitorum*, & *De Cessione bonorum*. Cætera Nobis, multaque etiam in his dicenda reliquit. Quare ab incepto opere non desistere conveniens Nobis non solum visum est; sed etiam majori illud fore conatu prosequendum. Cum & materiam tantis viris dignam perspexerimus, totque in ea omissa : utque facundissimi *Andrea Tyraquelli* (etiam mortui) desiderio (cujus in *Epistola ad Lectorem* mentionem fecimus) pro viribus satisfaceret. Curabimus autem nec dicta transcribere, nec omittere necessaria : ita brevitati consulendo, ut non obscuritas generetur : ita operi, ut non defectu doleat : Nec ex abundanti copia, parca nimis, nec rursus avida manu, sed quod magis utilitati, ac desiderio satisfaciatur, quàm facietati abundet, hauriemus; modum quoad fieri poterit, servando, ² juxta vulgatum illud *HORATII*, *Lib. I. Sermon. Saty. 1.*

*Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos ultra, citroque nequit consistere rectum.*

Et *SENEC.* *Lib. II. de benefic.* *Et cum sit ubique virtutis modus aequè peccat quod excedit, quàm quod deficit.* *Pliniique Minoris sententiam Epistolarum Lib. 1. Epistola ad Cornelium Tacitum. Optimus tamen modus est* (inquit ipse) *quis negat? Non magis servat modum, qui infra rem, quàm qui supra, qui adstrictius, quàm qui effusius dicit.*

Ut autem verbo promissa, opere incipiamus implere; utquè multa, quæ huic Tractatui accommodari possent, omittamus: supponendum erit, privilegia piis causis concessa, Pauperibus quoque concessa videri, ³ in eorumque causis locum habere, cum & ipsæ piæ sint, ut plenè ostendit *Cornel. Beninc. de Paupert. quæst. 5. princip.* præsertim ex *n. 40. usque ad fin.* ubi post argumenta pro utraque parte adducta, Pauperum causam piam esse, gaudereque per consequens omnibus privilegiis, immunitatibus, & specialibus piis causis concessis concludit: firmant etiam *Andr. Tyraquel. de privil. pia caus. in præfat. n. 9. & 23.* *Emman. Costa in capit. Si pater, verb. Pauperes, num. 9. de testam. lib. 6.* *Joan. Maria Novar. in praxi electionis, & variationis fori, quæst. 16. n. 2. sect. 1.* *Francisc. Vivi. decis. 222. num. 2. lib. 2.* *Sigismund. Scacci. de judic. lib. 2. c. 5. num. 44.* *Sebast. de Medic. in tract. de casib. fortuit. 2. par. quæst. 4. num. 49.* *P. Ferdinand. Rebello de oblig. justitiæ, 2. par. lib. 18. de promissione, & donatione, quæst. 7. num. 1.*

Quare omnia à *Tyraquello* in *d. tractatu de privileg. pia caus.* congesta (quæ huc etiam spectare videbantur) omissa facimus, licèt quandoque in cum incidamus necesse sit. Sic & multa alia adducta per *Petr. Surd.* in suo eleganti, copiosoque *de Alimentis Tractatu* (cujus pleraque ex dictis præcipuè in *tituli primi quæstionibus, cum alimenta*

¹ Qui hac de re egerint Auctores,

Brevitati qualiter sit consulendum.

² Modus servandus,

³ Privilegia piis causis concessa, Pauperibus concessa videntur,

P R Æ F A T I O.

non tam sui ipsorum privilegia contineant ratione : quàm quòd pauperi debeantur ; ut suo loco Nobis latius erit agendum) data opera prætermittimus. Neque piæ causæ prosequimur nunc privilegia , ut ea pauperibus referamus. Illud solùm (ut dictis firmitatem addamus) in præsentì deducimus : Pauperum causam verè , & propriè , non lato , sed exacto modo piam & dici : ut firmat , defenditque *P. Ferdin. Rebell. supra , num. 3.* ubi inquit , donationem pauperibus factam , licèt excessiva sit , ac terminum quingentorum solidorum à lege pen. C. de Donat. præfinitum excedat ; insinuatione non solùm non egere ; validamque absque illa esse ex communi sententia ; sed etiamsi omnium bonorum facta sit , juxta illud Dominicum *Matthæi XIX. Vade vende omnia que habes , & da Pauperibus.* Respondetque ad text. in l. Sancinus , 34. C. de Don. correctum esse , tum per contrariam consuetudinem , tum per d. leg. penult. Illamque loqui in causis non omnino piis , licèt aliquo modo pietatem continentes , ad hasque insinuatione opus esse : non ad illas ! hancque dicit ibi communem sententiam , n. 4. vers. *Rationabilis.* De qua re latè ante cum *Tiraq. de pia caus. privil. 124.*

Adeo autem suprâ dicta procedunt , ut non solùm Pauperum causa verè , ac propriè pia sit , aliorumque piarum causarum privilegio gaudeat , & earum appellatione , nomineque contineatur : sed etiam è converso , ut Pauperum appellatione veniant quævis opera pia , 6 ita (post *Martin. Navar. quem refert*) observat *P. Leonard. de justit. & jure , lib. 2. cap. 14. dub. 6. num. 34.*

Hujus Tractatus materiam in duas divisimus Partes , quarum prima hæc , in Electionibus , in Ecclesiasticis , Civilibusque Judiciis , necnon & in Contractibus privilegia continet. In ultimis Voluntatibus , in Delictisque specialia (quibus ultimam jam fere manum imposuimus) continebit secunda.

Advertendum deinde , miserabilium omnium personarum Nos in præsentì sigillatim non prosequi materiam : tum quia Pauperum nomine inscriptis quæstionibus inest : tum quia de Pauperibus (ut de miserabilioribus) est præcipuus sermo noster , in illisque miserabilitatis ratione disposita , in aliis quoque actu saltem , & habitu miserabilibus locum habent , juxta notata à Nobis *quest. 52. num. 31. & seqq.* Nominatim autem de Infirmis , & Valetudinariis *quest. 36.* egimus , de Pupillis , Orphanis , & Viduis *d. quest. 52.* Multæ præterea aliæ Judicis arbitrio (demptis his , quæ in specie miserabiles à lege designantur) dicuntur personæ , quas (post *Henr. Bohic. in cap. Ex ratione , 11. num. 4. & 5. de foro compet. Petr. Rebus. 1. tomo ad constit. Gallic. tit. de sentent. provisional. art. 3. glos. ult. per tot. Didac. Covar. præct. cap. 6. num. 3.* multosque alios ab eo relatos) recensent plenissimè *Mascard. de probat. concl. 165. per tot. Jacob. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 66. per tot.* Nosque alios etiam adduximus , *quest. 4. num. 77.* Inter quas meretricem quoque miserabilem judicari , forique privilegio gaudere : ex plurium tradidimus sententia , *d. quest. 52. num. 7.* Idemque in Virgine , Cælibe , Uxorata inutilem maritum habente , Cæco , Captivo , Senè , Membris mutilato , aliisque firmat *Menoch. supra* , quorum multos ab eo relatos omittimus , & quia ibi poterunt videri ; & quia de veritate inibi positarum assertionum dubitamus , ut in Universitate , vel etiam Ecclesia Rusticis ; & aliis personis , quæ ex ipsarum sola conditione , nisi alia adjungatur causa miserabiles dici non posse videntur , juxta dicta à Nobis repetita *quest. 52. num. 31. & seqq.* Cum tamen eas indistinctè miserabiles dicat *Menoch. supra* , easdem etiam novissimè recensent *Bernard. Græva. conclus. præct. Camer. Imper. conclus. 1. consider. 1. num. 3. & seqq. lib. 1. & Doctor Marta in summa successionis legalis , 4. part. quest. 18. art. 4. num. 18. & 19.* ubi declarat , & objectioni proximè oppositæ satisfacere videtur , cujus Nos sententiam de verbo ad verbum in 2. hujus Tractatus parte in specialibus extra quæstiones in ultimis voluntatibus , num. 20. recitamus. Quod ne forsan quisquam in limine (ut aiunt) impingat , adnotare obiter libuit.

4
Pauperum
causa verè
& propriè,
non lato ,
sed exacto
modo pia
dicitur.

Donatio
excessiva ,
omnium-
que etiam
bonorum
pauperibus
facta insi-
nuatione
non eget.

5
L. Sancin-
us , 34. &
l. pen. C. de
donat. in-
terpretatur

6
Appellatio-
ne paupe-
rum veni-
unt quævis
opera pia.
Tractatus
hujus ordo
ac divisio.

7

8

9

10

ELENCHUS QUÆSTIONUM

In hac Prima Parte contentarum.

QUÆSTIO I.

NOMEN hoc Paupertas, vel Pauper unde descendat & deque aliorum consimilium Nominum naturâ & differentiâ ad multorum iurium intellectum. pag. 1.

VII.

Quotplex sit paupertas, quotuplicesque sint pauperes? pag. 5.

VIII.

Quo jure sit introducta Paupertas? pag. 5.

IX.

Quid sit paupertas, quisque pauper dicatur? p. 7.

X.

Utrum Pauper dicatur Dominus utilis tantum nec alia habens bona? pag. 17.

XI.

Utrum pauper sit, qui secundum conditionem suam sufficientia bona non habet, debitis tamen multis implicatus est, Quivè debitores, aut debitorum jura habet? pag. 18.

XII.

Utrum pauper sit qui artem vel officium habet, ex quo alimenta, vitæque necessaria percipere potest, qui alium sibi obligatum habet ut præbeat alimenta? pag. 22.

XIII.

Utrum pauper sit, qui plura, magnaquè estimationis bona habet, non tamen ex iis sufficientes redditus percipit, de quibus se, familiamque alit; ac decenter pro conditione sua vivere possit? pag. 25.

XIV.

Utrum pauper sit, qui bonis externis abundat, internis tamen, & animi caret? & an pauperum privilegium & favoribus gaudeat? pag. 27.

QUÆSTIO V.

Paupertas quomodo probetur? pag. 28.

XV.

Utrum ad honores, & Reip. Officia admitti, vel etiam divitibus præferri possit & debeat pauper? pag. 31.

XVI.

Utrum admitti, eligere ad beneficia & dignitates Ecclesiasticas, aut etiam diviti vel minus pauperi digniori præferri pauper debeat? pag. 48.

XVII.

Utrum Clericus pauper negotiator, vel mercatoriam exercens, penas contra clericos mercatores à jure impositas incurrat? pag. 51.

XVIII.

Utrum Clericus pauper etiam coram iudice seculari & in secularibus causis Advocati vel procuratoris officium exercere possit? pag. 54.

XIX.

Utrum Clericus pauper, Tabellionis vel Notarii officium coram Iudice Ecclesiastico, vel etiam seculari, quin ob id penam incurrat, exercere valeat? pag. 58.

XX.

Utrum parentum paupertas impediatur filio Religionis ingressum sive ad eam voto adstrictus sit, sive non? Et an post professionem filium egredi compellat? Et quidni parentibus circa filios, vel fratribus circa fratres, vel sorores Pauperes? pag. 60.

XXI.

Utrum, & quando propter paupertatem fieri possit, vel debeat beneficiorum, aut dignitatum unio? Et an ob eam tan ex dispensatione, quam sine illâ, plura quis possit beneficia obtinere. pag. 63.

XXII.

Utrum conjunctus pro conjuncto paupere, absquè Mandato in Beneficialibus admittatur? pag. 67.

XXIII.

Utrum sponsalia de futuro, propter supervenientem alterius ex sponsis paupertatem dissolvantur? pag. 68.

XXIV.

Utrum pater Naturalis filiam Naturalem pauperem dotare teneatur? pag. 71.

XXV.

Utrum filiam semel dotatam, quæ dotem amisit, iterum dotare, alereve cui alimenta jam dederat teneatur Pater & quid in Fratre circa sororem? pag. 74.

XXVI.

E L E N C H U S

XVII.

Utrum filia pauperis etiam major XXV. annis, quæ in corpus suum peccavit, vel matrimonium sine Patris consensu contraxit dote, vel legitimâ privari possit? pag. 79.

XVIII.

Utrum ultra decimam bonorum suorum partem quæ promissionis tempore habebat possit hodie promittere pauper Arrhas? pag. 85.

XIX.

Utrum acquisita constante Matrimonio communicari, ac dividi inter Virum & uxorem debeant? licet alter conjugum inops esset, nullaque aut inæqualia ad matrimonium attulisset bona. pag. 86.

XX.

Utrum certitudo vitiet actum, etiam ubi paupertatis favor adest, aut ejus causâ sustineatur? ibid.

XXI.

Utrum paupertas Donationem præsumi faciat? ibidem.

XXII.

Utrum prohibita alienari propter paupertatem alienari possint? pag. 88.

XXIII.

Utrum pauper cui res vendita, non tamen tradita fuit ei, cui tradita fuit & tradita præferatur? pag. 96.

XXIV.

Utrum divites necessaria pauperibus vendere compellantur. pag. 98.

XXV.

Utrum debitor pauperis in mora etiam ante interpellationem constituatur. pag. 99.

XXVI.

Utrum ad interesse damni emergentis, vel lucri cessantis teneatur pauper. pag. 101.

XXVII.

Utrum & quando ad restitutionem teneatur pauper. pag. 107.

XXVIII.

Utrum à solutione mercedis vel salarii alias debiti excuset paupertas. pag. 110.

XXIX.

Utrum merces, vel salarium in Principio vel in fine Operis pauperibus solvendum sit? pag. 119.

XXX.

Utrum paupertas justa restitutionis, in integrum sit causa, & an casu quo justa restitutionis causa sit, jure minorum, vel Ecclesiam an verò majorum ex causa generali si qua mihi &c. competat? pag. 120.

XXXI.

Utrum contra pauperem non appellantem appellationemve non prosequentem currat tempus? pag. 122.

XXXII.

Utrum præscriptio decennialis, vicenalis, vel tricennialis contra pauperem currat? pag. 125.

XXXIII.

Utrum pauper biennio vel triennio pensionem Emphyteusis solvere cessans, à jure suo in commissumque cadat? pagin. 127.

XXXIV.

Utrum contra divitem ut sibi subveniat agere possit pauper. pag. 130.

XXXV.

Utrum judex possit vel debeat impartiri officium suum non requisitus, vel partes ad concordiam reducere, ubi causa pauperis vel miserabilis personæ vertitur? pag. 131.

XXXVI.

Utrum à comparendo coram iudice excuset paupertas, debeatque projurejurando à pauperibus recipièdo ire, mittere iudex? pag. 134.

XXXVII.

Utrum à decimarum protestatione Deo, hominibusve debitarum excuset paupertas? pag. 136.

XXXVIII.

Utrum propter paupertatem Gabellum, Podagium, vectigal seu Tributum imponere liceat? pag. 138.

XXXIX.

Utrum pauperi litiganti sit à colligante præstanda Alimenta ad vivendum & ad litigandum? pag. 142.

XL.

Utrum venditor qui scit litem motam pauperi imptori etiam absque denunciatione defendere eum debeat, de evictioneque teneatur si non defendat? pag. 151.

XLI.

Utrum solutione expensarum & melioramentorum quæ bonæ fidei possessor, utilisve dominus in re bona fide possessa, vel in qua dominium aliquod habebat fecit, excuset paupertas? pag. 155.

XLII.

Utrum ab ingratitude paupertas excuset? pag. 165.

XLIII.

Q U Æ S T I O N U M

XLIII.

Utrum creditor pauper, possit ante diem debitorem suum convenire? pag. 167.

XLIV.

Utrum debitor ex propria confessione, sententia quæ transiit in rem iudicatam instrumento guarantee, similivè causa ad solutionem statim post condemnationem, vel terminum sit compellendus si pauper sit; debeatque illi si petatur concedi dilatio? & quæ pag. 170.

XLV.

Utrum paupertas impediat actionem nasci contra pauperem, vel obligationis saltem executionem, etiam hodie donec melior debitori superveniat conditio solvere-que possit, differat? pag. 183.

XLVI.

Utrum spoliatus ante omnia sit restituendus, ubi quis spoliavit pauper est? pag. 188.

XLVII.

Utrum exemptus privilegio exemptionis adversus pauperem gaudeat? pag. 189.

XLVIII.

Utrum actio personalis contra tertium non contrahentem ubi saltem debitor principalis pauper est nec solvendo detur? pag. 190.

XLIX.

Utrum pauper aliud pro alio invito creditore solvere possit. pag. 192.

L.

Utrum sententia alimentorum quoad effectum saltem suspensivum in favorem pauperum lata, vel à sententia Mercedis ejusque taxatione appellari possit? pag. 194.

LI.

Utrum absque mandato pro paupere non appellante etiam in causa Civili liceat quilibet appellare? pag. 197.

LII.

Utrum Pauper possit laicum coram iudice Ecclesiastico, etiam hodie juris Regii dispositione stante, convenire? pag. 201.

LIII.

Utrum pauper qui satisfacere non potest, nec fideiussorem invenit, quando satis datio requiritur juratoriam cautionem præstando satisfaciat? pag. 208.

LIV.

Utrum paupertas in quam quis sua culpa incidit, excuset? pauperique proficiat? pag. 214.

LV.

Utrum Pauperes, miserabilisquæ personæ Divitibus in judiciis præferantur, miserabiliumquæ causæ privilegiatæ, quatenus existant? pag. 218.

LVI.

Utrum conjux pauper, consanguineus prædefuncti vel legitima etiam sobole existentibus conjugi diviti præmortue succedat & in qua parte? pag. 223.

LVII.

Utrum pendente confectioe inventarii possit pauper heredem pro hæreditariis actionibus convenire? pag. 235.

LVIII.

Utrum adiens hæreditatem inventario non confecto, elapsoque inventarii conficiendi tempore, propter paupertatem excusetur, ne ultra hæreditatis vires teneatur, & quid si pauperi succedat? pag. 238.

LIX.

Utrum filii vel descendentes pauperes teneantur cum fratribus vel aliis descendentibus bona, quæ pro suis necessitatibus consumpserunt conferre, aut in legitimam imputare? pag. 242.

LX.

Utrum mater ad secundas nuptias convolans antequam rationem tutelæ gestæ reddat, reliqua solvat, tutoremquæ filio assignari faciat, propter paupertatem excusetur? pag. 245.

LXI.

Utrum Clericus in Sacris constitutus, possit, vel etiam compellatur pro pauperibus, ac miserabilibus tutor, aut curator existere? p. 247.

LXII.

Utrum executor testamenti, ad distribuendum bonæ inter pauperes nominatus, possit testatoris consanguineos, ipsiusvemet filios ante se ipsum, si pauperes sunt eligere? p. 249.

LXIII.

Utrum executor Testamenti convenire, vel conveniri possit, pro testatoris adimplenda voluntate, ubi saltem ad distributionem inter pauperes, Miserabilesve personæ faciendam nominatus est p. 253.

LXIV.

Utrum conditio, si nupserit, limitatum habeat tempus intra quod debeat impleri, & quid si pauperi adjecta sit, vel si intra certum tempus, matrimonium contrahere jussus, ob paupertatem non contrahat, legatum amittat vel hæreditatem? pagin. 254.

LXV.

Utrum id delictis ab eorum pena & infamia aliis incurrenda excuset paupertas? p. 258. & 260.

§. I.

Utrum à contumacia excuset paupertas? pag. 268.

§. II.

Exponentes Infantes quibus plebantur panis? & an ab eis excuset paupertas? p. 273.

LXVI.

Utrum Reo pauperi, vel miserabili personæ, etiam non petenti actorum processus & judiciorum sit danda copia? p. 275.

APPRO-

A P P R O B A T I O N E S D O C T O R U M

Clarissimus Dominus Gabriel Alvarez de Velasco sic graphicè justa, ac numeris omnibus obsoluta *Pauperum ac miserabilium personarum privilegia*, hoc in suo opere depinxit, ut nemo sit qui illa non approbet, laudet, & prælo digna æstimet; sic nos infra scripti Doctores Theologi Parisienses scripsimus, Lugduni hac die ultima mensis Decembris anni Domini millesimi sexcentissimi sexagesimi primi.

Fr. JOANNES ROBE', *Ordinis Prædicatorum.*

Fr. CYRILLUS MOREL, *Ordinis Carmelitarum
Lugdunensium Prior.*

Visa Approbatione Doctorum, hoc Opus, cujus Titulus est *De Privilegiis Pauperum & aliarum Miserabil. personar. à D. Gabr. Alvarez de Velasco conscriptum.* Nos quoque prælo dignissimum censemus Lugduni die 7. Januarii 1662.

DENEVE-VILLE, *Vic. Generalis.*

Consensus Procuratoris Regii.

Non intercedo Regis causâ, ne Liber cujus Titulus est *De Privilegiis Pauperum & aliarum Miserabil. personar. à D. Gabr. Alvarez de Velasco conscriptus*, imprimatur, & in lucem edatur ab Horatio Boissat, & Georgio Remeus, hujusce Civitatis Bibliopolis, cum prohibitionibus aliis omnibus Bibliopolis in hoc casu fieri solitis, Lugduni die 10. Januarii 1662.

V I D A V D.

Licentia.

Fiat juxta Consensum Procuratoris Regii, die 11. Januarii 1662.

S E V E.

N O M E N

NOMEN HOC PAUPERTAS, VEL PAUPER,

UNDE DESCENDAT? DEQUE
ALIORUM CONSIMILIIUM NOMINUM
NATURA, ET DIFFERENTIA, AD MULTORUM
JURIUM INTELLECTUM.

SUMMARIUM.

- 1 Nominis origo in primis cognoscenda.
 - 2 Omnis scientia incipit à cognitione vocabulorum.
 - 3 Paupertas dicitur à parva potentia, & pauper, qui parum, non qui nihil habet.
 - 4 Vel à parva pecunia, parvo aere, parva penu possessione parua.
 - 5 Paupertate relicta venit hereditas tota, etiamsi magna sit.
 - 6 Intellectus ad text. in l. Lutius Titius 78. §. Hæredum, D. ad S. C. Trebell. Testatores absque sepe loquuntur, ibi. Veritas, testatorisque mens, & intentio attendi debet, ibid.
 - 7 Peculium quandoque pro patrimonio sumitur.
 - 8 Avarus semper eget.
 - 9 Negligitur quod communiter possidetur, nihilque habere arbitratur, qui totum non habet.
 - 10 In statutis, verba proprie, & strictè intelligenda sunt.
 - 11 Proprietas verbi in dubio attendi debet. Et accipi secundum grammaticalem sensum, ibid.
 - 12 Pauperies nomen pro paupertate apud bonos auctores sumitur.
 - 13 In jure, quid significet;
 - 14 Paupertas, & inopia, sive pauper, & inops, an differant? & in quo? & num. 19. & 24.
 - 15 Inopia unde dicatur?
 - 16 Argumentum ab etymologia vocabuli frequens est.
 - 17 Dicitur, Et, ponitur inter diversa.
 - 18 Et quid si inter duo idem significantia apponatur?
 - 20 Vocabulum, vel nomen, quandoque largè, quandoque strictè in jure accipitur.
 - 21 Significare, quid sit?
 - 22 Impropria locutio non dicitur significatio. Et que dicatur significatio impropria? ibid.
 - 23 Verbi improprietas toleranda est, ubi lex tolerat.
 - 25 Mendicus, quis, & unde dicatur? Et an à Paupere differat? & n. 26.
 - 27 Verbum Mendicitas, vel Mendicus, quibus modis sumatur? remissivè.
 - 28 Pauper, & egenus, an differant? & numer. 29. 30 & 31.
- Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

- 29 Intellectus novus ad text. in l. 3. D. de testib. Paupertas non debilitat testimonium, sed egestas ibid.
- 30 Egenus dicitur qui solvendo non est, & ille cui nihil satis est, & n. 31.
- 32 Penuria unde dicatur, Et an à paupertate differat?
- 33 Penu appellatione quid veniat, remissivè.
- 34 Quid veniat in alimentis relictis sine penuria? remissivè.

QUÆSTIO I.

E jure acturus Ulpianus sic in l. 1. D. de justitia & jure exorditur. Juri operam daturum, prius nosce oportet, unde nomen juris descendat. Regulam quippe nobis tradens, in cujusque rei, de qua agitur materia,

ejus in primis nominis † cognoscendam originem. Quare accuratissimi Ulpiani vestigia sequutus, unde paupertatis, pauperumque nomen descendat, discutere, à consimilibusque aliis fecernere nominibus necessarium ante omnia duxi. Omnis enim scientia † (teste Baldo in l. liberti, num. 9. C. de oper. libert.) à cognitione incipit vocabulorum.

Paupertas igitur, secundum Marcum Varronem, de lingua Latina, dicitur à parva potentia notante Archidiacon. in cap. quo jure 8. dist. Francisc. Ripa in l. si constante, n. 26. D. sol. matr. Cornel. Benint. de paupertate, quæst. 1. n. 8. cum seqq. Martin. Nav. in tract. de regular comment. 1. n. 16. Sicque & pauper, qui parum habet. Constat. ex Cicerone ad Herenni. Manilius (inquit ipse) pauper fuit, habuit enim adiculas in carinis, & fundum in Lavicano. Non enim pauper, qui nihil habet dicitur. Facere Martial. epigram. lib. 11. ep. 17. alias 33 in Nestorem.

Nec toga, nec focus est, nec tritus cimice lectus.
Nec tibi de bibula sarta palude toges;
Nec puer, aut senior, nulla est ancilla nec infans,
Nec fera, nec clavis, nec canis, atque calix.

Tu tamen affectas, Nestor, dici, atque videri
 Pauper, & in populo quæris habere locum;
 Mentiris, vanoque tibi blandiris honore,
 Non est paupertas, Nestor, habere nihil.

Aliam etiam similem, nec incongruam paupertatis denominationem assignari posse, mihi videor.

4 Scilicet à parva, pecunia, † parvo ære, vel parva pen-
 ni: à parvaque possessione paupertatem dici, apud Senecam reperio epist. lib. 13. epistol. 88. Ego (inquit) non video, quid aliud sit paupertas, quam parvi possessio.

In offendiculum tamen contra hæc sese offert text. in l. Lulius 78 § Hæredum, D. ad SC. Trebell. ubi paupertate relicta, venit hæreditas † tota, etiamsi testator ditissimus sit, & ita per eum text. tenet Bald.

5 in rubr. C. de verbor. signific. n. 9. proque singulari notat Francisc. Crem. notab. 24. incip. Quidam ditissimus, sequitur Jas. in d. l. si constante, n. 152. Digestis solut. matrim. Andr. Alciat. in leg. 2. n. 17. De verbor. signific. Dionys. Gothofred. in dict. §. Hæredum, verb. Paupertas lit. H. & in leg. Cogi 16. verb. Peculium, lit. B. D. ad SC. Trebell. Cardin. Francisc. Mantica. de conjectur. ultim. volunt. lib. 9. tit. 1. n. 6. Marc. Anton. Peregr. de fideicommiss. art. 5. n. 5.

Non igitur à parva, cum etiam magna paupertatis nomine veniat potentia, ejus provenit denominatio.

Veram nihilominus traditam esse fatendum est, Consultus enim in d. §. hæredum, non tam de præfati verbi denominatione; quam de testatoris voluntate deprehendenda † agit. Quæ cum universam hæreditatem, ejusque distributionem respiciat; quo verbo testator usus sit; non interest, nec an propriè, abusive, simulatè, vel fictè. Quod loquendi genus sæpè testatores usurpant, teste Marcello in l. non aliter 7. §. Titius, D. de leg. 3. ibi: Non enim in causa testatorum ad verborum definitionem utique descendendum est, cum plerumque abusive loquantur, nec propriis nominibus, ac vocabulis semper utantur. Unde veritas potius, testatorisque mens attendi debet, toto tit. C. plus valere quod agitur quam quod simulate concip. l. 2. Cod. de constitut. pecun. l. Quoniam indignum 15 Cod. de testam. l. 2. C. commun. de legat. d. §. Titius in d. l. non aliter, cum similibus, bonus ad propositum text. in d. l. Cogi 16. D. ad S. C. Trebell. ibi: Et si peculium meum testator dixerit, quia plerumque diminutive patrimonium suum peculium dicunt. † De successione enim sua & hic rogavit. Sic enim avaritia tenentur, divitiarumque multitudini inhiant; ut nec ipso quidem mortis articulo ab earum desiderio liberi existant, opulentamque hæreditatem paupertatem judicent, † juxta

6 Horatii sententiam epistolarum l. 1. epist. ad Aristum.
 Semper avarus eget.

Quinimò ita natura comparatum est, ut plurimi desiderata, possessa, parvi fiant † ut eleganter inquit Imperator Theodosius in leg. 2. Cod. quando, & quib. quart. pars debeatur, lib. 10. ibi: naturale quippe vitium est, negligi quod communiter possidetur, utque se nihil habere, qui non totum habet, arbitretur. Similiter & Seneca de vitæ brevitate. Præcipitat quisque (inquit) vitam suam, & futuri desiderio laborat præsentium tædio. Et de benefic. libro 3. quidquid enim domi est, vile est. Et ibi: Quandiu nobis placebant ea, quæ consequuti sumus, deinde irrumpt animum aliorum admiratio, & ad ea impetus factus est, uti mortalibus mos est, ex magnis majora cupiendi. Aut ex animi magnitudine, divitiarumque contemptu in d. §. Hæredum specie, testatorem eo dicendi modo usum fuisse (ne in malum, cum in bonum verti possit) dicere quoque congruit.

Hæc quoad primam quæstionis partem. Quoad secundam verò dicendum est, nonnulla esse consimilia nomina, quæ idem quod verbum hoc Paupertas importare videntur: cum tamen eorum sit diversa significatio. Hæc sunt Pauperies, Inopia, Mendici-

tas, Penuria, Egestas. Quorum naturæ, propriique significati cognitio ad multorum jurium conducet intellectum, ut ex infra dicendis apparebit. Non solumque pro statutis (in quibus propriè, & strictè verba intelligenda † sunt, vulgaris text. in l. 3. §. hæc verba. D. de negot. gest. Bald. consil. 2. n. 6. lib. 2. multos congerens Francisc. Becci. cons. 53. n. 4. latè Petr. Surd. plures in hujus rei confirmationem casus adducens conf. 425. n. 31 cum seqq. Barnab. Cornazan. decis. 10. n. 15.) Sed quia regulariter in dubio verbi proprietates attendi † debet, l. 1. §. Sed si is qui navem, vers. In regitur dubia, D. de exercit. actione, leg. Quidquid astringenda 99 D. de verbor. obligatio. d. leg. non aliter 69. D. de legat. 3. l. Prospexit in princi. versic. Ipsa ergo, D. qui, & à quibus manumif. liberi non fiant. Aym. Cravet. consil. 288. n. 3. ex vers. Itaque Francisc. Beccius cons. 21. n. 13. Petrus Surd. cons. 315. n. 18. & cons. 369. n. 5. Nevizan. consil. 92. n. 11. Stephan. Gratianus decis. 43. n. 12. debet secundum Grammaticalem sensum ut Nevizan. & alii supra citati notant accipi. Ut itaque per ordinem exequar, Pauperies, nomen, licet pro paupertate † passim assumatur: ut per Horatium lib. 1. Epistolar. Epistol. prima.

Per mare pauperiem fugiens, &c.

Et ibidem Epistola ad Fuscum Aristum.

Sic, qui pauperiem veritus potiore metallis
 Libertate caret.

Et lib. 2. Epistola ad Julium Florum.

Pauperies immunda domus procul. absit.

Et Carminum lib. 3. oda 29.

Probamque.

Pauperiem sine dote quæro.

Et alibi sæpè; frequenterque apud bonos auctores pro paupertate indistinctè accipiatur. In jure tamen † diversa hujus nominis significatio Ulpiano testante lib. 18. ad edictum in leg. 1 D. si quadrup. pauperiem fecisse dicatur. Pauperiem esse damnum sine injuria facientis datum. Justinianoque Imperatore in §. Pauperies, Insti. eodem titulo.

Unde nomen hoc legibus subjectæ materiæ inserviet, secundumque eam, pro paupertate, vel damno accipi licebit. Nec circa hæc rem amplius (cum non multum illius intersit cognitio) insistimus, utque ad Paupertatis, & Inopiæ investigandam naturam, & (si quæ sit) differentiam transitum faciamus. Quæ multos torfit dubitatio, cum ex ejus vera cognitione plurimum jurium pütent intellectum pendere, & pendeat.

Alii igitur inter Paupertatem, & Inopiam, nullam, alii differentiam constituunt, † afferentes, Inopiam, omnimodam esse paupertatem, extremamque indigentiam; Paupertatem verò, non omnimodam, aut extremam necessitatem appellari. Ita ut Pauper dicatur, qui parum, Inops, qui nihil habet. Quam agnovit differentiam Ripa in d. l. si constante. n. 26. D. solut. matrimo. Archidiano. in d. c. Quo jure, 8. dist. Paul. Castrenf. in l. Id. quod pauperibus, n. 3. C. de Episco. & cleric. Socin. consil. 121. n. 45. l. 4. Fabian. de Pepe in authent. Præterea, n. 19. C. unde vir. & uxor. Cornelius Benincatia de paupertate, quæst. 1. n. 39 Lucas de Penna in leg. 1. Meminimus, n. 16. C. quando, & quibus quarta pars debeatur, lib. 10. Petrus Rebuffus de de privileg. scholasticorum, priv. 90. n. 19. Matthe. de Afflict. decis. 179. n. 2. Petrus Surd. dec. 61. n. 10. Antoni. à Ovesada in suis quæstionib. juris, c. 31. n. 25. vers. unum tamen adverte. Francisc. Marc. dec. Delphinat. 596. n. 3. part. 2. Joseph. de Rusticis in l. Cum avus, lib. 2. c. 1. n. 28. Federic. Scot. consil. 5. n. 12. & 19. tom. 1. l. 3. Joan. Antonius Mangilius in tractatu de imputationibus, quæst. 138. n. 1. Rota Roman. diversor. 2. part. dec. 202. n. 8. Sebastia de Medicis in tractat. mors omnia solvit. 1. part. numer. 103. pag. 2. prope med. Statili. Pacific. decis. Roma. 174. numero 23. (quas post ejus tractatum de Salvia non interdicto loca-

locavit.) Cæsar. de Grassis decis. 162. n. 10. titulo de successione ab intestato. Diony. Gothofred. in sua prax. lib. 1. tit. 5. de statu hominum, cap. quis dives, quis pauper, quis inops dicatur? Vers. sic dicas.

Hanc tamen differentiam impugnat Martin. Navarrus in tractat. de regularibus, comment. 1. numero 16. movetur. Tùm, quia Franciscani dicuntur pauperes, cap. Exiit de verbor. sig. in 6. & clem. Exivi eodem titulo, cum tamen nihil habeant: Tùm, quia pro eodem ponuntur in Psalm. 24. ibi: Quia inops, & pauper sum ego. Et Psal. 11. Propter miseriam inopum & gemitum pauperum, Tùm, quia est contra legem si creditores 15. §. fin. D. de privileg. creditor. Et alia, quæ citat Alexand. in l. si vero, §. si pro rei qualitate. D. qui satisfacti cogantur. Cui sententiæ accedit Joan. Andr. in c. Quæ in ecclesiarum in princ. extra, de constit. Decius in c. ex ratione, n. 21. de appellatione, nulloque jure supra dictam differentiam probari, testatur ibidem, & in d. cap. quæ in Ecclesiarum numero 5. Jason. in d. l. si constante, num. 144. D. solut. matrim. & in l. si ab arbitrio, num. 13. D. qui satisfacti cogantur. Laurentius Sylvan. consil. 69. num. 18. part. 2. in quam etiam (sub dubio tamen) inclinat Jacob. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 65. n. 9.

Firmaturque hæc pars (præter supra dicta) ex textu in l. fin. D. de in jus vocand. ubi, qui non habet in bonis quinquaginta aureos, inops dicitur; cum & idem pauper dicatur in l. Nonnulli 10. D. de accusatione, gloss. etiam in dict. cap. quo jure. & ibi Archidiacon. 8. distinct. firmatur quoque ex text. in l. si procuratorem 8. §. Quod & ad actionem. D. mandat. ibi: Quid tamen si paupertas eis non permisit? excusata est eorum inopia. Similis text. in cap. Quod super his, 8. extra de voto, & voti redemptione. Conducit illud Ovidii lib. 1. fastor. qui de Romulo, & Remo loquens in exordio imperii sui, vocat eos inopes, cum tamen plura, licet non regali sufficientia fastigio possiderent.

Spernebant generos inopes vicinia dives.

Primam nihilominus sententiam strictè, & propriè loquendo, veram omninò jud. co. Pro qua facit text. in l. si instituta. 27. §. de in officioso, D. de inoffic. testam. ibi: Placuit interim propter inopiam pupilli, & c. juncta lege fin. C. de ordin. cognit. ibi: si aliqua alia facultas esse non possit. necnon & text. in l. quæ legatorum, 14. D. ut in possess. legator. in fin. ibi: Nec suum quidquam habeat. Et licet contrariam sententiam tenuerit Alexand. in dict. §. si pro rei qualitate, supra proximè relato: idem tamen ipse in additionibus ad Bartol. in dict. l. qui accusare verbo, Pauper. D. de accusatione prædictam approbat differentiam; quam etiam tenet, & sequitur Joann. Baptista Valençuela Velazquez consil. 10. n. 16. quem post hujus sententiæ sequaces reperi, pro ea adducentem Aristophonem in Plauto, actu. 4. in hæc verba. Mendici quidem vita, quam tu dicis, est, vivere nihil habentem; pauperis autem vivere parcentem, & operibus attendentem. Ultra quæ omnia, hanc ego irrefragalibus autoritatibus confirmo partem, quam fulcitam apud graves, & probatos Authores invenio. Quorum alter Valerius Maximus; alter Sueton. Tranquil. eam indubitabilem reddunt. Ille libro quarto de libertate, cap. 12. in sine, ibi, Favius in honorem patriæ, paupertatem inopia mutavit: Hic, in tractatu, quem de Illustribus Grammaticis edidit (de Valerio Catone loquens) hæc adjicit. Vixit ad extremam senectam, sed in summa pauperie, & penè inopia. Nec ex sacris literis ad hujus rei confirmationem deest autoritas. Constat ex Ecclesiastic. cap. 31. ubi dicitur, Laboravit Pauper in diminutione victus, & in fine inops fit. Mirorque tot, tantosque juris professores hac de re agentes (quos saltem viderim, quosque supra adduximus) hæc latuisse.

Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

Ex ipsius præterea nominis inopie etymologia, denominationeque hæc eadem roboratur sententia. Dicitur enim (si Sipontano credimus in suo alphabeto) ab, in & ops, id est, sine opibus, quem refert, & sequitur Rebuff. de privileg. Scholast. privilegio 90. n. 19. reprobans Jasonis sententiam, dicentis, inopem, ab, in, & opus, quasi sine opete, in d. l. si ab arbitrio in fin. D. qui satisfacti cog. Cujus argumentandi ratione sæpè Jureconsulti utuntur, ut constat ex Paul. in l. 1. D. de tutel. & in l. 1. D. de acqu. poss. & in l. 1. D. de furt. ex Ulpian. in l. 1. D. de pact. eodemque Paulo in l. Mutuum. 2. §. Appellata, D. de reb. credit. ex Divo item Hieronymo ad Nepotianum, habeturque in cap. si Clericus, 5. 12. q. 1. qui elegans est ad propositum text. & in cap. Forus, 10. de verb. signif. & in cap. Cum secundum Apostolum, 16. de præb. & dig. in l. Tugurii appellatione, 180. l. pupillus, 259. Urbs, cum duobus seq. de verb. sig. §. 1. servari autem, just. de jur. person. Quem argumentandi modum, probabilem, utilem, multumque frequentem dicit Everard. in locis legalibus, loco 4. ab etymologia, ubi latè Antonius quoque Pichard. in disputatione de mora, num. 4. 5. & 6. quem sæpè usurpavit Ovid. Fastor. lib. 3.

Nomine ab Authoris ducunt libamina nomen.

Et lib. 6.

Stat vi tera, sua vi stando, Vesta vocatur.

Et ibid.

At focus à flammis, & quod fovet omnia dictus.

Neque adducta per Martinum Navar. de Psalm. 11. & 24. superioribus obstant. Dictio enim, Et, inter diversa ponitur, juxta rubricam, glossam, & communem ibi, D. de juris, & facti ignor. rubric. de perpet. & temporalib. action. instit. de usucap. & longi tempor. præscrip. gloss. ultim. in cap. Cum olim 34. extra de testib. Petr. Cened. sing. 50. num. 4. & 5. Jacob. Menoch. de recuper. possess. remed. 8. n. 84. plures referens Augustin. Barboza de dictionib. dictione, & 93. n. 14. Joan. Petr. Surdus consil. 315. n. 17. Stephan. Gratian. decis. 175. n. 8.

Verum tamen est, quòd si prædicta dictio, & inter duo idem significantia apponatur: nec diversitatem inducit; nec inter diversa poni dicitur. Petr. Cenedo d. sing. 50. n. 5. Petrus Surd. d. consil. 315. n. 19. Caved. decis. 117. n. 3. August. Barboza, alios adducens, ubi supra, dict. n. 14.

Unde, ut unico verbo his, & alijs supra oppositis aptè responderi possit, dicendum est, propriè, & strictè loquendo, Paupertatem, ab inopia differre; latè tamen, & minus propriè sumpto vocabulo, unum pro alio quandoque sumi. Quod frequenter in jure fieri assolet, text. in §. Item Serbiana instit. de actio. l. Plebs. 237. Pignus, D. de verbor. signific. & ibi per Scrib. l. Mulieris appellatione, 13. D. eod. tit. l. Servis, 81. aliàs 79. verb. Virgines, l. 1. D. unde legit. in §. Mulieres, D. de leg. 3. l. Queritur, 14. §. Mulierem. D. de adilit. edict. l. Humilem, 7. C. de incesti. nupt. l. Illicitas, 6. §. Ne potentiores, ubi not. gloss. 1. D. de offic. præsid. notat. gloss. in l. non putavit, 8. §. non quavis, verbo Rite, D. de bonor. possess. contrat. abul. gloss. in leg. 2. §. Et neminem, verbo pecuniæ nomen, C. de constit. pecun. est etiam text. in cap. 1. quid sit investitura, lib. 2. feudor. quo etiam distinctionis modo ad constituendam, vel non inter iniquitatem, & peccatum differentiam, usus est Turrecr. in cap. Ille Rex de pæn. dist. 3. n. 6.

Licet enim ubi de nominis significatione reddenda agitur, propria reddenda significatio sit: (significare enim nihil aliud est, quam pro formaliter inquit Bald. in l. liberti 10. numero 9. Cod. de oper. libertor. Improperia enim loquutio, non dicitur significatio) eodem Bald. ubi supra teste, & in l. fin. ex n. 9. cum sequentib. C. de hæredib. instit. ubi latè, quæ

- dicatur impropria significatio.) Tolerandam tamen
 23 verbi improprietatem ubi † lex tolerat, inquit idem
ipse Bald. in dict. leg. fin. num. 35. ut in casibus acci-
dit, de quibus supra n. 14. in de nempè lege fin. D. de
in jus vocand. & d. l. Nonnulli de accusation. & aliis.
 & in specie, prædicta nomina, Paupertas, & inopia,
 24 sæpè confundi; † promiscuumque eorum in jure
 esse usum docent Alexand. in *authent. Prætereā n.*
7. C. unde vir. uxor. & pluribus relatis Cornel. Be-
ninc. quæst. 1. num. 44. Antonius à Quesada in suis
quæstionibus juris, cap. 31. num. 25. versic. unum.
tamen adverte Petrus Surdus decisione 61. n. 11. Se-
bast. de Medic. in tract. de casib. fortuit. 2. part. quæst.
4. n. 4. Francisc. Marc. decis. Delphinat. 596. n. 3. part.
 2. Joann. Anton. Mangil. in *tract. de imputationib.*
quæst. 138. n. 1. Statil. Pacific. decis. 174. num. 34.
 25 Ita quoque de paupertate, & mendicitate † dicen-
 dum est. Licet enim strictè, & propriè, qui ostiatim
 victum quærit, dicatur mendicus; *de mendicantib.*
valid lib. 11. in rubro, & nigro, ubi Lucas de Penna
numero 2. & alii ibidem: Quasi manu dicens; ut no-
tatur in cap. Volo, 12. quæst. 1. vel à manè, id est, defe-
ctus, & dico, dicis, quasi suos defectus petendo di-
cat; ut observat Archidiacon. in cap. Quorundam
de elect. verb. Mendicantium, & in cap. Diaconi, verb.
Mendicat in infælix 93. dist. Alberi. de Rosat. in suo
Dictionario, verbo Mendicantis conditio. ubi hæc
Mendicantis conditio prorsus miserabilis est. Nam si
petit, rubore consumitur; & ut petat necessitate com-
pellitur: Latè tamen, etiam pro paupere non men-
dicante accipi poterit. Imò sic accipiendum suadet
 alia ejus nominis tradita etimologia per *Divum Isi-*
dorum, relatum ab Archidiacono ubi supra. Ut men-
 26 dicus dicatur † minùs habens quam sua conditio
 deposcit. Ita etiam *Lucas de Penna in l. unic. num. 1.*
C. de mendic. Valid lib. 11. Quæ quidem mendicita-
tis denominatio, sive etimologia quantam cum pau-
per-tatis nomine fraternitatem habeat; haud dubiè
constat ex jam dictis infraque paupertatis assignanda
definitione apparebit apertius.
 27 Aliis etiam modis verbum hoc, † *Mendicitas, vel*
Mendicus sumitur, de quibus per supra proximè rela-
 tos, & per *Cardin. in cap. Religionum de Religios. do-*
mib. in 6. videre est.
 Eandem sibi in stricta significatione naturam in-
 28 duit verbum *Egenus*, quàm *Mendicus*, & *inops*, † Licet
 enim minùs propriè, latoque sumpto vocabulo, pau-
 per, & *egenus* pro eodem sumantur, promiscuus-
 que horum nominum in jure sit usus; ut pluribus re-
 latis, hanc sequitur *Cornel. Beninca. sententiam in*
tract. de paupert. quæst. 1. num. 44. & 45. colligitur-
que Proverbiorum cap. 6. Paululum dormies, paululum
dormitabis, paululum conferes manus ut dormias, &
veniet tibi, quasi viator egestas & paupertas quasi vir
armatus, & cap. 10. Egestatem operata est manus remis-
sa; manus autem fortium divitias parat. & capite
vigesimo-primo. Qui diligit epulas, in egestate erit, &
qui amat vinum, & pinguis, non ditabitur. multisque
 aliis: quos omissos facimus locis. Probatum etiam ex
 text. in *leg. Privilegia, 12. §. fin. Cod. de sacros. Ec-*
cles. ibi, Et quia humanitatis nostræ est, egenis prospici-
ere, ac dare operam, ut pauperibus alimenta non desint.
Bonus text. in leg. Quisquis, §. filii verò, ibi sint per-
petuo egentes, & pauperes, Cod. ad leg. Jul. Majestat.
 Ingenuè tamen ex horum verborum vi, & pro-
 prietate, inter paupertatem, & egestatem differen-
 tiam esse, sive inter pauperem, & *egenum*, juris,
 bonisque profitentur Authores. Ut pauper, qui vi-
 ctum, licet non secundum ejus conditionem; *ege-*
nus autem, vel mendicus, qui nec victum habet,
 dicatur. Costat ex eloquentiæ fontè *Marco Tullio*
Cicerone in Paradox. sic dicente. Itaque istam
paupertatem tuam, vel potiùs egestatem; ac men-

dicatam nunquam obscure tulisti. ex text. etiam in l.
si longius, 18. §. penul. in fin. D. de judiciis, ibi. Ne si
ei non dederimus actionem, futurum sit, ut impune frau-
dem patiat, & egestate Romæ laboret, viaticulo suo
non recepto, ex l. inter eos, §. fin. D. de re judic. in
leg. In condemnatione, 173. D. de reg. jur. in l. si quis
ad declinandam, 49. vers. fin. autem nullus (ibid. Et si-
ne Falcidie ratione pauperibus, qui in civitate sunt, vel
penitus mendicantibus, vel alia sustentatione egenti-
bus, eadem pecunie distribuuntur) C. de Episc. & Cle-
ric. glo. in l. Maritum, decima-tertia. verb. potest. D. so-
lut. matrim. Corn. Beninc. d. qu. 1. num. 42. Alex. conf.
 91. numero quarto lib. 7. *Petr. Surd. decis. 61. num.*
 14. *Hieron. Magon. decis. Florent. 50. numero vige-*
simo-octavo, Joseph. de Rustic. ad leg. Cum arvis, D.
de cond. & demonstr. libro secundo cap. 3. n. vigesimo-
octavo. Quam etiam differentiam confirmat Senecæ
dictum epistolæ. lib. 8. ep. 59. cui his fecit initium
verbis, Quanta nobis verborum paupertas, imò ege-
stas sit nunquam magis, quam hodierno die intellexit.
Et de vita beata. Quia virtus (inquit) sæpe caret,
nunquam indiget.

Ex qua quidem differentia (inter alia, quæ ex lo-
 cis, autoritatibusque præcitatis, licet colligere) u-
 num satis notabile, frequens, & necessarium adno-
 tare obiter libet. *Egestatem* nempè esse, quæ testi-
 monium † debilitat, non *paupertatem*, sicque voluif-
 se *Jureconsult. Calistrat. in l. 3. D. de testib. ibi, Et an*
 29 *locuples, vel egens sit. In eoque sensu intelligendum*
 (licet ad pauperis testimonium debilitandum, sæpius
 perperam tamen allegetur) testatur ex prædicta dif-
 ferentia *Joseph. de Rustic. ubi sup. Qua de re latius*
 à nobis, Deo dante, alibi agendum erit.

Egenus item dicitur, qui solvendo non est, † *text.*
 30 *in §. 1. inf. ex quib. caus. manumit. non lic. Alex. d. con-*
sil. 91. n. 4. lib. 2.

Et ille, qui satis non habet, † etiam cui nihil satis
 31 est, secundum *Tullium lib. 4. Rhetoric. Egenus est*
 (inquit) *qui non satis habet, & qui nihil. satis esse*
potest. Conducitque Horatii (quam supra num. 8. re-
tulimus) sententia.

Penuria autem, & *paupertas* idem importare, † ex
 32 eodemque videntur fonte descendere, scilicet à par-
 va penu, parva pecunia, vel parvo aere. In quam
 sententiam, *Penuriaeque* nominis deductionem venit
Ambros. Calep. in suo Dictionar. verb. penuria, à penu
 descendere dicens, Omniumque rerum, earum præ-
 fertim, quæ ad penum pertinent, hoc est ad victum
 carentiam significare, *Virgilio 7. Aeneid.*

Consumptis hic fortè aliis, ut vertere morsus.

Exiguam in cererem penuria adegit edendi.

Aliisque ibi adductis autoritatibus. Quæ de re, &
 quæ appellatione *penu* † veniant? apud *Ulpian. in l.*
 33 *3. de penu legat. aliisque ejusdem tituli legibus videre*
est.

Et quid in alimentis sine *penuria* relictis † veniat?
 34 vide *Cord. à Lara in l. si quis à liberis. paragrapho Sed*
si filius, numero octuagesimo-primo, & seq. D. de liber.
agnosc. & Petr. Surd. de aliment. tit. 4. quæstio. 18. num.
 6. & 7. ab aliisque relatos.

His igitur & nos in hujus tractatus prosecutione
 promiscuè quandoque utemur nominibus. Utque
 cum *Ovid. Fast lib. 1. loquar.*

Hac tibi dicta semel, totis harentia fastis,
Ne seriem rerum scindere cogar, erunt.

Quotuplex sit paupertas? Quotuplices-
 que sint pauperes.

S U M M A R I U M.

1 Paupertas secundum Theologos triplex.

2 Pau-

- 2 *Paupertas alia voluntaria, alia involuntaria, sive necessaria.*
- 3 *Alia interior, & alia exterior.*
- 4 *Paupertas interior quotuplex sit?*
- 5 *Et quotuplex paupertas exterior?*
Coacta meritoria non est, n. 6.
- 6 *Qui aliquid coactus facit, præmium non meretur.*
- 7 *Præmium ordinatum capienti bannitum, non debetur potestati, cum ad id ex officio teneatur: nisi de officiali nominatim statutum loquatur.*
- 8 *Paupertas exterior, suo genere, neque bona, neque mala est, sed indifferens, & n. seq.*
- 9 *Neque divitiæ bonæ, aut malæ per se sunt.*

Q U Æ S T I O II.

Multiplex ex Paupertas. Unde antequam ad definitionem descendamus; quotuplex sit, necessariò sciendum est, ut earum unaquaque cognita, aptius cujusque definitio constitui possit.

1 Triplicem igitur Paupertatem, † triplicemque pauperum species esse, colligitur ex Theologis. Secundum quos, alii pauperes spiritu, alii corpore, & spiritu dicuntur. Spiritu pauperes sunt, qui licet temporalibus abundant bonis; in eis tamen non confidunt, neque alia concupiscunt. De quibus *Matth. 5. Beati pauperes spiritu.* Corpore tantum pauperes sunt, qui bona non habent, ea tamen habere concupiscunt, quorum plenus est mundus. Corpore, & spiritu; qui nec temporalia bona habent; nec habere volunt. de quibus *Matth. 19. Ecce nos reliquimus omnia, &c.* fusè per Cornel. Beninc. d. tract. quæst. 2. n. 1. cum seqq. Qui tamen nu. 9. ex mente *D. Thoma 2. 2. quæst. 186. artic. 3.* duas † tantum paupertatis esse species concludit. Aliam scilicet voluntariam, quæ ab animo, & voluntate: aliam necessariam, quæ à fortunæ arbitrio pendet, vel quomodocunque involuntaria, & coacta: exornat, latèque *Idem ipse* prosequitur num. seqq. Ita etiam ex *D. Thoma contragent. lib. 3. c. 134.* tenet *Guillielm. Roville in tract. de justitia, & injustitia, lib. 1. quæst. 8. n. 1.*

3 Alii in interiorem, & exteriorem, † Paupertatem dividunt. Cujus plures constituunt species. Ipsamque exteriorem, in necessariam, & voluntariam secant.

4 Interioris paupertatis, triplicem † speciem assignant, Primam dicunt carentiam voluntatis quærendi, vel retinendi injustè aliquod pecuniarium jus. Quæ de præcepto est. quippè quæ decimo Decalogi continetur, & *Exod. capite 20.*

Secundam, carentiam voluntatis habendi, vel retinendi aliquid, etiam justè nisi quatenus est instrumentum virtutis. Quæ de consilio est, juxta illud *1. ad Corinth. cap. 3. qui habent, tanquam non habentes, &c.*

Tertiam, carentiam voluntatis habendi ullo modo pro suo, etiam justè, & etiam quatenus & instrumentum virtutis. Quæ de consilio quoque est, & magis, quàm secunda proximè dicta, juxta illud *Matt. 19. si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Ita distinguit *Martin. Navar. in tract. de regularib. commento 1. num. 17.* Qui ibidem versicul. *Vigesimum primum*, paupertatem exteriorem duplicem † constituit. Alteram voluntariam; verò coactam, uti supra tetigimus.

Voluntariam dicit, quam quis sua spontè consequtur. Qualis fuit *Cratis Tebani*, de qua *Divus Hieronymus in c. gloria Episcopi, 12. qu. 2.* & qualis apud *Matth. d. c. 19. Ecce nos reliquimus omnia, &c.*

Quam rursus multiplicem dicit, Aliam nihil habentis, neque habere potentis, quippè facti ad id incapacis propter votum solemne. Aliam se con-

tentum victu honesto facientis. Aliam nihil habendum capacis, quippè cui non est votum solemne paupertatis, licet omnia sua reliquerit.

Paupertatem verò exteriorem coactam, eam esse constat, quam quis nolens suffert; talisque paupertas sui natura meritoria nequaquam est: † ut enim inquit *text. in c. Si enim de pœnit. distin. 2. ubi necessitas est, nec damnatio, nec corona est.* Ita in specie, & terminis nostris tenet *ibid. glos. verb. necessitas, & Corninch. Beninc. de paupert. d. q. 2. n. 17.* Qui enim aliquid coactus facit, præmium non meretur, *text. in l. 3. §. Utrum, D. ad S. C. Syllan. l. 1. C. de oper. libert. ubi not. Bald. n. 1. & 2.* præmium ordinatum capienti bannitos; non deberi potestati, † qui illud ex officii necessitate facere tenetur, nisi nominatim de officiali loquatur statutum, inque *in ejus addit. not. ibid. Andr. Barbat. lit. A* firmantque suprâ dictam assertionem *text. in l. Nam quod decima-quarta, paragrapho qui compulsus, Digestis ad S. C. Trebell. qui compulsus adit hæreditatem* (inquit *text.*) sicut cæteris commodis caret, ita hoc quoque casu careat, ne possit pœnitendo quartam retinere. *text. etiam in l. Ita tamen, 27. §. qui suspectam, D. eod. tit. text. in l. Rem legatam, 19. D. de adim. leg. text. in l. Unum ex familia, 69. §. 1. D. de leg. 2. text. in l. Proximè, 50. D. de ritu nup. Joseph Mascard. de probat. quæstione 5. n. 21.*

Sicque hujusmodi involuntaria paupertas suo genere neque bona, neque mala est, † sed indifferens, ut (præter jam relatos) firmat *Martin. Navar. dict. tract. de regul. comment. 1. n. 17.* latè etiam *Fulvi. Pacian. de probat. lib. 1. c. 54. n. 2. & seqq. usque ad 8.*

Idemque de divitiis † dicendum, juxta *Horatii sententiam epistolar. lib. 1. epist. ad Fuscum Aristum.*

Imperat, aut servit collecta pecunia cuique.

Plura in confirmationem addicit *Annæus Robertus, rerum judic. libro 2. c. 2. folio mihi 327. & Pacian. ubi sup.* quibus etiam addendum, quòd scriptura dicit *Ecclesiast. c. 13. Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia, & nequissima paupertas in ore impii.* & *Seneca de divinaprovident. Non sunt divitiæ bonum, & in Proverbiis ipsius: Pecunia si uti scias, ancilla est; si nescias, domina est: Et epistolar. lib. 12. epistol. 83. ibi: Tanquam indifferens esse dico, id est, nec mala; morbum, dolorem, paupertatem, &c. prosequiturque latissimè lib. 13. epistol. 88. & lib. 21. epistol. 118. Indifferens (inquit) vocamus, quòd tam malo contingere, quàm bono potest. tanquam pecunia, forma, nobilitas. Et de vita beata: Divitiæ nego bonæ essent, bonos facerent. Et paulò inferius: Divitiæ autem apud sapientem virtutum in servitute sunt; apud stultum in imperio.*

Quo jure sit introducta paupertas?

S U M M A R I U M.

- 1 *Ex sententia Cornelii Beninc. à jure naturali descendit paupertas.*
- 2 *A jure divino ex sententia Sigismundi Scaccie.*
- 3 *A jure gentium ex Auhoris sententia.*

Q U Æ S T I O III.

Hujus quæstionis disputationem (cum magis ad materiæ, tractatúsque ornatum, quàm ad utilitatem, quàm quærimus, pertineat) omittere, forsitan nobis in mentem venit: & quia *Cornel. Benincac. in tract. de paupert. quæst. 3.* latissimè hanc per quadraginta quatuor numeros (aptè quidem, fusiùs tamen quàm necessitas, utilitasque postulabat) disservit quæstionem, eo solo, rei origi-

nem spectandam, fundamento nixus, parum immo-
rabimur.

Multis igitur hinc inde argumentis adductis, à
1 jure naturali † introductam originemque traxisse
Paupertatem, concludit.

2 A jure autem divino † contendi. Sigismund. Scac-
cia in tract. de commerciis, quæst. 1. §. 1. n. 43.

3 Quod tamen à jure gentium † (ut nostram quo-
que interponamus sententiam) devenerit Paupe-
tas: probatur, quia à principio de jure naturæ om-
nia communia erant, nec quidquam aliquis insoli-
dum possidebat, sed omnes in communi domini re-
rum omnium erant, Paupertasque tunc per conse-
quens ignota. Ex quo autem sibi quisque proprium
retinere, rerumque sibi præcipuum voluit adscribi
dominium, atque adjudicari; cœpit indigentia, in
dieisque Paupertas crevit. Quam duo illa pronomi-
na Meum, & Tuum induxisse videntur. De quibus
elegantè Guilliel. Rovil. in tract. de justit. & inju-
stitia, lib. 2. c. 1. & Seneca in proverb. ibi, Princi-
pium discordiæ est, aliquid ex communi proprium face-
re. & ibi. Quietissime viverent homines in terris, si
duo verba tollerentur, scilicet Meum, & Tuum. Firmat
text. in c. 2. 12. quæst. 1. ibi: Communis enim usus om-
nium, quæ sunt in hoc mundo omnibus esse hominibus de-
buit. Sed per iniquitatem alius hoc suum esse dixit, &
alius illud, & sic inter mortales facta divisio est. An-
tequam enim ex illa immani bellua Apocalypsis c. 12.
& 13, hæc duo pronomina nascerentur (ut per Gui-
liel. Rovill. ubi supra) paupertati in mundo erat adi-
tus interdictus. Constat. Actuum Apostolor. capite
quarto. Multitudinis autem credentium erat cor unum,
& anima una. Neque quisquam eorum, quæ possidebat,
aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia commu-
nia. & ibi: Neque enim quisquam egens erat inter illos.
& c. 2. prope finem, capit. Dilectissimis, 12. quæst. 1.
ibi: Unde (ut bene nostris, erat multitudinis cor unum,
& anima una. Neque quisquam eorum, aut nostrum, de
his, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed omnia
illis, & nobis erant communia. Neque quisquam egens
inter nos. Quod & sic à principio jus constituit natu-
ræ; & per consequens, nequaquam ex eo fuisse pau-
pertatem inductam videtur dicendum, nullumquæ
tunc pauperem esse: divites omnes, cum omnium
rerum Domini in communi, proquæ indiviso (ut
sic dicamus) existerent. Accedat in hanc rem Ho-
ratiæ sententia lib. Sermonum, Satyra 2.

Nam propria telluris herum natura neque illum,
Nec me, neque quemquam statuit. Nos expulit ille,
Illum, aut nequities, aut vafri inscitia juris.
Postremo expellet ce, te vivatior hæres.

Ovidiique Metamorphos. lib. 1.

Communemquæ prius, ceu lumina solis, & auræ,
Cautus humum longo signavit limite mensor,
Nec tantum segetes, alimentaquæ debita dives
Posscebatur humus.

Argumentis autem Beninc. & Scacciae facillimè
responderi posset, nobis sat dicta.

Quid sit paupertas? quisquæ Pauper di-
catur?

S U M M A R I U M.

- 1 Paupertas interior quid sit?
- 2 Paupertas exterior, quid ex Navarri sententia, quæ
improbatur.
- 3 Bona definitio debet converti cum suo definito, nec
aliis à definito competere.
- 4 Alia paupertatis definitio.
- 5 Victus appellatione, quæ contineantur? & n. 7.
- 6 Bona definitio omnem naturam, & essentiam rei
definitæ comprehendere debet.
- 8 Alia paupertatis definitio ex Cornelio Beninca.
- 9 Vera paupertatis definitio secundum Authorem.

10 Pecuniæ appellatione omnis substantia, vel res, quæ
sunt, aut esse possunt in patrimonio continentur.

Pecunia unde dicta? ibidem.

Et unde locuples? ibid. circa fin.

11 Pauper dici potest, quis, eisdem facultatibus, qui-
bus alius dives, vel è contra.

12 Vestire non omnes debent equaliter.

13 Veste relicta, præstanda est, secundum conditio-
nem personæ.

14 Pauperes, & rustici, non delicatis cibis, sed grossis,
& vilibus uti debent.

15 Deliciosa cibaria pauperibus præparans veniali-
liter peccat.

16 Pauper sumptuose vivens, apud Corinthios punie-
batur.

17 Nobiles grossis, aut vilibus cibis uti non debent.

18 Pauper, & rusticus pedestris, nobilis, eques debet
ambulare.

19 In taxatione expensarum testium, quid attenden-
dum? & qualiter taxandæ?

20 Causa, vel quantitas magna, vel parva, quæ dica-
tur, ex personarum conditione perpenditur.

21 Furtum magnum, vel parvum, ex personarum
quoquæ conditione reputatur.

22 Furtum magnum, mortis vindicatur pœna.

23 Alimenta præstanda sunt, attendita conditione, &
qualitate personæ.

24 In legato alimentorum, continetur etiam equus,
si legatari conditio id deposcat, vel etiam currus.

25 Alimenta non solum præstanda sunt attendita ali-
mentandi personæ, sed etiam pro familia, & mi-
nistris, secundum ejus qualitatem, & n. 30

26 Pater tenetur alere non tantum filium, sed etiam
ejus uxorem, & ministros, si aliunde non habeat.

27 Maritus pro uxore, & ejus servientibus, & pedise-
quis alimenta præstare debet.

28 Alimentare obligatus, etiam ad famulorum ali-
menta tenetur.

29 Marito, & aliis, qui in id, quod facere possunt
conveniuntur, tantum relinquendum est, quan-
tum sufficiens sit, ad vitam decenter transigen-
dam, eorum conditione attendita.

30 Patronus, & ejus ministri ab ecclesia, vel libertis
sunt alendi.

31 Qui alium alere tenetur, non satisfacit obligatio-
ni, si eum faciat recipi in aliquo hospitali; si id il-
li indecerum sit.

32 In alimentorum præstatione, non solum spectanda
est qualitas à natura proveniens: sed etiam ex ac-
cidenti, ratione literarum, officii, vel dignitatis
adeptæ. Amplia n. 39.

33 Scientia reddit quem nobilem, & n. 35.

34 Nobilitas ex scientia proveniens, nobilitati san-
guinis, & generis prævalet.

36 Advocatus dicitur persona egregia, sicut doctor.

37 Officium nobilitat.

38 Doctor non est persona indigna, cui Comitissa possit
nubere.

39 Pauper an dicatur, consanguineus ejus, qui ad
aliquam magnam dignitatem evectus est, si ante
illius adeptionem sufficientia bona habebat? ex
eoque lautiora consequi possit alimenta?

Intellectus text. in c. Est probanda 86. dist. &
Concilio Trid. sess. 25. c. 1. de reform. ibidem.

40 Pauper dicitur, qui licet satis bonorum habeat unde
vivere possit; non tamen secundum conditio-
nem suam, ut & familiam decenter possit alere,
deque necessariis providere.

41 Cui bonorum distributio inter pauperes commissa est,
poterit distributionem alicui nobili facere, qui li-
cet unde se alere possit habeat; non tamen pro sua
conditione, status, & generis, ratione, limitatu n.
48 si patrimonium testatoris, qui illud inter pau-
peres distribui jussit, esset parvum.

- 42 Facere etiam poterit distributionem, in supra dicto casu, ei qui licet ad victum necessaria habeat, non tam pro puellis (quas maritare tenetur) dotandis, quamvis de dote nulla à testatore sit facta mentio.
- 43 Pauper dicitur puella, quæ licet sufficiens victum habet, non tamen sufficiente pro conditione dotem.
- 44 Pauper dicitur pater, qui filias pro conditione maritare non valet.
- 45 Dos, vel legatum relictum habenti victum, non tamen decentem, congruamve dotem, etiam stricto modo dicitur causa pia, vel in causam piam relictum.
- 46 Executor testamenti, cui honorum distributio inter pauperes commissa est, poterit; non solum inter extraneos, sed etiam sibi ipsi, vel filiis, aut filiabus, alimenta, dotemve congruam non habentibus distribuere.
- 47 Qui tenetur restituere male ablata arbitrio Prælati, vel Confessoris, propter suam necessitatem, vel quia filias habet poterit sibi vel filiarum dotibus dicta bona applicare.
- 49 Executor testamenti, cui distributio inter pauperes commissa est, potest distributionem facere monasterio habenti unde monachos, vel moniales sustineat; si ultra victum, vel alimenta, non superest, unde ipsius fabricæ subveniatur.
- 50 Pauper dicitur beneficiarius, vel beneficium pauper, & tenue, cujus redditus, licet ad ejus victum alimenta que sufficiant: non tamen pro se suisque, & familia pro sua conditione.
- 51 Et qui dicantur sui in hac materia? & n. 52.
- 53 Pauper dicitur pater, qui necessaria habet ad vitam decenter degendam, ad filiorum tamen alimenta sufficientia, & ad expensas in studio faciendas, bona non habet, & n. 62.
- Et quid in avo, & aliis ascendentes, in his & similibus superioribus casibus? n. 63.
- 54 Pater tenetur ad sumptus, & expensas pro primis filiarum rudimentis.
- 55 Et quid pro legali scientia medicina, & similibus addiscendis? remissivè.
- 56 Alimentorum appellatione, expensæ quoque studiorum continentur, & num. 57.
- 57 Et idem relicta sustentatione, necessitate, vel victu.
- 58 Promittens aliquem ut filium tractare, tenetur, ei ministrare expensas, ut discat legere, scribere, & Grammaticam, si id ejus exposcat conditio.
- 59 Pater quantumcumque infimæ conditionis sit, tenetur filio expensas præstare, ut discat legere scribere, artemque post hæc quaestuariam eum docere.
- 60 Sicut pater tenetur dotare familiam, & dare donationem filio propter nuptias: ita & eum docere artem, ex qua vivere possit.
- Causa studii, & dotis à pari procedit, ibid. & n. 62.
- 61 Filius an teneatur subvenire patri egeno, qui eum artem, ex qua vivere posset docere contempsit?
- 64 Pater, vel ascendentes, non solum legitimos, & naturales descendentes alere, & dotare tenentur: sed etiam naturales tantum, & spurios.
- 65 Filiis naturalibus, vel spuris tantum, an debeantur alimenta à patre, vel ascendentes, pro necessitate solum, vel etiam pro dignitate præstanda sint.
- 66 Et quid de jure regio, ex quo, ultra quintum eis relinquere pater prohibetur?
- 67 Alimenta, quæ miserationis causa dantur, an secundum necessitatem, vel dignitatem præstanda sint?
- 68 Pauper dicitur pater, qui licet habeat victum pro se non tamen pro filiis naturalibus tantum, vel etiam spuris: & idem in descendentes ascendentes respectu, n. 69.

Pater tenetur alere filios naturales, & spurios, etiam in foro seculari: & de jure regio. Idque in filiis Præbyterorum, etiam post Pii V. extravagantiem procedit, ibid. n. 68.

- 70 Filii, vel descendentes illegitimi, aut spurii, an ascendentes alimenta pro dignitate, vel necessitate debeant præstare? remissivè.
- 71 Pauper dicitur quis attenda negotii qualitate.
- 72 Qui non habet tantum in bonis, quantum continet debitum cujus respectu contenditur, pauper ea ratione dicitur.
- 73 Quotiescumque queritur de paupertate respectivè ad aliquid, semper metimur paupertatem respectivè ad illud.
- 74 Ut testis idoneus sit, tanti bona debet habere valoris, quanti est causa super qua deponit.
- 75 Judicis arbitrio relinquitur, qui pauper dicatur.
- 76 Et quis inops.
- 77 Et qua miserabilis persona.
- 78 Fallit ubi à lege, vel statuto certa patrimonii quantitas determinata est. Quo casu nulla sunt judicis partes in arbitrando, vel si miserabilem personam lex designet.
- 79 Judex non potest admittere ad accusandum non habentem quinquaginta in bonis, nisi suam, vel suorum injuriam prosequatur. Et in aliis similibus casibus.
- 80 Pauper quando possit facere casum curiæ de jure regio vel communi?
- 81 Paupertas in specie probanda est, quando quantitas à lege taxatur, vel ubi agitur ad certum, & determinatum effectum.

QUÆSTIO IV.

DEvenimus ad paupertatis definitionem, quam supra, quæst. 2. duplicem esse diximus. Interiorem scilicet, & exteriorem. Interioremque (ex sententia Martin. Navarr. de regularib. commento 1. numer. 17. fol. mihi 98.) esse **†** Carentiam voluntatis habendi pecuniam. In cujus comprobatione verba non facimus, quia ad exteriorem principaliter nostra convertitur oratio. Quam sive voluntariam, sive involuntariam, & coactam, sic ipsemet definit Navarr. eod. n. 17, ut sit **†** Carentia realis pecuniæ. Quæ (tanti reverentia) sustineri, nullomodo potest. Quippè, quæ non convertitur cum suo definito **†** contra regulam text. in l. 1. §. Dolum, D. de dolo, ubi Bart. not. & in l. 1. D. de testam. & in l. 1. D. de tutel. & in l. Imperium in princ. D. de jurisd. omn. jud. glos. & DD. in rubric. Cod. de summa Trinit. & fide Cathol. Paul. Castr. Jaf. Alexand. & alii, quos refert, & sequitur Cornel. Beninc. tractat. de paupert. quæst. 1. n. 17. Dec. in l. Omnis diffinitio. 201. n. 2. de regul. jur. adducit text. in l. mortis causa capitur quæ est in ordine 31. D. de donatio. caus. mort. & in l. Quintus la 2. 29 in ordine, §. Cum aurum, D. de auro, & argento legato. Non enim carentia pecuniæ, paupertas est, Cum pecuniæ verbum quam latissime pateat, ut dicemus infra. Aliisque etiam à diffinitis competat utpotè, quæ etiam divites, inopem, mendicum, & eum, qui nihil omnino habet, extramam omnimodamque carentiam, necessitatem, ac indigentiam comprehendat.

Sic igitur forsitan defini **†** posset. Paupertas est carentia victus secundum cujusque conditionem, ut Carentia stet loco generis; cætera speciei. Victus ideo, quia victus appellatione **†** ea omnia continentur, quæ ad vitam hominis necessaria sunt, text. in l. Verbo victus, 43. & seqq. D. de verbo. signific. l. Quos nos, 234. §. Verbum vivere, D. eod. l. Legatis 6. l. fin. D. de aliment. & cibis. leg. glos. verb. Victus, in cap. Episcopus 10. quæst. 2. Jaf. in l.

Cum ii, §. Qui transigit numer. 2. & 3. C. de transactionibus. Petr. Surd. de aliment. tit. 4. quæst. 2. n. 11. & 12. Confirmaturque ex Salomone Proverbiorum cap. 30. Mendicitatem, & divinitias ne dederis mihi Domine, sed tribue victui meo necessaria.

Secundum cuiusque conditionem, ad excludendum mendicitatem, & inopiam, omnimodamve necessitatem. Unde qui victu pro ejus conditione caruerit pauper dicetur; non qui victum habeat.

Adhuc tamen non integram, ex omnibusque suis partibus perfectam hujusmodi definitionem judico, cum per eam non omnino rei definitæ natura, & essentia videatur comprehendi; contra bonæ definitionis regulas, † ex Bart. in l. 1. D. de appellationibus. Portio. P. Andr. Gamar. & aliis relatis à Cornel. Beninca. supr. quæst. 1. n. 4. ita etiam Bart. in l. 1. num. 2. D. de testament. Decius in l. omnis definitio, num. 1. de reg. jur.

Victus enim appellatione, ea tantum veniunt, † quæ ad vitam transigendam necessaria omnino sunt, sine quibus minimè vita degi posset dictis juribus supra num. 5. & latius infra. Nec enim familia, vel servi veniunt cum ad vitam omnino necessarii non sint dictis juribus, & ibi notatur.

Nec etiam stramentum vel stragula venit, l. in strato 45. D. de verbor. signif. (si de non omnino ad vitam necessariis saltem intelligamus) ut de tapetibus, cultricibus, muliebribusque stramentis, sine quibus tamen pauper dici quis potest, ejus attenda conditione, ut infra apparebit. Et quod prædicta victus appellatione non veniant, notat etiam Joan. Garcia de expensis, capit. 3. n. 40. & 41.

Necque quæritas illa, secundum cuiusque conditionem, quidquam propriæ significationi, & naturæ verbi, victus, addere, quoad hoc videtur, ut alias res extra ipsius verbi significationem includat, licet latior res habenas, inter ipsius verbi sensum protenderet, ut nempè lautius ad vitam necessaria præstentur; non quæ extra ipsammet vivendi necessitatem. Cum ea verbo, victus nequaquam comprehendantur, ut prædiximus. Et præter jura relata, est etiam tex. in l. Si quis à liberis, §. §. Non tantum, juncta gloss. verb. Cetera quoque, D. de liber. agnosc. Bart. in tractat. de aliment. num. 1. & seqq. Petr. Surd. eodem tractat. de aliment. tit. 4. q. 6. numer. 6. Francisc. vivius decis. 523. numer. 20. Marc. Anton. Peregrin. conf. 81. num. 15. lib. 3. Jacob. Menoch. conf. 1210. à numero 14. & præsumpt. lib. 4. præsumpt. 157. à numero 13. Hercules Marescot. Vincent. de Franco. Seraphin. camill. Borellus, & alii propè infiniti conjecti per copiosissimum Marium Giurbam in consuetudinibus Senatus Mesanensis, c. 7. gloss. 15. n. 2. par. 1.

Aliam assignat definitionem Cornel. Beninca quæst. 1. numer. 38. sic: Paupertas est † rei ad rectè vivendum pertinentis necessitas. Quæ licet sustineri possit, & aliis à definitione competere (cum necessitatis paupertas species sit, ut in 2. cujus tractatus parte Deo dante dicemus) & paupertatem in omnis cesset difficultas, sic posse definiti mihi videor. † Paupertas est carentia pecuniæ, secundum personæ, vel etiam negotii qualitatem. Quæ omnibus suis partibus constat, genere nempè, & differentiâ. Carentia etiam stat, loco generis; cætera speciei. Omnem substantiam, & qualitates rei definitæ demonstrat, nec aliis à definito competit, cum eoque tam affirmativè, quàm negativè, convertitur. Quis enim neget talem Carentiam, & personæ, & negotii respectu, paupertatem esse; vel non esse, ubi abest?

Diximus in definitione, carentia pecuniæ. Pecuniæ enim appellatione † omnis res, quæ in patrimonio est, vel esse potest, continetur text. in c. Totum, 1. q. 3. Votum quidquid homines habent in terra (inquit textus) pecuniæ vocatur servus, vas, ager, arbor pecus, quidquid horum est, pecuniæ dicitur, l. Pecuniæ appellatione 4. & l. sequenti, l. Pecuniæ verb. 178. l. Pecuniæ nomine, 222. D. de verb. signific. l. 1. §. fin. & l. 2. D. de calumniatorib. l. 2. §. Et neminem, C. de const. pecun.

Idque vel ex eo, quia antiquitùs pecudis effigies in moneta cudebatur; teste Plinio lib. 8. naturalis historiae, capit. 3. & lib. 33. c. Christophor. de Paz in legib. styli, in l. 78. numero 9. Catellian. Cotta in memorabilibus juris, verbo, Pecuniæ: vel quia de pecorum coriis nummi excudebantur, posteaque à Saturno æreus nummus inventus est, ut notat Lucas de Penna in l. Chartulas, num. 4. C. de conveniend. fisci debet. lib. 10. Vel quia antiquitus omnis substantia in pecoribus consistebat, tex in dict. cap. Totum, ibi, Ideò autem pecuniæ vocata est quia antiqui, quod habebant, in pecoribus habebant. dict. l. 1. §. ultimo, & l. 2. D. calumnie. dict. l. 1. §. Et neminum, C. de constit. pecun. & aliis juribus supra, Lucas de Penna in l. Domini, num. 2. C. de agricol. & cens. lib. 11. Gatalian. Cotta loco jam relato. Idque testatur Ovidius (cujus alii non meminerunt) Fastorum. lib. 5.

Aut pecus, aut latam dives habebat humum.

Hinc etiam locuples, hinc ipsa pecuniæ dicta est.

Addimus in definitione, secundum personæ qualitatem. Tum ad excludendam inopiam, mendacitatem, vel egestatem; tum, quia personarum conditio efficit, ut eisdem facultatibus alter pauper: † alter dives dici possit. Text. est. in l. Sed etsi, §. 2. §. Sed etsi, proponas, D. de judiciis ubi glossa verbo Modica, & notat ibi Paulus Castrensis, num. 3. glossa in l. Illicitas, 6. §. Ne potentiores, verbo Lumine, D. de officio præsidis, Socin. Junior. consilio 60. num. 51. libro 3. Marius Giurba in consuetudinibus Senat. Mesanensis. capite 2. glossa 6. numero 23. part. prima ubi quod parvum, vel magnum dicitur relativè ad res & personas, quia quod dicitur magnum respectu unius, parvum erit respectu alterius, glossa etiam in cap. 1. verbo Necessitatem, 21. q. 1.

Nobilis enim, & qui operari nescit, non dicitur dives eo, quo rusticus dici posset, ita Jacob. Butr. in authen. Praterea, C. undè vir, & uxor, quem refert; & sequitur Joann. Lupus de Palac. Rubeo in repetit. rubric. de donationibus inter virum, & uxorem, §. 11. incipit. Prædicta, num. 11. Barthol. in l. Si constante, numero 14. D. solut. matrimon. Socin. consilio 30 numero 2. libro 4. Tiraquell. de nobilit. cap. 20. numero 156. & sequent. Petrus Roizius Maureus decisione Lituànica 4. numero 233. plures referens Mascard. de probationibus. conclusione 1159. numero 14. Didacus Perez in leg. 1. titulo 1. libro 3. Ordinam, verbo Pobres, column. 1. propè finem, Petrus Surdus de aliment. titulo 4. quæstione 18. numero 8. Jacob. Menoch. de arbitrar. libro 2. casu 65. numero 8. centur. 1. Petrus Augustin. Morla. in imperio juris, quæstione ultima, numero 6. versic. Illud tamen meminisse, Anton Heringius de fidejussoribus. cap. 8. numero 98. Rota Roman. diversor. 2. part. decisione 202. numero 4. Cæsar. de Grasis decisione 162. numero 3. titulo de successione, ab intestat. ubi quod rusticus dicitur dives, si habeat centum scuta; cum nobilis, etiam si mille habeat, pauper dicatur Fulvi. Pacianus de probation. lib. 1. cap. 54. num. 45. & seqq. ut enim. Horatius lib. 1. epistolar. epistola ad Mecænatem, inquit.

Parvum parva decent.

Rusti-

Rusticusque & humilis persona, cum paucis dives est. Ovidio testante *tristium* libro 3. Eleg. 10.

*Ruris opes, parvæ, pecus, & stridentia plaustra,
Et quas divitias incola pauper habet.*

Et lib. 4. de Ponto, elegia 9. ad Græcinum.

*Fortuna est impar animo, talique libenter
Exiguas carpo munere pauper opes.*

Floratius itidem epistolar. lib. 2. epist. 1.

Agricolæ præsci, fortes, parvoque beati.

Valerius quoque Marcialis lib. 10. epig. 96. ad Avitum.

*Illa placet tellus, in qua res parva beatum
Me facit, & tenues luxuriantur opes.*

Seneca in Medea

*Candida nostri sæcula patres
Videre, proci fraude remota,
Sua quisque piger littora tangens,
Patrioque senex factus in arvo
Parvo dives. Nisi quas tulerat
Natale solum noverat opes.*

Et diverso autem, nobilis honesta, gravis, vel illustri persona, multa etsi bona possideat; ejus adhuc conditione attendita, pauper merito dici poterit. Imò & Rex. *tex. est in cap. Ex parte, 15. de foro compet. Decius in cap. Caterum, n. 73. de Judiciis, Achilles Personal. consil. 47. numero 14. Theatrum vitæ humanæ. tom. 3. libro 2. pag. 666. col. 2. versic. Reges, Francif. Vivius decis. 521. num. 16. libro 4. Joan. Maria Novarius in praxi electionis, & variationis fori, decis. 24. nu. 16. Jos. ph. Ludovic. decis. Perus. 66. par. 2. num. 17. ubi & ex personæ conditione, duodecim milium, & quingentorum aureorum summam singulis annis habentem, pauperem demonstrat.*

Non enim eadem expensæ, non idem sumptus à vili, vel etiam mediocri persona; qui ab honesta nobili, vel egregia faciendi sunt. Namque non omnium æqualis debet esse vestitus † *leg. 1. C. quæ res vendi non poss. l. fin. C. de rescind. vendition. l. 1. 2. & tot. titul. C. de vestibus holoveris, & auratis, libro. 11.* Melius enim, & honoratius Magister in Theologia, quàm frater simplex vestietur, melius Abbas, quàm Monachus, & melius Doctor, quàm Scholaris, ut tradit *Speculator in titul. de advocato, paragrapho sequitur videre de vestibus, in princip. Bart. & Bald. relati per Palac. Rub. in repet. rubric. de donatio. inter vir. & uxorem, dicto paragrapho 11. num. 10. Stephan. Aufreus in addition. ad Capell. Tholosan. decis. 8. in fine. Hieronym. Ceball. communi, contra commun. lib. 3. quæst. 780. num. 38. Petrus Surd. de aliment. tit. 4. q. 18. nu. 36. & 39. Jacob. Menoch. cons. 144. num. 77. Marius Giurba in consuetud. Senat. Mesanens. cap. 7. glossa 41. n. 2. & 3.*

Ex quo inferitur, legato vestis relicto, intelligendum, præstandumque secundum conditionem † personæ, cui relinquitur, ut post alios concludit *Borghinus Cavalcan. decis. Favicianensi 31. num. 15. part. 3.* Ubi in legato facto per illustrem Comitem Aurellium Beccariam, de vestiendo ejus familiam veste lugubri, & ejus auditorem: vestem auditoris de panno fino, aut de rascia, & non de bajeta, attendita personarum conditione, esse debere, fuisse declaratum affirmat.

Sic nec omnium æqualis debet esse victus. Pauper enim vel rusticus, humilivè persona non delicatis, † & sumptuosis; sed vilibus, & rusticis uti debent cibis. *Tex. in capite Non cogantur, quadragesimo-primo distin. tex. in leg. Servis urbanis, 97. D. de leg. 3. leg. Sed & si quid 19. D. de usufruct. leg. Judices 9. C. de Episcop. aud. Notat. Accur. in d. leg. Servis urbanis, verbo Ex libellis, & verbo ex cibariis. Jason. in paragrapho Item si de dote, numero 7. & 8. In-*

stit. de actionib. Andreas Tiraquell. de nobilit. cap. 20. numero 142. & 145. cum seqq. Latè Pet. Surd. de aliment. titul. 4. quæst. 18. numero 12. Collan. de re frumenta. libro primo quæst. 6. numero 7. Marius Giurba ubi supra, dict. capite septimo. glossa decima-quarta numero secundo, Ascan. Clemens de patria potestate effect. decimo septimo numero trigesimo-quinto, & trigesimo-sexto Jacob. Menoch. consil. 144. numero 76. Hieronym. Ceballos dicta quæstione 780. numero vigesimo-quinto Francisc. à Ponte de potestat. Proreg. titul. de abundantia civitatis, paragrapho quinto numero sexto. Joan. Maria Novarius in praxi electionis, & variat. fori. quæst. 17. n. 2.

Deliciosaque cibaria pauperibus præparantem, venialiter † peccare, firmanunt *text. cap. In unum orarium, paragrapho Criminis, ante finem, 25. distin. Bellapr. Cyn. & Bald. in aub. Ad hæc, C. de usuris, Gaspar. Vaeça de inope debitore capite 17. numero 74. Andreas Tiraquell. de nobilitate, d. cap. 20 numero 46. Petr. Surd. de aliment. d. tit. 4. quæst. 8. num. 13. Corduba de Lara, in l. quis à liberis, 2. sed si filius, num. 48. de liber. agnos. Hieron. Gonçalez, in regula. 8. Chancellariæ, glos. 2. numero 42. Martin. Coller. de alimen. lib. 2. cap. 2. 58. Joan. Baptist. Pontan. eod. tract. de alimen. cap. 7. n. 3. in fin.*

Et apud Corinthios, pauperes sumptuosè viventes † puniri solitos, scribit Alexand. Surd. *de moribgent. lib. 2. c. 31.*

Nobiles verò, & honestæ conditionis, illustresque personæ, grossis, aut vilit us cibis uti, † nec coguntur, nec debent. *Tex. in d. c. non cogantur, & in d. l. servis urbanis, & d. l. sed etsi quid Jas. Tiraq. & alii supra relati, Lambert. de jure patronat. lib. 3. in princip. quæst. articulo 12 n. 2. Paul. Citad. & Roch. de Curte, quos adducit, & sequitur Hieron. de Ceballos, dict. quæst. 780. numero 23. & sequentib Lara, in d. l. si quis à liberis, 2. sed si filius, n. 46. Pet. Surd. d. quæst. 18. num. 8. Marius Giurba, d. cap. 7. gloss. 14. num. 2. part. 1.*

Sic, pauper, rusticus, & humilis, pedestris, † nobilis verò, & honesta persona, eques debet ambulare: *glossa in l. idemque 10. §. idem labeo, verbo eum oportere D. mandati, Bald. in l. libert. numero 9. C. de oper. libertor. Bart. in l. si non sortem 25. §. libertus, numero 29. de condition. indeb. Jacob. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cent. 1. casu 2. num. fin. Didac. Perez, in l. 1. tit. 1. lib. 3. Ordinam. verbo Pobres, colum. 2. prope med. Ubi hæc pro taxatione expensarum † ratione itineris faciendæ, quando rusticus adducitur in testem, vel ad litigandum, notanda dicit. Si enim ire pedester solitus, ad civitatem sollicitandæ litis causa veniat cum equo, hujusmodi ei non reficiuntur expensæ: *glos. d. l. idemque §. idem labeo, D. mandati, Petr. Surd. de alim. titul. 2. quæstion. 8. per totum Vincent. Caroci, tractat. de locat. quæstion. 8. titulo de fructu, & litium expensis, n. 91. folio mihi 28 Plene Bernardus Grevæ. conclus. practic. Cam. Imper. conclusione 99. per totam, præcipue n. 5. & seqq. lib. 1. Unde, & quæ causa, vel quantitas magna, vel parva dicatur, † ex personarum conditione perpenditur. Ut ex Bar. Bald. Decio, Jason. Curtio, Tiraq. Palatio Rube. & aliis quàm plurimis (ut cæteros omittam) concludit Jacob. Menoch. de arbitrar. libro 2. cent. 1. casu 72. n. 10. & 11. Joachin Mynsing cent. 1. observat. 68. n. 4. Sigismund. Scaccia de appellat. quæst. 17. limit. 40. n. 4. vers. Quarta & ultima opinio, & n. 5. ubi ex hoc determinat, an à condemnatione à qua aliàs ob ejus summæ parvitatem appellare non liceret si fiat pauperi liceat? copiosissimè Cardin. Tusch. lit. M. conclus. 4. per tot. plurimos referens in pulchro casu Osvald, in Donell. libro 21. capite. 9. lit. M.**

Dei, cui ibi morari foret indecorum, non sic si vilem, humilemve recipi faciat, uti proficitur Bald. in l. 1. §. Sed scimus, num. 2. C. de Latin. liber tollend. quem sequuntur Anani. Præposit. Palac. Rub. Rebut. Covar. & alii adducti per Surd. de aliment. d. tit. 4. quæst. 18. num. 48. Lara in l. Si quis à liberis, §. Solent, num. 18. de liber. agnosc. Castillo in l. 10. Taur. glos. verb. En caso, numero 6. vers. Item nota, Marc. Anton. Peregrin. de jure fisci, lib. 3. tit. 18. numero 73. Alvar. Vala. c. consult. 1. n. 89. prope med. Petrus Rabena, sing. 30. Stephan. Gratian. disceptat forens. lib. 1. c. 112. num. 11.

32 Infero præterea, non solum à natura proveniente: sed etiam ex accidenti, † ratione literarum, officii, vel dignitatis adeptæ spectandam qualitatem, scientia enim reddit quem nobilem, † l. providendum, 7. ubi plenè Cynus C. de postuland. l. 2. §. fin. in fin. D. de excusat. tut. l. Judices, 12. C. de dignitat. lib. 12. verb. Plebeios, per quam Doctores, & judices, nobiles esse, asserit ibi Bart.

33 Imò nobilitatem ex scientia proveniente, nobilitatis generis † prævalere, in d. l. providendum, n. 1. & probatur in c. nunquam, § 6. distinct. Alexand. conf. 213. n. 9. lib. 6. Anton. Corset. in repet. cap. grandi, num. 56. de suppl. negl. Pralat. in 6. optimè Joan. Hieron. Episcop. Campan. in suo diversor. jur. Can. rubr. 6. cap. 3. n. 31. latissime Bonus de Curtii in tract. de nobilit. part. 3. ex n. 3. & seqq. Potentiorque nobilitatem à virtute, quam quæ à majoribus originem trahit, esse demonstrat Ovidius Metamorphos. lib. 13. in princ.

Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco.

Et lib. 1. de Ponto, Elegia 10.

Si modo non census, nec obarum nomen avorum,
Sed probitas magnos ingeniumque facit.

Et lib. 4. Elegia 7.

Scilicet hic titulus plenis tibi fructibus ingens.
Ista tamen virtus, ordine major erit.

Junius Juvena. Satyra 8.

Tota licet veteres exornent undique cæra.
Atria nobilitas sola est, atque unica virtus
Cicero quoque in Salustium: Satius etenim (inquit)
est, me meis gestis florere, quam aliorum opinione niti,
& ita vivere, ut sim posteris meis nobilitatis initium,
& virtutis exemplum, nec me cum his conferre decet.
Quid enim (ut ait Senec. lib. 10. epist. 70.) stultius,
quam aliquem sibi placere, eo quod ipse non fecit?

35 Prædictamque nobilitatis generis, † & scientiæ æquiparationem facit etiam Accurt. in l. Societas contrahitur, §. verbo, Suppleat, D. pro socio, quem sequuntur ibi Bald. Salycet. Fulgos. & alii multa per Andream Tiraquel. & ab eos relatos de nobilitat. capit. 20. num. 10. & sequentibus, & per Royzium Maureum decision. Lituanica 4. numer. 243. & sequentibus, latè Joan. Parlador. rerum quotid. part. 3. differ. 6. §. 1. per tot.

36 Et in terminis nostris paupertatis, personæ literatæ, sicut nobilis, qualitates pensandas, annotavit Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 70. numer. 9. & 10. Ubi & de Advocato, † qui etiam sicut Doctor, egregia dicitur persona, glos. in l. Ad personas, 15. D. de jurejur. Quoddamque scientia nobilitet, fusè Anton. Gomez in l. 83. Tauri, numero 17. vers. Undecimum. Plura circa hanc rem tradit latè Doctorum; sive advocatorum privilegia prosequens Philipp. Paschal. de virib. patriæ potestat. 2. par.

capitulo 5. ex numero 68. cum seqq. Alphons. de Azebed. in libro 8. tit. 17. libro 1. Colleg. regia, numero 1. diximusque & nos alia quæst. 7. sup.

Officium quoque ex humili, & abjecto, nobilem, † clarumque facit; text. in l. 2. §. In filiis, D. de decurionib. & filiis eor. l. Moris 9. §. Sed enim, D. de pænis, l. Divo Marco, 11. C. de quæstionib.

37 Undè Doctorem non posse dici personam indignam, † cui Comitissa non possit, nubere, asseruere Joan. Lup. in repet. c. per vestras, 3. notab. §. 7. in fin. de donatio. inter vir. & uxor. Salyc. & Campeg. quos refert & sequitur Jac. Menochi. de præsumpt. 189. numero 86. Petr. Surd. alios quoque referens, de alimen. tit. 1. q. 6. numero 22. Philipp. Paschal. de viribus patriæ potestat. dict. part. 2. cap. 1. n. 68.

38 Nec solum (ut ad propositæ illationis materiam redeamus) talis ex accedenti dignitas in persona ipsiusmet, qui ad officium, vel dignitatem evehctus est, ut lautiora consequatur alimenta, pauperve dicatur, licet facultates, & bona habeat, quibus ante dignitatem adeptam minime pauper dici posset; imò forsan dives; attendi debet: sed etiam hujusmodi qualitas, conditionisque mutatio consanguineos † ejus afficiet. Hanc quæstionem movet Mart. Navarr. in tractat. de redditib. Eccles. monitione 27. numero 5. ubi quærit; Utrum frater, vel nepos ex fratre, vel sorore illius, qui ex humili conditione in magnam aliquam dignitatem cooptaretur, qui necessaria ad suam decemtem habeat sustentationem, antequam cognatus ejus fuisset promotus, pauper dicatur, cognatusque ille tribuere ei possit aliqua justè, si non habeat tanta, quibus honorificè in illius domo conspiciatur: ad intellectum text. in capit. est probanda, 86. distinct. & Concilii Tridentini, sess. 25. de refor. capitulo 1. Ibi què in affirmativam venit sententiam, quam etiam tenet Jacob. de Graf. in decisionibus casuum conscientiæ, cap. 100. p. 1. lib. 2. numero 7. Idem apponens exemplum in fratre, vel nepote beneficiarii, qui ante dignitatis adeptionem, humilis erat conditionis, necessariaque secundum eam habebat; modò tamen respectu ipsius patru, vel fratris beneficiarii, pauper diceretur, posseque per consequens beneficiarium justè ei aliqua tribuere. Addit tamen id quod dandum est, tantum esse debere, quantum extraneis ejusdem qualitatis (præsentis nempe) dari posset. Non tamen, quo superbi, vel otiosi fiant. Id enim per Conc. Trid. loco jam relato, d. sess. 25. c. 1. de refor. reprobatur est, repetivitque arbitrarium id dicens, cum prædicta qualitate, ne superbi fiant, in sum. de arbitrar. confes. lib. 2. capitul. 51. numero 12.

40 Merito igitur addimus in definitione, secundum personæ conditionem. Cum licet quis satis bonorum habeat unde vivere possit; non tamen secundum conditionem, & qualitatem suam pauper † sit. Ita tenent Baldus in leg. Si quis ad declinandam, numero 5. C. de Episcop. & Cleric. Jas. in l. si constante, numero 146. & 151. D. solut. matrimon. Lopus allegatione 102. numero 19. Decius in authent. Præterea, numero 15. C. unde vir, C. uxor. Cornel. Benincac. tractat. de paupertat. quæst. 1. numero 4. Andreas Alciat. in libr. quos nos, §. Locupletes, numero 11. D. de verborum signific. Bellon. conf. 16. numer. 6. Andr. Tiraquel. de nobilit. capitul. 20. numero 156. & de privileg. pia causa in præfatione, numero 18. Petr. Roiz. Maure. decis. Lituanica 4. num. 163. cum sequentibus, & n. 233. Simon. de Præcis de interpretat. ulti-

ultim voluntat. lib. 4. interpretat. 1. dubio 12. n. 74. Marc. Anton. Natta *conf.* 590. n. 14. Petrus Surdus *decif.* 71. n. 3. Joseph. Mascard. *de probationib. concl.* 1159 n. 14. Jac. Menoch. *de arbitrar. lib. 2. casu* 65. n. 7. & *consil.* 105. n. 14. & 15. Remigius de Gonny *in tractat. de charitativo subsidio, questio.* 77. n. 4. & 18. Francisc. Vivius *decif.* 521. n. 16. lib. 4. Joseph. de Rusticis *ad leg. Cùm avus, de condit. & demonstrat lib. 2. c. 3. n. 23.* Steph. Gratian. *disceptatio. For. lib. 1. cap. 120. n. 9. 15. & 80. & cap. 603. n. 30.* Cardinal. Domin. Tusch. *practicar. conclusio. littera P. conclus.* 190 num. 11. Alphons. Azev. *conf.* 26. n. 1. Mexia *de taxa panis conclus.* 1. numer. 46. Achilles Pedrocha *conf.* 11. n. 11. & *conf.* 8. n. 153. & 154. Jacob. de Graf. *in dec. casuum. conscient. dict. cap. 100. numer. 3. part. 1. lib. 2. cap. 51. numer. 8. & sequen. tib. Hieronim. Mago. decif. Florent.* 50. n. 25.

41 Ex qua conclusione primò infertur quòd si alicui bonorum distributio inter pauperes commissa sit; poterit distributionem alicui nobili + facere, qui licet unde se alere possit habeat, non tamen pro ratione suæ conditionis, status, & generis, *text. & ibi Bald. numero 5. in l. si quis ad declinandam, 49. Cod. de Episcop. & Cleric. Bart. in l. 1. numero 36, C. eod. Joan. Ciot. in l. si constante numero 15. D. solut. matrimon. estquè sententia D. Thom. 2. 2. quest. 32. art. 6. & apertius Cajetan. 2. 2. quest. 43. artic. 8. quos sequitur, frequentiusque hanc sententiam probari testatur Martin. Navar. *de redditib. Ecclesiast. monitione 27. numero 3. fol. mihi 271. satilquè colligi ex cap. Consideranda, cap. & probanda, & cap. non satis, 86. distinct. quod notandum ad multorum dicit excusationem. In hanc quoque consuluit Alexand. conf. 213. numer. 8. lib. 6. & tenent Palac. Rube. in repet. rubric. de donat. inter vir. & uxor. §. 11. numer. 11. & in repet. capit. Per vestras, §. 12. numer. 7. & §. 23. numer. 8. Jacob. Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumption. 115. num. 8. Benedic. Capr. conf. 54. num. 15. versic. Imò plures, Joseph. de Rusticis ad leg. Cùm avus, dict. 2. cap. 3. numer. 23. Didac. Perez in leg. 1. tit. 1. lib. 3. Ordin. verbo, Probres, colum. 2. in principio, Alphons. Hoxeda de in compatib. benefic. 19. n. 26. par. 2. Joan. Marius Novar. in praxi election. & variat. fori. quest. 17. n. 2. Jacob. de Graf. in sum. de arbit. confes. d. lib. 2. cap. 51. n. 11.***

42 Amplia primò, istam conclusionem procedere in parre, qui licet victum, alimentavè, necessaria habeat: puellas tamen + secundum ejus conditionem (aliqua etiam existentè dote) nuptiù nequit tradere: quo quidem casu, etiam nulla à testatore qui inter pauperes, vel pia loca bona aliqua distribui jussit, de dote facta mentione; poterit pro earum dotibus distributionem executor facere. Ita pluribus relatis tenet Andreas Tiraquel. *de nobilitat. cap. 20. numero 154. & 155. Petrus Roiz. Maureus decif. Lituanic. 4. numero 234. & 235. Didac. de Spino in speculo testament. glos. 11. n. 21. & glos. 28. num. 27. Joan. Lupus supra proxime relatus, Arias Pinel. Gaspar. Baëca, Anton. Gomez. & alii de quibus per Marium Giurbam (hanc quoquè tenentem sententiam) in consuet. Senat. Mesanen. cap. 2. glos. 12. numer. 23. 24. 25. & 26. part. 1. Jacob. Mandel. consil. 69. numer. 7. Francisc. Vivius *decif.* 454. num. 5. Alphons. Hoxeda *de beneficior. incompatibilit. par. cap. 19. numero 26. Jacob. de Graf. in decif. casuum conscientie, capit. 100. numero 7. part. 1. lib. 2. Fulvi Pacian. de probationib. lib. 1. c. 54. num. 47.**

43 Pauper enim & hoc casu dicitur puella, + quæ ad victum necessaria habet; non tamen suæ condi-

tionem congruam dotem: Bald. *in leg. Paupertas, in princip. D. de excusatio. tutor. Dec. in cap. Caterum. num. 74. extra de judiciis, & aliis supra.*

Quòdque pater, pro dignitate sua filias maritare non valet, pauper + dicatur (præter jam adductos) 44 notant Marc. Anton. Natta, & alii quos refert, & sequitur Hieron. Magon. *decif. Florentin. 50. n. 25.*

Ideoquè dotem, vel legatum in tali casu, etiam stricto modo, causam piam, + vel in causam piam 45 relictum dici, post multos, quos congerunt, & sequuntur. firmant Joan. Lupus *in repet. capit. per vestras, §. 12. numero 7. & Andreas Tiraquel. d. cap. 20. num. 154. communem testatur Petr. Surd. de aliment. tit. 8. privileg. 1. numer. 10. Joseph. de Rustic. ad leg. Cùm avus, libro 2. c. 3. numer. 32. Alphons. Hoxeda ubi supra dict. numer. 26. Jacob. Menoch. *de præsumpt. 11. n. 8. Stephan. Gratian. dicept. forens. cap. 605. n. 30. lib. 4.**

Amplia secundò d. conclusionem, sive illationem, ut procedat habeatquè locum, non solum, ut testamenti executor bona sic relictæ, inter extraneos, sed etiam inter ipsius filios, + vel filias pro conditione sua non habentes distribuere possit. Ita Didac. *de Spino d. gloss. 11 in princip. de legato pro dote relicto, n. 26. Joan. à Castillo lib. 4. controvers. cap. 22. n. 84. Imò & sibi ipsi, ut fusè nos in secunda hujus tractatus parte Deo dante dicemus.*

Amplia tertio & in eo, qui restituere tenetur, ad idquè ex proprio delicto, vel culpa obligatus est. + Prælati enim, vel ex illicitis acquisita contractibus, 47 cujus certus ignoratur dominus, restitutorum: propter suam necessitatem, vel quia filias habet, posse sibi, vel filiarum dotibus dicta bona applicare, (ex Divo Thoma. Ricard. & aliis tenent Didac. Spino loco supra relato, dict. numer. 26. vesiculo, hinc fit, & Marius Giurba in consuet. Senat. Messanen. cap. 2. gloss. 12. num. 26. part. 1. nosquè etiam latius dict. 2. par.

Suprà dictam tamen + principalem conclusionem 48 sive illationem limita, si patrimonium testatoris, qui illud inter pauperes jussit distribui, esset parvum. Tunc enim inter nobiles voluisse testatorem distribui intelligitur. Secundum Angel. *in l. Sed etsi susceperit, §. si libertis, numer. 3. per illum text. in vesiculo, sed si personas, D. de judiciis, Palac. Rube. in repet. rubric. de donat. inter vir. & uxor. §. 11. n. 11. prope fin. Andreas Tiraquel. de nobilit. d. cap. 20. numero 153. Cardinal. Francisc. Mantic. de conjectur. ultimar. voluntat. lib. 8. cap. 5. n. 3. Petr. Surd. de aliment. tit. 1. quest. 93. n. 34. Alphons. Hoxeda *de in compat. benef. 1. par. d. cap. 19. n. 25.**

Infero secundò, executores quoquè cui distributio inter pauperes commissa est, posse distributionem facere monasterio habenti unde monachos, vel moniales sustineat, + si ultra victum, vel 49 alimenta, unde fabricæ ipsiusquè monasterii necessitatibus subveniat, non habeat: pauper enim & tunc dicitur. Ita Federic. *de Senil. conf. 282. per totum, quem refert, & sequitur Cardin. Tusch. practicar. conclus. littera P. conclusio. 160. n. 2. 3. & 4. Alexand. conf. 104. in fin. l. 4. Jacob. de Graf. de arbitrar. confess. cap. 51. n. 2.*

Infero tertio, pauperem dici beneficiarium, + 50 vel beneficium pauper, & tenue, cujus redditus licet ad ejus victum alimenta que sufficiant; non tamen pro se, suisque, & familia secundum illius conditionem, *text. in capit. Studeat, 39. in ordin. 50. dist. in fin. ibi: Præcipimus, ut tale beneficium sibi Eccles. suæ concedatur, quo & ipse, & sui sufficienter possint habere suæ sustentationis solatium. ita tenet glos. in verbo, sufficientem, in cap. Cùm adeo, de rescript. & ibi Abb. num. 5. & 6. Petr. Duennas regul. 71. vers. Ultra quas limitationes.*

51 Suique † & in hoc casu, pater, mater, sorores, ministrique dicuntur, Ut ex mente glossæ *Abbat. & Petr. Duen.* proximè relatis locis, tenent Alph. Hoxed *de incompat. benefic. par. 1. cap. 19. numer. 38.* latè ex *num. 2. num. 22.* cum pluribus sequentibus agens, quòd tenue beneficium dicatur. Qua in re personæ conditionem, an scilicet nobilis, literata, aliquavè dignitate pollens, attendendam concludit, ex his, quæ & nos suprà attulimus, tenet etiam Ludovic. Gomez. *de gratiis, & spectat. num. 107. & 108.* Flamin. *Parif. de resign. benef. lib. 5. qu. 6. nu. 131. & seqq.*

52 Imò, & in præsentī casu suorum appellatione filios quoque † spurios ipsius clerici, uxores filiorum, ipsiusquè nepotes (quos ex beneficii redditibus, ac fructibus juvare tenetur beneficiarius) firmat ex pluribus contineri, idem *Hoxed.* ubi suprà, tenuequè beneficium, si ad hæc non sufficiat, dici, *n. 40. & 41.* eandem tenet sententia Jac. Menoch. *de arbit. lib. 2. cent. 3. casu 216. ex n. 3. præcipuè num. dicemusque infra n. 93.*

Et in hac materia quando tenue dicatur beneficium, quæquè ad hæc attendenda, videndi (præter suprà relatos) alii quos adducit August. Barbof. *in remis. ad Conc. Trid. sess. 24. de refor. cap. 17. num. 3. verb. Insufficiens, & nos etiam diximus qu. 30. n. 36. & seqq.*

53 Infero quartò, pauperem dici patrem, qui licet facultates ad vitam decenter degendam habeat; ad filiorum † tamen alimenta sufficientia, adque in studio faciendas expensas, bona non habeat. Hujusmodi namque sumptus, & expensas, ut saltem legere, † scribere, Grammaticamque addiscant filii omnino 54 facere tenetur, *text. in l. qui filium, 4. D. ubi pupilli educari debeant & in l. de bonis, 6. §. non solum,* ubi etiam Bart. *D. de Carbonia. edict. & in tractat. de alimentis, n. 3.* facit etiam *text. de jure regio, in l. 16. tit. 6. Bart. Angel. & Imol. in l. quidam cum filium, 132. D. de verbor. obligation. & ibi Jason. n. 33. Cornel. Benincac. de paupertat. speciali 2. in judiciis nu. 34. Cordub. de Lara in l. si quis à liberis, §. non tantum, n. 34. D. de liber. agnoscend. Pet. Surd. de aliment. tit. 4. quæst. 6. n. 1. & sequentib. præcipuè n. 4. Martin. Coll. eod. de aliment. tractat. lib. 2. cap. 1. n. 9. Joan. Garcia. de expensis, & meliora. c. 3. n. 45. cum sequentib. Didac. de Spino. in speculo testament. gloss. 18. num. 79. Horatius Lutus de privileg. scholastico. privileg. 16. per tot. Joseph. Mascard. de probationi. conclus. 1159. n. 9. Philipp. Paschal. de virib. patria potestat. part. 2. c. 3. num. 16. Jacob. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 501. n. 8. Joan. Anton. Mangilius in tract. de imputationibus, quæst. 31. n. 13. & 18. Marc. Anton. Genuens in practicabi. Ecclesiast. quæst. 624. n. 2. Paul. Emil. Gallus in tractat. de exceptio. quæ oriri possunt tam ab intestat. quàm ex testament. part. 2. tit. 4. except. 13. seu 1. n. 53. Alv. Valasc. in praxi partit. quæst. 13. n. 173.*

Hujusmodi enim liberales artes, omnino ad vitam necessariæ sunt (sine quibus, personæ conditione locique consuetudine attempta) vivi (honestè saltem) non potest. Ita Bart. *in d. §. non solum,* quem cæteri communiter sequuntur Mart. Coll. *ubi sup. n. 3.* Joan. Garc. *d. c. 3. n. 48.* & alii omnes proximè adducti. Ostendit eleganter Senec. *epistol. lib. 2. episto. 16. in princ. Liquere tibi hoc scio Lucilli, neminem posse beatè vivere, ne tolerabiliter quidem, sine sapientiæ studio, & beatum vitam perfectà sapientia effici: cæterum tolerabilem, etiam inchoatam.*

55 Quod etiam alii ad expensas pro artis legatis, † medicinæ, vel similibus, addiscenda, extendunt. Qua de re videndi Andr. Alciat. *ad leg. 1. D. solut. matrim. n. 42.* Lara *in d. §. non tantum, d. l. Si quis Velasco de Priv. Paup. Tom. I.*

à liberis, num. 35. Petr. Surd. *d. tit. 4. quæst. 6. n. 8.* Jacob. Menoch. *d. casu 501. nu. 12.* Didac. Spino. *gloss. 18. numero 79.* Stephan. Gratian. *discept. Forens. cap. 267. numero 43. & seqq.*

Ideoque alimentorum appellatione expensè etiam studiorum † continentur, *leg. 2. D. de aliment. pupill. præstand. l. Jus alimentorum, 3. §. Item ad institutum, D. ubi pupilli educari debeant. text. etiam in d. l. 16. tit. 16. part. 6. Ripa in l. in quartam, nu. 168. D. ad leg. Falcid. Aymon. Craveta *conf. 199. n. 3.* Joan. Garcia *d. cap. 3. num. 52.* Ascan. Clem. *de patria potestat. effectum 17. numero 39.* Joan. Petr. Bimus *conf. 257. numero 12. & 24. & conf. 96. numero 34.* Rolando à Vall. *conf. 22. numero 8. libro 1. ubi latè ex numero 1. quid veniat alimentorum appellatione? Tiberius Decian. conf. 14. numero 14. lib. 1. & conf. 30. num. 6. lib. 2. Azebed. in l. 3. numero 47. tit. 6. libro 5. Regiæ collect. Didac. Spino. de testament. gloss. 18. numero 79. Marcus G. uba in consuet. Senat. Mensan. cap. 7. gloss. 5. numero tertio part. 1. Cardina. Domini. Tusch. *præcl. conclus. littera A. conclus. 282. numero 28. Francisc. Vivius decif. 523. numero 29. Carpan. ad statut. Mediolani, statut. 312. numero 16. par. 1. Anton. Gomez in l. 29. Tauri, numero 16. versicul. Primò quia sunt factæ, Collierius de aliment. libro 2. capit. 1. numero 9. & 10. Petrus Surd. eod. de aliment. tractat. tit. 6. quæstio. 9. & tit. 4. quæst. 6. Ubi idem dicit, relicta necessitate, † sustentatione, vel victu, quia 57 etiam sub quolibet istorum (in minoribus saltem studiis) continetur impensa, ut *ibi per eum, numer. 2. & 3.****

Undè si quis aliquem ut filium tractare † promiserit expensas illi debere ministrare, ut legere, scribere, Grammaticamque discat (cum pater eas quoque facere sit adstrictus) docent Bart. *in d. l. Quidam cum filium numero 11. & ibi Jas. n. 33. D. de verb. obligat. Corn. Beninc. de paupert. q. 8. special. 2. in judiciis numero 34. Petr. Surd. de aliment. tit. 4. quæst. 6. numero 5. Jacob. Menoch. de arbitrar. d. lib. 2. casu 501. per tot. præcipuè n. 11.*

Quantuncumque enim infimæ conditionis sit pater, legendi, scribendi, artemque post hæc quæstuarium filium edocere † debet, Jas. ubi suprà *dict. 59 numer. 33. & Beninea. dict. numer. 35. Lara in d. l. si quis à liberis, paragrapho. Non tantum, numer. 35. in fin. de liber. agnoscend. Martin. Collierius de aliment. dict. lib. 2. capit. 1. nu. 11. Horat. Lutus de priv. scholast. priv. 16. versic. secund. amplia.*

Sicut enim dotare filiam, donationemque filio propter nuptias dare pater tenetur, ita & aliqua arte, † ex qua vivere possit filium instruere, ut per *d. 60 l. de bonis, §. non solum, D. de Carbonar. edict. tenet Paul. Castrens. in l. Macedoniani, num. 3. C. ad Senat. Conf. Macedon. auxiliatur Caionis dictum.*

Cum adsint nati, nec opes, tunc artibus illos.

Instrue, quo possint inopem defendere vitam.

Adeoque hujusmodi adversus parentes urget obligatio; ut si eam contempnauit (ex plurium sententia) liberi à parentum, etiam egentium, subventione existant filii. † Cujus fuit voti Jason. *d. numero 33. 61* Ascan. Clemens *de patria potestat. effectum 17. vers. Limita quarto.* Petr. Surd. *d. tit. 4. quæst. 6. num. 6.* Jacob. Menoch. *d. casu 501. num. 9.* Joan. Ant. Mangil. *de imputationibus, quæst. 31. num. 13.* Stephan. Gratian. *d. cap. 267. n. 45.*

Quod an verum sit? vide Ripam *in leg. In quartam, num. 17. D. ad leg. Falcid. D. Anton. de Menes. in auth. Res quæ, num. 92. Cod. commun. de leg. Greg. Lop. in l. 5. tit. 15. p. 6. vers. Las dispensas.* Joan. Garc. *de expens. d. c. 3. n. 48.*

Patrem igitur, qui ad hæc pro conditione, sufficien-

entibus caret facultatibus, pauperem dici: sicut, qui licet se, filiasque alere possit, non tamen congruenter dotare (ut latè suprà diximus) constat.

62 Hancquè de dote ad studia æquiparationem, † tradit Horat. Lutus de *privil.* 16. *scholast. d. privil.* 16. *vers. Primo moveor*, post Bart. in *l. 1. in fin.* & *ibi communiter Doct. D. solut. matrim. D. Marta decis.* 36. n. 7. Anton. Gom in *d. l. 29. Tauri*, n. 16. *vers. Secundò.*

63 Dictaque in patre, in avo † quoquè vel aliis ascendentibus, cum aliunde descendentes non habeant, intelligenda sunt ut plenè per Petr. Surd. de *aliment. tit. 1. qu. 12. per. tot.* & *quæst.* 16. *ex num. 4. eod. tit.*

Hi enim non solum legitimos, & naturales alere, & dotare tenentur descendentes: sed etiam naturales † tantum, & spurios, ut ex latè deductis per 64 eundem Surd. ubi supr. *d. qu. 12. n. 6.* & *sequentib.* & *d. quæst.* 16. n. 4. 8. & *seqq.* Joan. Alois. Ricci. (plures assignans ampliaciones) *collect.* 962. *part. 4.* & latius dicemus *qu. 15.*

65 Ideò non tantum pro necessitate, sed etiam pro dignitate, † conditione eis erunt alimenta præstanda. Ita (post Alex. Imol. & alios quos refert) tenet Didac Covarr. de *sponsalib. lib. 2. part. capit. 8. §. 6. numero 10. 11.* & *sequenti*, Paris. *conf.* 14. *num. 27 lib. 2.* Marc. Anton. Peregrin. de *jure fisci lib. 3. cap. 18. numer. 72. vers. Contraria tamen Ludovic Molina de Hispanor. primogen. lib. 2. cap. 15. numero 55. vers. Sed verius*, ubi veriolem, & in forensibus controversiis receptiorem vidisse asserit. Petr. Surd. *d. tit. 4. quæstio. 18. numero 51. versic. Sed etiam spuris B. nacof. in tract. de æquitate Cononic. conclus. 2. circa med.* Tellus Fernandez in *l. 10. Tauri num. 2. ubi etiam Anton. Gomez num. 40. Dicac. Perez. in l. 23. tit. 3. lib. 1. Ordinam. colum. mihi 165. Matienzo in l. 8. tit. 8. lib. 5. novæ Reg. collectio. glos. 1. numero 6. Gaspard Baeca de non melior. ratione dot. filiab. capit. 8. numer. 11. Hierominus Ceball. *practic. conclus. conclus. commun. contra commun. lib. 3. conclus. 780. numero. 22. Bermond. de public. concubin. §. Qui etiam filios, num. 49. in fin. versic. Sequitur, ut videamus*, Anton. Gabr *commun. conclusio. tit. de aliment. conclus. 1. num. 31. versic. Contrarium sumitur*, ubi hanc veriolem opinionem dicit. Stephanus Gratian. *disceptation. forens. capit. 112. numero 6. & seqq. tom. 1.**

66 Hodie verò † per *d. l. 10. Taur.* (qua provisum est, ne parentes ultra quintam suorum bonorum partem illegitimis, vel spuris pro alimentis possint relinquere) licet pro dignitate alimenta ex quinto percipere illegitimi nequeant: habeant tamen ex eo alimenta ad vitæ necessaria, ex communi Regnicolarum traditione, sive pater legitimos habeat filios, sive non (de illegitimis de quibus in *d. leg. juxtaquè ejus traditionem intelligendo*) nihil ultrà quintum percipere poterunt. Habebunt tamen, si nec ad necessariam vitæ sustentationem quintum alimenta supeditet. Ubi verò eis prædicta quinta bonorum pars pro alimentis relicta est: debetur utique, & si alimenta excedat. Distinctionem hanc assignat Ludovic. Molina de *primogen. dict. cap. 15. numero 3. & 54.* quem cæteri communiter sequuntur Anton. Gomez in *ead. l. 10. Tauri, numer. 41. Gaspar. Baeca dict. capit. 8. numero 31. Didac. Spino. in specul. testamen. glos. 15. princip. numero 123. & glos. 16. num. 104. & 105. Lara in dict. l. si quis à liberis, §. Idem rescriptis, num. 59. Guillem. de Cerbant. in dict. l. 10. Tauri, numero 73. Petr. Barbof. in *l. 1. 4. part. numero 77 D. soluto matrimonio*, Joan. Gutierrez *practicar. quæstion. lib. 2. quæstion. 109. num. 2. Qui intelligendum dicunt Gregorium Lopez in l. 8. titulo 13. part. 3. verb.**

Menester, & Rode. Suar. ab eodem aductum, cum Covarruv. suprà relato (tenentes supplenda fore alimenta ex aliis bonis, si quintum spurio relictum nec ad vitæ omnino necessaria sufficiat, dummodo naturales, & legitimi non extent.

Regulariter autem, alimenta etiam, quæ miserationis causa dantur, secundum dignitatem, † non 97 què necessitatem tantum, præstanda; suadet *text. in l. sed si quid, 19. §. sufficienter, D. de usufruct. glos. in l. Nepos proculo, 125. verbo dignitate, D. de verborum significatio. tenet Alexand. in l. si maritus, numero 5. D. solut. matrimon. Molina & alii suprà. Matienzo in d. l. 8. tit. 8. lib. 5. novæ reg. collect. glos. 1. numero 10. Stepham. Gratian d. c. 112. numero 6. & seqq. & num. 21.*

Colligitur ego, patrem, qui necessaria, etiam illegitimis aliunde non habentibus, præstare non potest; pauperem dici, * cum ad id naturali, positivo 68 que jure teneatur: *text. in cap. Cùm haberet, 5. de eo, qui dixit in matrim. quam pol. per adulter. auth. Licet patri, C. de naturalib. lib. Abb. in d. capit. Cùm haberet, numero 5. Bart. in l. fin. numer. 7. D. de his quibus ut indignis, Dida Cova. de sponsalibus, 2. par. cap. 8. §. 6. num. 1. & 9. Anton. Gamma. decis. 11. numero fin. Anton. Gomez in d. l. 10. Taur. num. 37. & sequenti; ex qua in foro seculari hodie id esse receptum; testatur P. Ludovi. Molina de *just. & jure. tractat. 2. disput. 168. numero 2. Cantumque jure Lusitano esse lib. 1. Ordina. tit. 67. paragrapho 10. & lib. 4. titul. 68. Petr. Sanz. Marquecho. de division. bonor. lib. 2. cap. 17. nu. 27. lib. 2.**

Idquè etiam in quibuscumque illegitimis ex damnato, & punibili coitu obtinere, servandumque ex *text. in d. cap. Cùm haberet*, (juris civilis, vel etiam & Regii in *l. scilicet, 5. titul. 19. part. 4. dispositione non obstante*) observant suprà relati.

In filiisque persbyterorum post Pii. V. *Extravagantem* affirmat (eam interpretando) Martin. Navarr. de *spolio clericor. §. ult. numer. 9.* quem refert & sequitur P. Molin. loco proximè relato: dicemusque latius *quæst. 15.*

Dicta autem in descendentes eadem quoque in ascendentes, * (si eos descendentes alere non 69 possint, nec aliunde habeant) dicenda sunt, cum eadem sit ratio, & necessitas, *text. in d. l. si quis à liberis, 5. in princ. D. de lib. agnos. in lege fin. §. Ipsum autem, C. de bon. quæ liber. lege 1. & 2. C. de alend. liber. cap. Cæterum, 86. dist. latè Petr. Surd. de *alim. tit. 1. qu. 17. & seqq. usque ad vigesimam tertiam exclusivè.* Ubi idem in nepotibus, & descendentes spuris, respectu ascendentes, quæ in filiis, quibus obligatio ascendentes alendi inest; dicit: *text. in d. l. si quis à liberis, §. 1. vers. Item dicitur Pius, ubi etiam glos.**

Et statutum Loquens in filiis, in nepotibus etiam intelligi, est *text. in princ. inst. ad Sen. Conf. Orfic. facit. text. in l. filium habeo, 16. D. ad Sen. Conf. Maced. l. Lutus la 285. in ordine, De hæredib. instit. idem Surd. d. tit. 1. q. 16. num. 8. & 9.*

Et an descendentes illegitimi, vel spurii ascendentes alimenta secundum dignitatem, * vel necessitatem præstare debeant? vide per suprà relatos, quænam spuris sint alimenta præstanda, agentes. 70

Generaliter igitur ex prædictis constat, eum qui se, suosquè, & eos, quos alere astrictus est, pro conditione, & qualitate sua alere, dequè necessariis providere non potest; pauperem dici. Ideòque dictionem illam, *Secundum personæ conditionem*, in definitione fuisse appositam.

Quia tamen quandoquè secundum personæ conditionem, & qualitatem bona, facultatesquè alicui suppetunt, ita ut non modò pauper non sit; sed dives meritò dici possit negotii tamen conditione & qualitate considerata, * pauper judicetur: vel 71

è contra, secundum personæ conditionem pauper sit, negotii verò qualitatem, neutiquam: ea de causa addidimus in definitione, & negotii qualitatem. Firmant hanc assertionem *text. in leg. si vero, §. §. qui pro rei qualitate. D. qui satisf. cog. ubi locupletem vocat Cajus Jureconsult. eum qui pro negotii qualitate satis habet, repetitque in l. quos nos, 234. §. 1. D. de verb. signi. Locuples est, inquit, qui satis idonee habet pro magnitudine rei, quam actor restituendam esse petit. Paulus quoque in l. 1. D. in jus vocat. ut eant, edicto cavetur (ait) ut fidejussor iudicio sistendi causa datus, pro rei qualitate locuples detur Ulp. in l. Paupertas, 9. de excusat. tut. ubi hæc paupertas sanè dat excusationem, si quis se imparem oneri injuncto possit probare. Ubi non solum excusari tutorem ob paupertatem, qua cogitur quis laborare ut alatur; sed etiam quia tot non habet in bonis suis quot pupillus, notat *glos. text. etiam, & ibi glos. in §. Sed & propter paupertatem instit. eodem titul. in l. de curationibus, 20. §. sin autem, C. de Episcop. Aud. text. in l. Honor. 14. §. de honoribus, & in leg. Præscripto, 6. D. de munerib. & honorib. text. in l. neque ei, 17. §. Et primum, D. de adopt.**

Unde, quia non tantum in bonis, quantum debi-
72 tum † cujus causa contenditur habet, pauper ea ratione dicetur, *text. est. in auct. fidejussorib. §. Sed neque, coll. 2. per quem ita tenet Bald. in auct. Præterea, numero 4. Salicet. qu. 4. Fabian. de Pepe n. 74. C. unde vir & uxor. Jas. in l. si constante, num. 145. D. solut. matrimon. Fulvi Pacian. de probat. lib. 1. d. cap. 54. num. 55. plures referens Camil. Borrel. (qui post hæc scripta ad manus meas pervenit) in 2. part. sum. decis. tit. 15. num. 335. eleganter in hanc rem Senec. Epistol. lib. 13. Epistol. 88. cujus infra §. 2. mentionem faciemus.*

Quotiescumque enim de paupertate respectivè ad aliquid quæritur, semper metimur paupertatem respectivè † ad illud, ut testantur Fulgos. *conf. 89. numer. 4. versiculo, neque obstat. Alexand. consilio 37. incip. Consultus sum, num. 1. & per totum lib. 7. & consil. 213. Ponderatis his, num. 8. lib. 6. Socin. Senior. consilio 30. In causa dominæ Agnetis, numer. 15. lib. 4. Alban. consil. 69. num. 4. Matthæus. de Afflict. decis. 179. num. 3. Petrus Roiz. Maure. decis. Lituani. 4. num. 221. & sequentibus, & 263. & sequenti, 279. & sequentibus, Fulvius Pacian. ubi supra numer. 52. & sequentibus, Cardinal. Dominic. Tusch. practicar. conclus. verbo, Paupertas, conclus. 160. num. 9. Prosper. Farinac. decis. novissim. part. 2. decis. 532. num. 2. Joseph. de Rustic. ad dict. leg. Cum avus, libro. 2. cap. 2. num. 27. Rota Roman. diversor. 2. par. decis. 48. num. 3. & 4. Marc. Anton. Natta. conf. 525. num. 50. Cæsar. Manent. consil. 84. num. 15. Joseph. Mascard. de probationibus conclus. 1159. num. 16. Jacob. Menoch. in additio. ad casum 65. Marius Giurba decis. 18. num. 6. Joachin. Minsinger. observatio. 97. nu. 8. centur. 4. Cæsar. Barzi. decis. 129. num. 6. Joan. Petrus Fontanel. de pact. nuptial. clausula 1. glos. 5. par. 3. num. 14. Joan. Anton. Mangil. de imputationib. questio 138. num. 5. & 6. Stephan. Gratian. decis. 34. num. 14.*

Ex quo dixit *glos. in auct. de heredib. & falcid. §. si vero absint, verbo Substantiam*, quòd ut testis idoneus sit, tanti debet habere bona valoris, † quanti est causa super qua testificatur. Quam notabilem dicit *glos. Ludovic. Roman. in l. si constante, in princip. D. solut. matrimon. Hyppolyt. de Marsil. in l. 1. §. ad questionem, numer. 16. D. de questionibus, Socin. regul. 289. fallen. 3. Jas. in dict. l. si constante, numero 155. ubi communiter glossam approbatam dicit, neminemque alicujus autoritatis eam reprobantem invenisse, Didac. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 3. Velasco de Priv. Paup. Tom. I.*

Ordinam. verbo, Probes, column. 4. post. medium. Francisc. Herculan. de negativa proband. num. 293. Cornel. Benic. de paupertate (receptam glossæ tententiam dicens) 9. princ. num. 35. & 16. Bertazol. conf. 68. numer. 6. lib. 1. Claud. in additio ad eundem Bertazol. conf. 210. lit. B. alios congerens Prosper. Farinac. lib. 2. praxis crimina. tit. 6. qu. 57. numero 90. Joan. Mar. Novar. in praxi electionis, & variatio fori, q. 17. n. 6. sect. 1.

Licet eam improbet *Jas. Didac. Per. & Claud. ad Bertazol. ubi sup. Didac. Cov. variar. resol. cap. 6. n. 8. latiusque à Nobis hac de re alibi Deo auspice, erit agendum; videndusque Novarius loco jam relato, num. 7. dictas opiniones concordans.*

Apparet evidenter ex tam longè petitis certam, determinatamque regulam hac in materia tradi non posse, quis scilicet pauper dicatur cum ex cujusque conditione, vel etiam negotii qualitate, id pendeat. Quod neque lex providere; nec potest comprehendere, certamvè, & infallibilem regulam constituere.

Ideoquè iudicis arbitrio † relinquatur. Qui inspectis personarum, rerum atque locorum qualitatibus, quem pauperem, vel non, judicabit. Ita firmat *glos. verb. locuples, in auct. præterea, C. unde vir & uxor, ubi Decius n. 15. Bald. communem dicens. n. 4. Curt. Junior. n. 23. Bart. in l. si constante, n. 10. D. sol. matr. Alex. n. 15. Ripa n. 30. Crot. n. 18. Felin. in c. Sedes, n. 78. de rescr. Carol. Ruin. conf. 55. n. 5. lib. 1. & conf. 81. n. 6 & 9. lib. 5. Dec. conf. 163. n. 5. Socin. Sen. conf. 121. n. 27. lib. 4. Palac. Rub. in rep. rub. de don. inter. vir. & uxor. §. 11. n. 11. Covarru. communem receptamque dicens, lib. 2. var. c. 6. num. 8. Hieronym. Gigas de pensionib. quest. 89. num. 10. Anton. Gravat. in annotat. ad Octavia. Vestr. in praxi libr. 4. capit. 4. numero 30. ubi de communi, Joseph. Mascardus de probationibus. conclus. 1159. numer. 8. Jacob. Menoch. de arbitrar. libr. 2. cent. 1. casu 65. numer. 7. 10. 11. & 12. Corne. Benincac. de paupert. quest. 6. princ. nu. 17. Petr. Roiz. Maure. decis. Litu. 4. numero 210. & numero 232. Didac. Perez in d. l. 1. tit. 1. lib. 3. Ordina. verbo, Probes. Andreas Tiraquel. in l. Si unquam, verb. Omnia, vel partem, num. 31. C. de revocand. donation. plures referens Petr. Cened. in collectan. juris Cano. collectan. 133. num. 2. part. 2. Marc. Anton. Natta conf. 590. num. 14. lib. 3. Joan. Petr. Fontanel. de pactis nuptialib. clausula 7. glos. 3. par. 11. num. 28. Flaminus Parisius de resignatio. benefi. lib. 5. questio. 6. numer. 130. Sebast. de Medic. in tractatu Mors omnia solvit, 1. part. numer. 103. col. 2. in principio, Camill. Borrelli. de Magistrat. edictis, lib. 1. capit. 15. num. 10. 11. & 12. ubi plene, idem Medices de casibus fortuit. 2. par. questio. 4. num. 2. Marius Giurba in consuetud. Senat. Messanen. capit. 16. glos. 1. numer. Petr. August. Morla in empor. jur. questio. ultim. per tot. Gregorius Lopez in l. 20. tit. 23. part. 3. glos. 2. verbo, Veinte maravedis. Abiles in capit. Pratorum, capit. 34. num. 4. Bobadila in Politic. lib. 3. capit. 15. num. 65. Petr. Mollius in responso pro amico, dubio 3. ex numer. 9. Simon. de Pretis consil. 137. num. 20. cum sequentibus. Joannes Vincentius Hondedus conf. 93. num. 3. & 30. lib. 1. Achil. Pedroh. consil. 8. num. 155. Francisc. Marc. decis. Delphin. 596. nu. 8. part. 2. Cæsar. Barzius decis. 129. num. 3. & decis. 69. num. 51. & decis. 80. num. 8. & decis. 110. num. 16. Franc. decis. 454. num. 8. lib. 3. Rota Roman. diversor. decis. 202. num. 3. part. 2. & decis. 48. num. 1. ead. 2. par. ubi de magis communi, Marius Giurba decis. 18. num. 5. Fulvi. Pacian. de probationib. lib. 1. capit. 54. num. 44. & sequentibus, Joseph. Ludovic. decis. Perusin. 66. part. 2. num. 16. & sequentibus. Prosper. Farinac. decis. novis. Rota. par. 2. decis. 233. n. 6.*

Et decis. 532. num. 2. *ibidem*, Et de testibus, *question.* 57. num. 93. Et sequenti, Joan. Maria Novarius in *praxi electionis*, Et variat. *fori, quest.* 17. num. 1. Et 2. *sectione* 1. Doct. Marta *decis. seu voto* 21. n. 1. Sigismund. Scaccia de *appellationib. quest.* 17. *limitat.* 40. numer. 9. Cardinal, Tusch. *practicar. conclus. litera P. conclus.* 106. numer. 4. Marc. Anton. Genuens. in *practicab. Ecclesiast. quest.* 573. numero 5. Vincentius Carot. in *tractat. de locato*, 1. *part. tit. de locatione ex paupertate, quest.* 5. num. 9. folio *mibi* 39. Pirrh. Maurus de *fidejussoribus* 2. *part. cap.* 2. *sect.* 7. n. 32. Joan. Anton. Mangil. de *imputat. question. centesima trigesima-octava*, numero *quarto* Maurit. Apicella *allegatione secta*, numero 5. Luc. Matth. de Apicell. de *tut. an pauper tit. de quinquenniali dilatione*, numero 18. Dyonis. Gothofred. in *sua praxi lib. 1. tit. 5. de statu homin. in capite Quis dicitur, Quis pauper Quis inops dicatur? versiculo, In tanta prolixitate.*

76 Sic & quis dicatur inops, vel mendicus, * in arbitrio iudicis personarum conditione attente repositum, tenent Gothofred. & plures ex proximè relatis, multisque adductis Joan. Anton. Mangil. *d. q. 138. numer. 4.* Flamin. Paris. de *resignat. benefic. d. lib. 5. q. 6. numer. 137.* Joan. Perr. Fontanell. de *pac. nupt. claus. 6. glos. 2. p. 4. n. 25.* Jacob. de Graf. in *summ. de arbitra. confes. lib. 2. c. 51. num. 11.*

77 Miserabilis quoque persona quæ dicatur; * arbitrio iudicis relinqui tenent Cyn. Alberic. Bart. Et DD. in *l. unic. C. quando Imperat. inter pup.* Et vid. Calcan. *conf. 57. num. 12.* Abbas, D. in *cap. Significantibus, de offic. deleg. Didac. Covar. practic. cap. 6. num. 3. vers. Relinquendum tamen est arbitrio iudicis*, Jacob. Menoc. *lib. 2. de arbitrar. casu 66. n. 1.* ubi plurimos refert, latissimè per totum casum miserabilium personarum materiam prosequens, fueratque ante eum prosequutus Petr. Rebuf. in *1. tom. ad constit. Gallic. tit. de sentent. provis. art. 3. glos. ult. per. tot. qui prædictam sententiam receptam, communemque dicunt, alique relati per Emman. Barbol. in remissionib. ad ordin. Lusit. lib. 3. tit. 3. lib. 5. n. 9. Azebed in l. 9. tit. 3. lib. 4. nova Reg. collect. n. 12. Flami Paris. de *resign. benef. lib. 5. q. 6. n. 139.* Sebast. de Medic. in *tract. Mors omnia solvit, numero 103. pag. 2. in princ. Nicol. Intrigliol. singul. Regni Sicil. const. singul. 16. libro primo* Suprà dicta tamen conclusio, quæ pauperem iudicantis arbitrio dici habet, non procedit, in casibusque in quibus à lege, vel statuto certa patrimonii quantitas determinata est, * limitatur. Nul-*

78 læ enim, tunc in arbitrando sunt iudicis partes, cum eam lex determinet, pauperemque illum, qui talem non habet quantitatem. Ita docent Bart. in *l. Si constante, n. 13.* Et *ibid.* Jas. n. 14. D. *solut. matrimon.* Bald. in *auth. Præterea, num. 4. C. unde vir & uxor. communem dicit* ibi Fabian. de *Pep. numer. 76.* Cornel. Beninc. de *paupert. quest. 6. princip. numer. 27.* Et *numer. 37.* Et *sequentib. Carol. Ruyn. consilio 55. numero 5. libro 1. Matthæus de Afflict. decis. 179. n. 3. Marius Giurba decis. 18. numero 6. Joseph. Mascard. de probat. d. conclus. 1159. num. 12. Petr. Royz. Maure. decis. Litan. 4. num. 282. Gregor. Lopez in l. 23. part. 3. gloss. 2. verbo *Veinte maravedis*, Et in *l. 2. tit. 1. part. 7. gloss. 12. verb. Cincuenta maravedis.* Jacob. Menoch. in *addit. ad cas. 65. Prosper. Farinat. in decis. noviss. Rotæ decis. 2335. 6. Et decis. n. 32. n. 2. part. 2. Rota Rom. Diversor. 2. part. decis. 48. num. 3. Et 4. Fulvi Pacian. de probat. lib. 1. cap. 54. n. 73. Et sequentib. Jacob. de Grass. *dict. c. 51. num. 11.***

Idemque in miserabilibus personis. Arbitrari

enim iudici non licet, ubi lex miserabilem personam designat, ut tenent relati supra num. 77. ex *text. in d. unic. C. quando Imperat. inter pupill.* Et vid.

Unde in specie *text. in l. Nomulli, 10. D. de accusat. Et dict. lege secunda titulo primo parte septima* in arbitrio iudicis non erit * ad accusandum admittere eum, qui quinquaginta in bonis non habeat, nisi suam, vel suorum prosequatur injuriam, ut notant Gregor. Lopez in *d. l. 1. part. gloss. 12.* Et Fulvi. Pacian. *suprà n. 74.* Licet adhuc in iudicis arbitrio id repositum contendat, n. 75. Camill. Borrel. *d. 2. par. summa, tit. 15. num. 337.*

Nec in specie *text. in l. Si quis id quod, 7. D. de jurisd. omni. iudic. in l. fin. D. de in jus voc. en. Et. Sed nostra, instit. de success. libert.*

Nec partiter in casu *d. l. 20. tit. 23. part. 3. * quæ eos pauperes dici* (ad hoc ut casum Curia facere possiat) determinat, qui viginti morapetinos in bonis non habent Vel secundum communem hujus Regni usum, tria millia, ut testatur Didac. Covarr. *practic. quest. d. c. 6. n. 3.* Licet Gregor. Lopez *suprà*, etiam *d. l. part. dispositione stante, his attentis temporibus, iudicis quoque arbitrio relinquendum dicat.*

De jureque communi, cum, qui multa bona habet; non tamen secundum ejus conditionem, fori privilegio. legisque *que unica, C. quando Imper. inter pupil. Et viduam, gaudere tenet Joann. Maria Novar. in praxi elect. Et varia fori, sect. 3. decis. 24. n. 16. & Nos etiam infra, Et. 4. n. 165.* Et cum Gregor. Lopez tenet etiam Azebed in *l. 9. tit. 3. lib. 4. nova Reg. collect. n. 21.* Idemque quoque ad Advocatos ultra necessarium victum pro conditione non habentes extendens.

Sat igitur quantum iudicis ad probationis paupertatem valeat arbitrium, nisi à lege certa ad id terminata sit quantitas vel nisi ad certum, & determinatum effectum de probanda paupertate agatur, constat. Tunc enim in specie, * ejusque actus, vel effectus respectu probanda est, nec generalis (juxta latè *suprà* adductos. n. 73.) paupertatis sufficiet probatio, præter quos, alios etiam referendo, notat Hieronym. Gonzalez in *regul. 8. Chancell. glossa 2. numero 44.*

Utrum pauper dicatur dominus utilis tantum, nec alia habens bona?

S U M M A R I U M.

- 82 Pauper non dicitur dominus utilis, si modò ad vitam necessaria habeat.
- 83 Possessor majoratus fructuarius tantum est, ex plurimum sententia, remissivè.
- 84 Usufructuarius, vel utilis dominus perpetuus, hoc est ad vitam. si necessaria habet, pauper non est.
- 85 Usufructuarius potest, vel ipse re usufructuaria uti, vel aliis, ut ea fruantur concedere, locare, vel vendere.
- 86 Usuaris qualiter re, in qua usum habet uti possit? Alia non habens bona præter usuaria pauper est, *ibid.*
- 87 Et quid in usuario domus? qualiterque ea uti possit?
- 88 Et quid in eo, qui sylvæ caduæ usum habet?
- 89 Et in habente usum pecuniæ?
- 90 Arbitrarium iudici erit, judicare ex circumstantiis, an usuarius pauper dicatur?
- 91 Clericus beneficiatus, an pauper dicatur? Et an usuario; vel usufructuario comparetur? & num. 94. & 95.

- 92 Clericus liberè de fructibus beneficii ad sui, & suorum decentem sustentationem disponere potest.
 93 Et ad alios pios usus.
 95 Fallit in morte, in qua de fructibus disponere non potest, & quid de consuetudine,
 96 Pauper non dicitur, qui congruum beneficium habet.

§. I.

Satis factum forsitan ex supra dictis huic posset esse quæstioni: sed quia ad ejus integram materiæ cognitionem aliqua supersunt, & scitu digna; & ab aliis non tacta; omninoque huic materiæ necessaria, è quibus animum suum ad rectum proferendum arbitrium Judex debeat informare, ea hic subnectamus, necesse est.

Primò igitur, an utilis tantum dominus, nec alia habens bona, puper sit videre oportet. Qua in re breviter dicendum, pauperem non esse, † si modò pro conditione (juxta supra traditas regulas) ad decenter vivendum, suisque providendum necessitatibus redditus percipiat. Quis enim neget, prædixit majoratus possessorem, licet nulla alia bona libera habeat, pauperem nequaquam dici posse? Cùm tamen ex multorum sententia, plurimum jurium autoritate firmata (ut ex adductis per Ludovic. Molin. de Hispan primogen. lib. 1. cap. 19. nu. 1. 2. & 3.) fructuarius † tantum sit, nec perfectè, & varè dominus dicatur.

Quod non solum in majoratus possessore; sed & in aliò usufructuario, † utilivè domino (perpetuo saltem, id est ad vitam, de temporali namque non sine controversia res est, ut ex infra dicendis conjici potest) si decenter ex redditibus vivere valeat, pauperem non esse, dicendum est. Namque usufructuarius, vel ipse frui ea re, vel locare vel vendere, vel alii fruendam concedere potest, ut Ulpiani verbis utar in l. Arboribus, 12. §. Usufructuarius, D. de usufruc. tex. etiam in princip. instit. de usu, & habit.

Id cum usuario non concedatur (cui neque vendere, neque locare, † neque aliter seorsum à se rem usuariam alienare licet, text in l. 2. Caterum, 4. l. Non aliter, 7. & l. seq. D. de usu, & habitat. Nec ad lucrum, sed ad suum tantum, suorumque necessarium usum ea possit uti, l. Plenum, & ibi gloss. verbo Compendium, D. eod. princip. instit. de usu, & habit.) Licet plurium rerum usum habeat; ni aliorum quoque dominus sit, pauper erit. Cùm non ad vestitum, non ad medicamenta, non ad sui ipsius, familiæque cultum, & ornatum, nec ad eundemet necessarium victum ex re usuaria, præter id, quod ex ea provenit, possit sumptus percipere necessarios. Planè, qui necessariorum omnium usum haberet, pauper nullo modo esset, quia ut Horat. epistolar. lib. 1. epistola ad Licium, inquit.

Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.

Item nec aliquando particularis rei usufructuarius. Non enim omnes eisdem astringuntur usufructuarii regulis. Namque domus usum † habens, poterit si eam inhabitet, non aliter) locare. d. l. Caterum, ibi: Et secundum hoc, et sensionem habitationis recipiat, dum ipse quoque inhabitet; non erit ei invidendum. Ex cuius adeò pingues possunt locatione redditus provenire: ut non modo pauper usufructuarius dici nequeat: sed etiam, ejus attenda conditione, dives reputetur. Quid enim (inquit Ulpian. in d. l. Caterum sitam speciosa domus usus sit relictus homini mediocri; ut portiuicula contentus sit; &c.

Similiter, & in usuario sylvæ cæduæ † dicendum. Qui etiam ad lucrum sylvæ uti poterit cædereque, & vendere, quemadmodum usufructuarius (cujus loco hoc in casu habetur) sine proprietarii tamen præjudicio, testante Pomponio in l. Divus, 23. D. de usu, Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

& habit. si ex lignorum permessa venditione, necessaria ad vitam congruenter percipiat.

In eo quoque, cui usus tantum pecuniæ † relictus est (quia usufructus regulis judicatur, l. Hoc. Senatu, 5. §. fin. & l. Quoniam. 10. §. 1. D. de usufruct. ear. rer. quæ usu consum.) dicendum erit. Quibus in casibus, adeò pingues fructus, vel redditus poterit usufructuarius consequi ut nullo modo pauper dicatur. Ideòque in eis arbitrarium † Judici, juxta supra tradita in judicando, censendoque pauperem, erit.

Regulariter autem, usufructuarius pauperem esse, si alia bona sufficientia non habeat, constat. Ex quo idem in Clerico beneficiato, (cum usufructuarius tantum † dicitur) videbatur firmandum ex sent. glossæ in cap. Quia nos, 9. de testam. verb. Testamentum & in cap. Cùm olim, 7. verb. Definitivam de rer. permut. probat post longam disputationem Abb. in repet. cap. Cùm esses, nu. 2. de testam. Didac. (ovar in c. Cùm in officiis, num. 1. eod. tit. Petr. Surd. conf. 333. n. 9. & 10. plures hujus sententiæ sequaces adducens.

Verum tamen est, eum qui congruum beneficium habet, pauperem nullo modo esse. Qua in re, etsi divagari aliquantulum posset quæstio, Utrum Clericus sit dominus beneficii, & ejus fructuarius? usufructuarius, & alia circa eadem ipsa adjcere: Nobis satis advertere, hunc pauperem non esse, si congruam sui, suorumque (juxta à Nobis in hac quæstione, num. 51. 52. & 68. tradita) percipiat sustentationem. Cujus rei ratione, liberè de beneficii fructibus disponere † potest. text. in cap. De his, & ibi Panormitan. de Eccles. edific. cap. Ecclesias, 13. quæst. 1. cap. 2. cap. De Monachis, 12. cap. Cùm secundum Apostolum, 16. cap. De multa, 28. in fin. de Præbend. & Dignit. cum aliis. D. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 7. in respons. ad 2 Joann. Major. in 4. sent. dist. 24. quæst. 17. & 20. Covarr. in d. cap. Cùm in officiis, num. 9. plenè Sarmient. de reddit. Eccles. 2. part. cap. 2. & seqq. & 4. par. cap. 1.

Et ad alios etiam pios usus, † cap. Quia Joannes, juncta gloss. 12. q. 2. Et potest, imò debet ex redditibus consanguineas pauperes dotare, tradit plures referens Cald. Pereyr de jure emphyt. 3. p. de potestat. eligend. ca. 13. num. 11. Ita conclusum fuit in Rota apud sanctif. D. N. Greg. XV. tunc Rotæ Romanæ Auditorem decis. 401. num. 1. ubi alia circa hanc rem, dicemusque latius q. 15. & 16.

Ideòque magis usufructuarii naturæ accedit, † eique in vita beneficiarius comparatur gloss. in verb. Reservari in cap. fin. de offic. Ordina. in 6. Abb. in d. cap. Cùm esses, n. 24. de testam. Rota in antiq. tit. de probationib. decis. 41. n. 1. & apud. Alex. Ludovi. d. n. 1. Vincen. Carocius decis. seu casu 52. n. 2.

Licet in morte usufructuarius judicetur, † neque de fructibus liberè disponere valeat, Ita (ex plurium sententia magis communem dicens) firmat Vincent. Caroc. proxime relatus, num. 3. Jacob. de Grassis in decisione casuum conscient. c. 100. libro 2 part. 1. n. 11. & quid de univèrsali Hispaniæ consuetudine? videndus Covarruvias in d. c. Cùm officiis, n. 1. & sequenti. Didac. Sepin. de testamen. 14. part. glossæ rubricæ, n. 13. & seqq. latè Sarmient. ubi sup. 2. p. c. 6. per. totum.

Et in specie, pauperem non dici eum, qui congruum habet † beneficium; tenent Decius, Craveta, Seraphin. & Thesaur, quos refert, & sequitur Marius Giurba in consuet. Senat. Mesa. cap. 7. gl. 13. n. 37.

Utrum Pauper sit, qui secundum conditionem suam sufficientia bona habet debitis tamen multis implicatus est? Aut qui debitores, debitorumve jura habet?

S U M M A R I U M.

- 97 Bona, quæ quis debet bona non dicuntur, sed æs alienum.
- 98 Abesse dicitur id, in quo quis obligatus est.
- 99 In cujusque bonis computatur id, quod sibi debetur.
- 100 Sicut locupletior fit, qui liberatur: sic pauperior, qui obligatur.
- 101 Debitor sub conditione omninò exstitura, non sub conditione, sed purè dicitur obligatus, quando dies non est in consideratione.
- 102 Conditiones de præterito, vel præsentis, conditiones propriè dici nequeunt.
- 103 Debitor sub conditione casuali, vel mixta, si interim dum non venit dies, vel conditio impletur, secundum conditionem suam vivere potest; pauper non dicitur, & num. seqq.
- Conditio casualis, vel mixta, quæ dicitur? ibid.
- 104 Debitor propriè dicitur à quo pecunia statim exigere potest.
- Die, vel conditione pendente, debitum exigere non potest, ibid.
- 105 Debitor in diem, vel sub conditione, propriè debitor non dicitur, quoad effectum saltem.
- 106 Fidejussor, qui diu stetit in promissione conditionali, non potest petere, se à fidejussione liberari dum non impletur.
- 107 In conditionali obligatione, tantum spes est, debitum iri.
- 108 Solutum ante diei, vel conditionis eventum, repeti potest.
- 109 Conditione pendente, debitum non dicitur inesse.
- 110 Conditione pendente, nullum jus dicitur acquisitum.
- 111 Nec aliqua interim datur actio, cessatque omnis obligatio, & num. 112.
- 113 Lex loquens de debitore, non comprehendit debitorem sub conditione.
- 114 Nec creditorem conditionalem, vel in diem si de creditore loquatur.
- Moratoria concessa à Principe adversus creditores, non includit creditores conditionales, vel in diem. ibid.
- 115 Præsens rei status, non qui evenere potest, inspicendus est.
- 116 Lex, vel statutum excludens omnes exceptiones adversus publicum instrumentum, non censetur excludere exceptionem diei, vel conditionis non impletæ.
- 117 Exequi non potest contractus conditionalis, nisi de purificata conditione, parte citata, judicij liqueat.
- 118 Ditari in dies quis præsumitur, saltem si sit industrius, & diligens.
- 119 Pater, qui filias dotare non potest, si adhuc nubilis ætatis non sint; non ex eo dicitur pauper, si aliàs pauper non est.
- 120 Debitor sub conditione potestativa, quæ in potestate creditoris implere debentis est, vel ad diem, cujus proximus est adventus; etiam ante diei, vel conditionis implementum, vel solutionem factam pauper reputatur, si ea perfectæ, pauper remaneret, & num. seqq.
- 121 De proximo faciendæ, pro factis habentur, & numero seqq. & plura remissivè numero

- 122 Præscriptio, vel usucapio intra breve tempus perficienda, perfectæ reputatur.
- 123 Causa ad conclusionem usque perducta, habetur, ac si jam in ea esset pronuntiatum.
- 124 Condemmandus de proximo, pro condemnato judicatur.
- Fidejussor de proximo condemnandus, potest petere se liberari ab obligatione, ibid.
- 125 Mox professurus, habetur pro professo.
- 226 Ædes de proximo sacrandæ, pro sacratis habentur.
- 127 Seminarium de proximo erigendum, habetur pro erecto.
- 129 Potentia actui proxima, pro actu habetur, & num. seqq.
- Magis attenditur, notabiliusque est, quod in potentia, quàm quod est in actu, num. 131.
- 130 Licentiatus, an Doctorum gaudeat privilegiis? remissivè.
- 131 Quando jus, vel statutum requirit aliquem gradum in eo, qui eligendus alicui beneficio, vel dignitati est? sufficit si tempore electionis habilis sit ad eum statim comparandum.
- 132 Regulari potest conferri beneficium ad voluntatem superioris amobile, neque id paupertatis repugnat voto.
- 133 Nec paupertatis voto repugnat peculium ex superioris permisso habere.
- 134 Diei, vel conditionis proximus adventus, quando dicatur, judicis arbitrio relinquitur.
- 135 Dicitio Incontinenti accipitur cum aliquo temporis spatio judicis arbitrio, & num. 136.
- 137 Idem de dictione Statim.
- 138 Et de dictione Mox, dictione Celeriter, & dictione Confestim, remissivè.
- 129 Pauper non dicitur creditor, qui jura debitorum de jure, & de facto exigibilia habet, licet eis non exactis in paupertate sit; non tamen debitis solutis; secus si creditor non sit exigibilis de jure, vel de facto.

§. II.

Duos in hac quæstione distinguendos fore casus videtur. Nempè, quòd aut debitor est putus, aut sub conditione. Subdistingendum deindè in debitore sub conditione, quòd aut est sub conditione omninò exstitura, potestativa, casuali, vel in diem.

Igitur si quis purè debitor existat, ejus quantitatis, summæ, vel rei, cujus solutione facta, secundum conditionem suam bona sibi ad vivendum non supersint, pauperem esse, † solutione nondum facta, dubitandum non est. Cùm bona, quæ quis debet, bona non dicantur, sed æs alienum, vulgar. text. in l. Subsignatum, 39. §. 1. D. de verb. signif. cui non possum non M. F. Quintiliani adjungere sententiam declamat. 273. Bona porrò, quæ sunt? Ut opinor, ea, quæ detractis alienis deprehensa sunt (inquit.) Senecæ etiam conclusioni nostræ propius accedentem epistolar. lib. 13. epistol. 88. Habet (ait) domum formosam, sed alienis nummis paratam, familiam nemo speciosiore producit, sed nominibus non respondet. Si creditori solverit, nil supererit. Idem in reliquis quoque facere debetis excutere quantum proprii quisque habeat. Divitem illum putas, quia aurea suppellex etiam in via eum sequitur? quia in omnibus Provinciis arat? quia magnus Kalendarii liber volvitur? quia tantum sub urbanis possidet, quantum invidiosè in desertis Apuliæ possideret? Cum omnia dixeris, pauper est. Quare? Quia debet. Abesse namque dicitur id, fin quo quis obligatus est, l. 2. in fin. l. siquis mandato, 29. D. de negot. gest. l. quod de bonis, 15. §. ex donationibus, D. ad legem

legem falcid. § Tutores, instit. de oblig. quæ ex quasi contract. & ibi glossa, verbo obligatus. Et in cuiusque bonis computatur, † quod sibi debetur, l. Rem in bonis, § 2. D. de acquiren. rerum domi. bonus tex. in leg. facere posse, 29. D. solut. matrim. ubi id not. gloss. verb. Videtur, & ibid. Bart. Bald. Paul. & alii.

99 Et sicut locupletior, qui liberatur, fit, † l. si pupilli, 66. De solut. l. si quis obligatione, 116. aliàs 115. D. de regul. jur. leg. Species, 11. D. de acceptilat. Antoni. Fav. in suo Cod. definit. lib. 1. tit. 10. definit. 3. numero 3. ita etiam pauperior, qui obligatur, licet nondum quidquam præstiterit. not. Bartol. & Paul. in leg. si soluturus, D. eod. tit. de solut. Hotoman. ad leg. 2. C. de his, qui in prior. locum succed. Osvald. in Donnell. lib. 15. cap. 16. litera D.

Idemque in debitore sub conditione omninò exstitura, quod in debitore puro dicendum est. Huiusmodi enim debitor non sub conditione, sed purè † obligatus dicitur, leg. si pupillus 9. §. si sub conditione (ubi gloss. concordantes allegat) D. de novation. In obligationibus saltem, in quibus & conditio omninò exstitura est, & dies non est in consideratione: tunc enim statim rem sub tali conditione promissam, petere licet, puraque dicitur. text. in l. in illa stipulatione, 8. in fin. D. de verb. obligat.

Et idem in conditione de præterito, vel die præfenti, † quæ conditiones, propriè dici nequeunt, statimque obligant, neque actum suspendunt, text. in l. Cum ad præsens, 37. cum duabus seqq. D. si cert. pet. l. Conditio in præteritum, 100. D. de verbor. oblig. §. conditiones instit. eod. l. Institutio talis, 10. in fin. D. de condit. instit. l. Eas causas, 80. D. de condit. & demonstr.

In debitore vero in diem, vel sub conditione incerta, † & casuali, quæ existere, vel deficere potest, à fortunæ quæ iudicio pendet (de qua in l. 2. §. Si sub conditione, D. de honor. possess. secund. tabul.) vel etiam sub conditione mixta (quæ partim hominis, partim fortune iudicio, fatoque dependet, ac eget: ut in l. Siuus quoque, 4. §. Puto, D. de heredib. instit. l. Si pater, 4. C. de instit. & substit. pauperem non esse, qui interim dum non venit dies, vel conditio non impletur; ad decentem sustentationem, vitæque necessaria, facultates habeat, asserendum videtur. Cùm nec debitor interim propriè dici queat. Debitor enim is propriè dicitur, † à quo statim pecuniâ exigi potest. text. in l. Debitor, 108. D. de verbor. sig. Sed pendente die, vel conditione exigi non potest. l. Cedere diem, 213. D. eod. ergo debitor in diem, vel sub conditione, debitor propriè dici nequit, & per consequens, nec pauper ob tale debitum, ni aliàs pauper sit.

Debitoremque in diem, vel sub conditione, propriè † debitorem non esse; tenent Bart. in l. 1. num. 32. D. si cert. pet. & in l. 2. §. Creditum, n. 5. D. eod. cuius sententia communis est, ut testantur ibi Decius n. 96. Cagnol. n. 274. & Ripa n. 100. Hercul. Marefcot. variar. resolut. lib. 1. c. 21. n. 8. eamque veriorum dicit And. Fachinc. controvers. lib. 12. cap. 74. per tot. saltem quoad effectum, & exactionis exercitium Anton. Thesaur. decis. Pedemont. 235. num. 3.

Quam in pulchro casu tenet sententiam Bald. in l. Si pro ea; n. 8. C. mandat. quæstionem, movens, Utrum fidejussor, qui diu stetit in promissione conditionali, veluti evictionis, restitutionis dotis, redditionis rationum, & similibus, possit petere † ab obligatione liberari dum non impletur? Et respondet, non posse. Cùm non dicatur diu in obligatione stetit, sed in promissione. Ideòque ante obligationem non esse liberandum tenentque communiter Scribent. in l. Facere posse, D. solut. matrim. Matth. de Afflic. decis. 241. n. 4. Gaspar. Cavalin. de

evict. c. 2. nu. 19. & alii adducti per Pyrrh. Maur. de fidejussor. sect. 5. cap. 3. n. 38. 39. 40. & 41.

Confirmatur supra dicta principalis sententia quia in conditionalis obligatione, tantum spes est † debitum iri; text. in §. Ex conditionalis, instit. de verb. oblig. Ideòque solutum ante diei, † vel conditionis eventum, repeti poterit; text. in l. Videamus, 27. D. de liberat. legat. l. sub. conditione, 16. D. de condit. indeb.

Nec conditione pendente, debitum dicitur inesse † l. Si quis sub conditione, 8. D. si quis ommissa caus. testam. Docto in l. Ex facto, D. ad Senat. conf. Trebellia. Rolland. à Valle. consil. 29. n. 16. lib. 4. Tiber. Decian. consil. 3. n. 43. lib. 1. Joan. Cephal. cons. 767. n. 7. lib. 1. Franc. Monald. cons. 80. n. 6. libro 1. Petr. Paul. Paris. consil. 47. n. 11. libro 1. Cum in ritib. Reg. Sicil. capit. 16. n. 3. Fabius Turret. consilio 44. n. 9. libro 5. Jo. n. Vincen. Honded. consilio 73. n. 102. Carolus d. Graf. de except. ad statut. exclud. omnes exceptiones, exceptione 33. n. 3.

Nullumque jus conditione pendente dicitur acquisitum; † d. l. si quis sub conditione, 8. l. ei qui, 13. D. de condit. instit. Fabius Turret. consilio 67. num. 127. & consil. 70. n. 35. & consil. 84. n. 13. libro 2. Jacob. Menoch. consil. 42. n. 42. lib. 5. Carcius de Grassis dict. excep. 33. num. 7. Petrus Surdus consilio 186. n. 12. libro 2. Gaspar Anton. Thesaur. quæstion. forens. libro 4. quæstione 51. n. 2.

Nec interim aliqua d. tur actio, † lege necessariò, 8. §. Quòd si pendente, D. de peric. & commod. rei vendit. l. Mævius, 55. D. de gloss. 2. n. 21. & cond. & demonstr. cum aliis. Andre. Tiraquell. de retract. consang. §. 1. gloss. 10. n. 50. Marc. Anton. Natta cons. 269. n. 12. lib. 2. Joan. Cephal. cons. 311. n. 7. Jacob. Menoch. consilio 60. n. 48. libro 1. Surd. dict. consilio 186. n. 12. Franc. Vivius decis. 359. n. 3. alios referens Carol. de Grassis ubi supra. n. 9. Ludovic. Censio de censib. 3. part. cap. 1. quæstione 3. articulo 7. n. 60.

Omnisque obligatio pendente conditione cessat, † c. univ. §. fin. de sponsal. & matrim. lib. 6. Gozadin. consil. 1. n. 40. Monald. d. cons. 80. n. 17.

Quod fit, ut lex de debitore loquens † debitorem sub conditione non comprehendat; Afini. in tract. de execut. c. 2. nu. 22. & §. 2. n. 26. Carol. de Graf. d. except. 33. n. 2.

Nec creditorem † conditionalem, vel in diem, si de creditore loquatur. Namque si pauper moratorium à Principe contra creditores suos impetret; non includi conditionales, vel in diem creditores, tenent, per supra traditam rationem, Guido Pap. decis. 109. Scaglio super riti. mag. Curia, ritu 283. & sequitur (alios etiam referendo) Lucas Matth. Apicella in tutamine paupe. titul. de moratoria Principis, n. 28. & ibid. Mauritius Apicell. in addition. ad patrem.

Præsens enim rei status, non qui evenire potest, † inspiciendus est, juxt. text. & gloss. in l. 2. & 3. D. de in diem adjecl. l. eo tempore, 50. D. de pecul. Socin. cons. 24. numero 36. libro 1. & consil. 265. lib. 2. Marc. Anton. Peregrin. de fideicommiss. art. 3. numero 2. vers. Secundo, quia inspecto præsentis statu, & cons. 8. numero 12. libro 2. & cons. 87. numero 10. lib. 3. Benintend. decisione 90. in fin. Jacob. Cancr. var. resolut. 2. 10. capitulo 3. de instrum. Guarent. num. 49. Stephan. Gratian. discep. forens. cap. 183. numero 31. Aldov. n. consil. 27. numero 34. & consil. 75. nu. 31. Joann. Cephal. consil. 769. numero 5. Aymon. Cravet. cons. 199. numero 10. Schard. consilio 1. numero 699. lib. 1. enim possunt accidere, ne id eveniat. Idem Schard. cons. 38. numero 29. lib. 2. Fabi Ana. cons. 97. num. 20. Anton. Faver. in suo C. de finit. libro 5. tit. 2. definit. 1. numero 6. Nec idem judicandum est de casu dubio,

& pendentem, quod de certo. Octavia. Ofac. *decif.* 33. numero 29. Marius Giurba *decif.* 60. numero 25.

Unde lex, vel statutum omnes exceptiones adversus publicum instrumentum, excludens exceptionem dici, † vel conditionis non impletæ excludere non videtur; ex *d. leg. Cedere diem*, 113. *D. de verbor. signific.* Corne. *consilio* 112. numero 4. libro 1. & *consilio* 123. in princip. libro 2. Alexand. *consilio* 119. libro 1. Fabius Turret. *consilio* 91. numero 14. libro 1. & *consilio* 44. numero 32. 33. & 34. libro 2. Carol. de Graf. *d. except.* 33. n. 1.

Non contractus, vel obligationis conditionalis (nisi de purificata conditione parte citata † judici liqueat) fieri potest executio Bald. Alexand. & alii in *l. fin.* §. Titius, *D. de vulg. & pupill. subst.* Covarr. *variar. resolut. cap.* 11. numero 2. plura jura, & autoritates referens Roderic, Xuar. in *l. post rem judicatam, limit.* 5. ad *leg. reg. D. de re judic.* Carol. de Graf. *d. except.* 33. numero 13. & *seqq.* Francisc. Milanes. *decif.* 9. numero 96. lib. 2. Flamin. Carthar. *decif.* 49. numero 3. & *decif.* 69. numero 4. Rota Roman. *divers. decif.* 323. part. 2. Marius Giurba *dict. decisione* 60. numero 14. Anton. Gomez in *l. 64. Taur.* numero 7. Parlador. *rerum quotidian. libro* 2. *cap. fin. parte* 1. §. 12. numero 39. Joan. Gratian. *regul.* 69. numero 9. Cephal. *consilio* 395. numero 23. libro 3. Cardinal. Tusch. *litera C. conclusione* 593. numero 24. & *litera S. conclusione* 532. n. 13. 66. & 95.

Ex quibus omnibus deducitur, pauperem non esse debitorem conditionalem, vel in diem, illius debiti ratione, si aliàs pauper non sit, habeatque pro conditione necessaria. Cum præsertim interim ad pinguiorem possit devenire fortunam, † in diebusque ditior fieri: ut & jus præsumit; *text. in l. si defunctus*, 10. C. *arbitri. tutel. leg. Cura*, 4. §. *deficientium*, *D. de muner. & hono.* quas ad hoc allegat Bart. in *l. ex diverso*, §. *fin.* numero 9. *D. solut. matrim.* Jaso. in *l. inter eos*, numero 11. *D. de re judicat.* Jacob. Menochi. *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 28. numero 1. 2. & 3. Petr. Surd. *de aliment. tit.* 8. *privileg.* 10. numero 6. In homine saltem industrio, & diligenti, Ripa in *l. si ventri*, numero 14. *D. de privileg. credito.* Decius *conf.* 6. numero 1. & *conf.* 175. in *fin.* Corras. *lib.* 3. *Miscellane. juris; cap.* 5. nu. 6. Sylvan. *conf.* 86. numero 6. Aymon. Cravet. *consilio* 131. numero 12. Jacob. Menoch. *dict. præsumpt.* 28. num. 7. & *seqq.* Antoni. Thesaur. *decisione* 211. n. 17. Borgnin. Cavalcan. *de tuor. n.* 223. & *decif.* 3. num. 34. part. 1. Vincent. Caroc. *de remed. contra præjudic. sentent. vel damnos. executio. except.* 25. num. 59. & 60. latè defendit Galganet *de tuto. quæst. ultim. per tot.* Idque sensisse videtur Philosoph. 4. *Ethicor. cap.* 1. *Dives* (inquit) non est, qui diligentiam non habet, ut fiat. In cujus assertionis veritate inquirenda, nunc ampliùs non insistimus. Viderique poterunt Andr. Tiraquell. *de retract. consang.* §. 32. glo. *unic.* numero 94. Franc. Monald. *conf.* 47. num. 11. 12. & 13. Segism. Scac. in *tract. de mercat.* §. 1. *quæst.* 6. nu. 16. cum *seqq.* Aymon. Cravet. *conf.* 320. numer. 6. Petr. Surd. *de aliment. titulo* 1. *quæst.* 45. numero 42. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 67. numero 15. Fulvi. Pacian. *de probat. lib.* 1. qu. 54. n. 28. & 29.

Denique pro dicta principali sententia reperio Ulpian. *responsum in l. 1. §. servi appellatione*, *D. ad sent. Consult. Syllania.* cujus sunt verba. *Servi appellatione etiam is continentur, qui sub conditione legati sunt. Nam medio tempore, hæredis sunt. Nec quod conditio existens efficit, ut desinat esse hæredis facit nè videantur interim ejus esse.*

Deducitur etiam, quòd licèt pater, qui pro con-

ditione sua facultates, è quibus decenter vivere possit, habet; filias tamen dotare non valet (secundum ea, quæ supra annotata sunt) pauper sit: si tamen filia adhuc nubilis ætatis † non sint: si ob dotem filiarum, ejusque respectu, pauperi judicaretur: non utique reputabitur ex proximè assignatis rationibus. Cum conditionalis debitor censeatur, multaque accidere possint, quibus interim, vel ditio fiat; vel à dotandi onere liberetur.

Planè in debitore obligato sub conditione potestativa † (cujus implementum in creditoris potestate est, implere debentis, *tex. in l. Suus quoque*, 4. §. *Puto*, *D. de hæred. insti. ubi gloss & communiter DD. tex. in l. Cornelius*, 69 & in *l. Jam. dubitari*, 89. *D. eod. tit.*) Vel si dici implementum, sive adventus proximus sit, etiam ante obligati onis implementum, vel solutionem, dicivè adventum, pro paupere habendum, si solutione facta, debitor pauper remaneat, asserendum videtur. Ex vulgari, & trita juris † regula, quæ de proximo faciendâ, pro factis haberi, dicitur, de qua in *l. Vestimentum*, 21. *D. de auro. & argent. & in l. penul. D. de milit. testam.* Ubi de proximò cingendus, habetur pro cincto. & ibi notant communiter Scribentes.

Sic præscriptio intrâ breve tempus perficiendâ, † pro completa habetur. *leg. si fundum*, 16. *vers.* *Planè si paucissimi* (*dies*, *D. de fundo dotali*, per quem ita tenet cum multis, quos refert, communem dicens) Andr. Tiraq. in *tract. de judiciis in rebus exig. ferend.* n. 78.

Idemque & in usucapione, *text. in l. Rerum mixtura*, 30. §. *Labeo*, *D. de usucapion.*

Causa etiam ad conclusionem usque perducta, † ac si jam in ea pronuntiatum esset, reputatur Bart. in *l. si mater*, §. *eadem in fin.* *D. de except. rei judic. per tex. & gloss in l. si rem*, 29. §. *fin.* *D. de evict.* Batt. & Bald. in *l. Quamvis indubitari in fin.* *Cod. de adulter.* Cyn. Paul. Jaso, & alii, quos refert, & sequitur Tiraquell. *de legib. connubialib. leg.* 16. *gloss.* 2. n. 6.

Et proximè condemnandus, † pro condemnato habetur, *l. qui pœnæ*, 8. §. *Divus*, *D. de manumi. l. eum pro quo*, 17. *D. de in jus vocum. l. fin. C. de usur. rei judic. cap. fin. extra de judici. ubi Felin. notab.* 1. Bald. in *l. si pro ea*, numero 7 *Cod. mandat.* Ubi quò fidejussor potest petere se liberari ab obligatione, si de proximo sit condemnandus, firmatque etiam num. 14. Jaso quoque in *l. Divortio*, §. *interdum*, n. 14. *D. solut. matrim.* Joann. de Arnon. *sing.* 81. Petrus Surd. *decif.* 94. n. 4. Bertazol. *de clausul. caus.* 43. glo. 1. numero 2. alios referens Pyrr. Maur. *de fidejusso. seclione* 5. *cap.* 3. num. 5. folio mihi 318. plura ad suprâ dicta adducit Hyppolyt. *de Marfi. sing.* 106. & in pulchro casu Antoni. Cuchus *de moratoria præscript. n.* 119.

Ingressus quoque Monasterium, moxque profecturus, † pro professo habetur; *cap. Religioso* 21. 21. §. *Quamvis de sentent. excomm. in* 6.

Ædesque de proximo sacrandæ, † pro sacratissimis judicantur, earumque privilegiis gaudent. Panoimit. in *cap. Ecclesie*, 3. *notab. per illum tex. de immuni. Eccles.* Tiraq. *d. glo.* 2. num. 9. optimè Phalaris epist. quæ incip. *Policletus. Quid enim refert* (inquit) *munera jam dicata; an tantum destinata diis auferre?* utroque enim casu sacrilegium committi firmat.

Et Seminarium de proximo erigendum, † habetur pro jam erecto Hieronym. Gonzalez, *super reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 5. *paragrapho* 7. n. 192

Propè infinita his similia (in quibus, ne Authorum comprobationem, casuumque necestendo diversitatem, immoremur) videri poterunt † latissimè (præter Scribentes in locis ordinariis) per Jason

in l. Divortio, nu. 10. & seqq. ubi etiam alii, D. solut. Matrim. Tiraq. in d. l. 16. glo. 2. ex num. 5. ad facietatem Palac. Rube in repet. rubr. de donat. inter vir. & uxor. §. 38. per tot. Hieronym. Gonzalez d. reg. 8. Cancellar. gloss. §. 7. d. num. 92. & seqq. Pet. Royz. Maure. decis. Lituanic. 1. à n. 206. cum multis seqq. Borgni. Cavalca. decis. 44 n. 16. & seqq. par. 1. Joan. Aloysi. Ricci. decis. Cur. Archiep. Neapol. 125. per tot. p. 4. ubi plenè: & an de proximo tonsurandus, possit ad juris Patronatus beneficium præsentari?

129 Igitur, siue quia dies proximus est conditionis implemento; siue quia conditio de facili possit impleri; in his casibus obligatus, pro paupere reputabitur, cum proximus paupertati sit, de facilique ad paupertatem possit reduci. Potentia enim actui proxima † pro actu habetur, d. l. pen. de mili. test. Cavalc. d. decis. 44. n. 18. & seqq. Velazquez de Averdán. de censib. c. 38. n. 9. cum aliis quos in axiom. & locis commun. jur. lit. P. n. 122. adducimus. Comprobaturque autoritate Plinii nepotis lib. 8. epistolar. epistola ad Machrinum. Nam parvulum differt. (inquit ipse) patiaris adversa, an spectes. Conducit illud Horatii epistol. lib. 1. epistol. ad Mecænatem.

Quam mihi das ægro, dabis egrotare timent.

Mecænas veniam.

130 Faciunt benè hac parte l. 3. 4. 5. & 6. D. de mortis causa donation. Philosophique assertio Physic. 2. Quod parum distat, quasi nihil distare reputatur. Et ex facilitate, & potentia aliquid consequendi, ac si jam illud esset consequutus quis judicatur. Ut in licentiatto, quem privilegiis Doctorum gaudere, † contendit Joann. Lup. in d. repet. rubr. d. §. 38. n. 1. & seqq. Ex eo, quia cum licentiam adeptus sit, poterit cum voluerit ad Doctoratus gradum ascendere, Joann. etiam Parlado. rer. quotidi. par. 3. different. 6. §. 1. n. 4.

131 Hinc singulariter notat P. Leonard. Lesius de justit. & jure, lib. 2. cap. 34. dubit. 19 n. 106. versic. His adde, quòd quando jus, vel statutum aliquem in eo, qui eligendus, vel præficiendus est alicui beneficio, vel præbendæ requirit gradum, sufficit, † ut tempore electionis sit habilis ad eum statim comparandum. Ut si dicatur, non esse conferendum, nisi Doctori, vel Licentiatto. Ea ratione quia, qui jam proximè habilis est ad aliquid, ita ut possit illud statim obtinere; perinde censetur, ac si jam obtineret. Idque quotidianam praxim declarare asserit, plurimos ideò, facta electione, gradum suscipere. Erudivissimè (ut alia omnia, omninoque in id videndus) Felin. in proem. decret. Gregor. num. 39. cum seqq. latè quoque Perez de Lara de Anniversar. & Capellan lib. 2. cap. 5. num. 16. Licèt in proposito casu (cum negativa adjicitur) contrarium determinet ibid. ex numero 20. cum seqq. à num. præcipuè 22. & post eum Nicola. Garc. de benefic. part. 7. c. 1. à n. 58. cum seqq. Cùm verò affirmativè Sacerdotalis qualitas ad aliquam præbendam requiritur; habitum, vel aptitudinem ad Sacerdotium obtinendum, adesse sufficere; observant (multis relatis) idem ipse Lara ubi proximè, nu. 16. & Menoch. conf. 227. n. 59. Benequè facit Ulpiani sententia in l. Qui potest facere, 135. D. de regul. jur. qui potest. facere (ait) ut possit conditioni parere; jam posse videtur. & in l. 1. §. quotidiana, D. de aqua quotidi. & æstiva. Per quam Andre. ab Exea in tract. de pactis, n. 5. & 6. magis attendi, nobiliusque esse, quod in aptitudine, quàm quod est in actu, & formaliter, pulchrè notavit, ex glo. etiam in §. Lis autem, verb. æstimaretur, institut. ad leg. Aquil. & Stephan. Aufrer. ibi adducto (nulla licèt lege firmante) alia in id ex n. 3. usque ad 8. non contemnenda adducens.

Hæc præterea decisionis Rotæ Rom. Diversor.

772. num. 1. & 2. part. 1. roborantur doctrina, ubi Superiorem posse † ad ejus nutum amobile Regulari beneficium conferre, neque id paupertatis voto repugnare; dixerunt Domini. Cùm Regularis tale possidens beneficium, semper ad Superioris voluntatem illud dimittere sit paratus: Ita etiam scientificissimus Antoni. Faber in suo definit. Codic. lib. 1. tit. 2. definit. 26.

133 Ita neque paupertatis voto repugnat, peculium ex Superioris permissione, † quandiuque toleraverit, habere, text. in cap. 2. ubi Abb. n. 4. de stat. Monachor. Bart. in aub. Ingressi, n. 10. in fin. & nu. 11. C. de Sacros. Eccles. Sylvest. verb. Religio, 6. num. 7. versic. Sin autem. Stephan. Gratian. discep. forens. c. 617. n. 33. tom. 4. Nicola. Intriglio. in singular. ad Statut. Regni Sicil. singular. 95. ubi de communi testatur: firmat utrumque P. Lesius d. tract. lib. 2. cap. 3. dub. 8. n. 32. & c. 4. n. 22. vers. Responde, & cap. 41. dub. 9 n. 78 & dub. 11. n. 91. & latius qu. 12. per tot. præcipuè n. 98. & seq.

134 Quando autem dici, vel conditionis proximus dicatur adventus, † vel de proximo, brevique tempore diem venturum, adimplendamvè conditionem, Judicis arbitrio relinquitur. Tempus enim breve, quod dicatur, in jure definitum non est, sed variè juxta subjectam materiam, negotiique qualitatem accipitur. l. in fundo, 38. D. de rei vendic. inque Judicis repositum est arbitrio, gloss. in l. Si is à quo, 3. D. ut in possess. legato. ubi Bart. num. 2. Nevizan. consil. 56. num. 4. Marc. Ant. Natta conf. 502 nu. 7. Jacob. Menoch. de arbitra. lib. 2. cent. 1. casu 9. n. 5. Matth. de Afflict. decis. 73. num. 2. Marc. Anto. de Amatis decisione. 12. nu. 5. plenissimè Marius Giurba in consuet. Senat. Messan. c. 2. glos. 6. per tot.

135 Sic & dictio Incontinenti, † cum aliquo temporis spatio, arbitrioque Judicis, secundum subjectam materiam intelligi, asserunt Bald. in l. fin. C. de edict. Divi Adriani tollend. & ibi Curti Juni. num. 6. & Zuccard. n. 322. Jaso. in l. Si quis ita, §. Sejan. 4. D. de verbo oblig. Contard. in l. 1. n. 16. limit. 7. C. de momen. possess. Alex. consil. 166. lib. 2. Neviza, conf. 56 n. 5. Socio. Jun. conf. 67. num. 9 lib. 1. Jacob. Menochi. de arbitra. casu 9. n. 4. & 5. & casu 12. numero 4. Cæsar. Barzius decis. 88. num. 18. Benintend. decis. 83. num. 7. Fabius Turret. conf. 67. nu. 4. lib. 1. & consilio 57. numero 4. libro 2. Anani conf. 65. numero 11. Petr. Cened. singul. 56. numero 4. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 44. n. 12 alios referens Marius Giurba d. capit. 2. gloss. 15. n. 2 vers. alii vero, part. 1. Thom. Sanch. de matrim. lib. 10. disp. 12 n. 23 August. Barbof. de dictione 133. nu. 4. & 7. ubi quòd dictio hæc Incontinenti, † cum commodè potuerit, Judicis arbitrio interpretatur, ex regula, leg. 3. §. Cùm igitur, D. de vi, & vi armat. Jacob. Menoch. de arbitra. casu 13. n. 4. & de recuper. possess. remed. 1. n. 259. Alvar. Valasc. consult. 88. n. 6. & de partit. cap. 3. n. 11. Marius Giurba d. gloss. 15. nu. 3. versic. Verius tamen est judicis arbitrio.

136 Sic & in dictione Statim † Jacob. Menoch. de arbit. lib. 2. d. casu 9. n. 4. Stephan. Gratia. d. c. 41. n. 12. 137 Tiraq. Farina. Hieronym. Gonzalez & alii, de quibus per Aug. Barbof. dictione 333. n. 3. Idemque de dictione Mox, † dictione 173. & de dictione Celeriter. dictione 44. & de dictione confestim, dictione 53. De omnibusque prædictis dictionibus (hanc firmans sententiam ad intellectum Sacri Concilii Trident. in capit. sess. 23. de reform.) Campanill. in divers. juris Canon. rubri. 9. capit. 9. numero 8.

138 Sicut autem pauper dicitur, qui multis debitis involutus est, à quo statim exigi possunt; quibusque solutis, pauper remaneret: Ita quoque è converso, qui

qui jura debitorum de jure, & de facto exigibilia habet; † quibus solutis sufficientes pro conditione retineret facultates, pauper non erit. Cùm in ejus bonis esse prædicta dicantur jurata contrario eorum, quæ supra notavimus in debitore, à quo abesse dicitur id, in quo debitor est. *tex. ad hoc in d. l. facere posse, 29. ubi expressè id not. Bald. num. 1. D. solut. matrim.* Secus si debitores quantuncumque magnæ quantitatis exigibiles non sint de jure, vel de facto, quia qui contra eos actionem habet, hac ratione non desinet pauper dici, ut notarunt Socin. *Seni. consil. 121. num. 30. lib. 4. Fabian. de Pep. in auth. Præterea, 104. C. unde vir, & uxor. Marc. Anton. Natt. consil. 649. numero 13. Joan. Ant. Mengil. de imputat. qu. 145. n. 9.*

Utrum pauper sit, qui artem, vel officium habet. ex quo alimenta, viræquæ necessaria percipere potest, vel qui alium habet obligatum, ut sibi alimenta præstet?

SUMMARIUM.

- 140 Pauper est, qui nec bona, nec officium (ex quo saltem vivere honestè possit) habet.
- 141 Filius officium habens, quod tamen absque dedecore exercere non potest, à patre est alendus.
- 142 Idem è conversò in patre officium habente, quo decenter uti non potest, quia à filio alendus est.
- 143 Pater filium, qui ex proprio artificio decenter vivere potest, alere non tenetur. Et è converso.
- 144 Pauper non est, qui artem novit, ex qua decenter vivere possit. *Contrà n. 146. & seq.*
- 145 Interpretatio ad textum in l. In condemnatione personarum, 134. D. de reg. jur. & numero 150.
- 147 Relictum pro pauperibus virginibus maritandis, in piam causam, vel pro anima; virginibus, quæ suo labore vivunt, distribui potest.
- 148 Qui ex operis suis solum vivit, cedere bonis potest, nisi expressè bonorum cessionis beneficio renuntiaverit.
- 149 Ordinari non potest quis ad titulum officii, vel artificii liciti, ex quo congruè vivere valet.
- 151 Qui alium habet obligatum, ut sibi alimenta præstet, vel qui ab alio alimenta percipit, an pauper nihilominus sit? & n. seq.
- 152 Qui jure sanguinis, & officio judicis alere tenetur, quid præstare debeat?
- 153 Filius divitis, dives quoque dicitur, tantumquæ habere in bonis, quantum ejus pater.
- 154 Æstimum patris, dicitur æstimum filii.
- 155 Filius potest admitti ad officium, ad quod certa patrimonii quantitas requiritur, licet ipse non habeat, si tamen pater habeat. Episcopus qui absque patrimonii, vel beneficii titulo aliquem sacris Ordinibus initiavit, qui patrem divitem habet, an ad ejus alimenta teneatur? *ibid. remissivè.*
- Marius qui dotalia solum bona, possidet, an pauper dicatur? ibid. remissivè.*
- 156 Frater sororem inopem alere compellitur.
- 157 Et etiam dotare.
- 158 Ampliatur & in sorore naturali, & spuria, & justè quoque, à patre exheredata, & n. 159.
- 160 Et quid in sorore, quoad sororem?
- 161 Qui aliquem jure actionis alere tenetur, ad studiorum alimenta, & expensas obligatus non est.
- 162 Nec dotem constituere adstrictus est. Alimenta dietim, menstruatim, vel annuatim solvuntur, *ibid.*

163 *Dos una vice solvenda est.*

Socer non potest loco dotis, congrua assignare alimenta genero, nec obligationi dotis satisfacit, ibid.

Dotis constitutio longè gravior, quam alimentorum præstatio est, ibid.

164 *Judicis arbitrio in præsentem reliquitur inspectione, an quis pauper dicatur. Et qualiter arbitrium suum regulare debeat, ibid.*

Vidua pauper, quæ patrem, fratremvè divitem habet, hæredum mariti respectu, pauper dicitur, ab eisque dote non restituta inura annum, luctus alimenta consequetur, ibid.

§. III.

Non solum, qui nec bona, nec officium, ex quo vivere possit habet, pauper est; sed etiam, qui officium habet, quo vivere, non tamen decenter, queat. † Cùm secundum conditionem suam vitam degere non valeat, juxta *text. in l. nepos proculo, 125. D. de verbor. sig. & à nobis supra latè tradita.*

Idèque licet filius officium, vel artificium habeat, ex quo victum quærere possit; si tamen illud exercere indecorum ei sit, † à patre ali debet. *text. in l. si quis à liberis, 5. paragrapho. Sed si filius, & ibi Bart. D. de liber. agn. idem Bart. in tract. de alim. numer. 8. & in l. unic. n. 6. C. de mendic. valid. li. 11. Caccia-lup. in l. si qua illustris, n. 93. C. ad Sen. cons. Orfic. Crot. in l. si constante, n. 15. D. solut. mat. Panor. in c. 2. n. 5. extr. de controvers. infidel. Bal. Novell. de dot. p. 6. privileg. 4. n. 1. Dida. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 3. Ordin. verb. Pobres, col. 2. prope finem, Petr. Dueñas reg. 367. limit. 1. Roland. à Valle conf. 54. n. 59. & 78. lib. 2. & consil. 5. nu. 30. & consil. 14. num. 16. & 51. lib. 3. Petr. Royz. Maure. decis. Lituanic. 4. n. 274. Francisc. Burfat. conf. 62. n. 13. Antoni. Thesaur. decis. 211. n. 14. Ludovic. Molina de Hispan. primogen. lib. 2. cap. 15. num. 47. Lara in d. §. Sed si filius, n. 131. Joan. Garc. de expens. c. 4. n. 22. Natta consil. 48 ad fin. Marc. Anton. Peregri. de jure fisci, lib. 3. tit. 18. num. 74. Marius Giurba in consuet. Senat. Messan. cap. 7. gloss. 13. n. 34. Petr. Surd. de aliment. tit. 7. quæst. 6. num. 12. Martin. Coller. eodem tract. de alimen. lib. 1. cap. 2. n. 81. Petrus Barbof. in l. 1. part. 4. n. 62. D. solut. matrim. Philipp. Paschal. de virib. patriæ potestat. part. 2. cap. 3. n. 36. Vincent. Caroci. de remed. contra præjudic. sentent. vel damnos. execution. except. 25. n. 97. text. est de jure Regio, à contrario sensu, in l. 6. titulo 19. part. 4. ibi: *Otrofi, quando el fijo oviesse de lo suyo, en que pudiesse vivir, ò oviesse tal menester, por que pudiesse guarecer usan do del sin mal estança de si, estonce no es tenuto el padre de pensar del.**

Idemque in filio quoad patrem; quem alere tenetur, † si vel nullum, aut quod absque decore exercere pater non potest, officium habet, ex d. l. si quis à liberis. Cùm sint invicem correlativa, eademque definiri debeant regula, l. 1. C. de cupres. lib. 11. probaturque in d. l. 6. part. ibi: *esso mismo dezimos del fijo, que deve fazer contra el padre.*

Si verò filius vel pater officium, vel artificium habeant, ex quo, quilibet eorum decenter vivere possit; nec filius patrem, † nec pater filium alere adstringitur, *text. à contrario sensu, & ibi notat glossa verb. Vi operi, & Dionys. Gothofred. in annotat. lit. l. in d. §. Sed si filius, & ibidem Lara, numero 1. 123. & 124. Petr. Ravenna. sing. 28. Andr. Alciat. consilio 36. num. 1. Rolland. à Valle conf. 14. num. 16. libro 3. & cons. 54. numero 48. & 52. lib. 2. Simon. de Prætis conf. 9. numero 19. Jacob. Menoch. conf. 321. numero 26. Fabi. Turret. conf. 85. numero 24. lib. 2. Francisc. Burfat. d. conf.*

conf. 62. num. 16. & conf. 83. n. 2. Tiber. Decian. conf. 111. n. 6. & consil. 29. num. 2. libro 2. Carpan. ad statut. Mediolan. statut. 312. num. 6. & statut. 313. numer. 50. part. 1. Ascan. Clem. de patria potest. cap. 6. effectu 17. n. 31. Pascha. ubi supra num. 34. Prosper. Farina. in decis. noviss. Rota Romana 2. part. decisione 470. num. 5. Martin. Coller. loco jam relato. num. 79. Cæsar. de Grassis decisione 162. n. 8. tit. de successio. ab intestat. & alii supra. est que text. formalis, & expressus in d. l. partita.

144 Qui anim artem, vel officium novit, ex quo vivere decenter possit, pauper * non est, glossa in l. si quis argumentum, 35. §. Sed si quis verb. Quantum donavit in fine, Cod. de donat. Joseph. Mascard. alios referens, de probationib. conclusione 1159. n. 36. Marius Giurba d. cap. 7. glossa. 13. num. 34. prope med. Martin. Coller. d. cap. 2. n. 8. Carol. Ruin. conf. 81. num. 1. lib. 1. Anton. Thesaur. d. de cis. 211. num. 17. Cardin. Seraphin. decis. 1279. n. 5. Rota Roman. diversor. 2. par decis. 102. n. 2. & 7.

145 Ex quibus deducitur interpretatio ad textum in l. In conditione personarum * 134. D. de reg. jur. quæ statuit, ab his, qui in quantum facere possunt condemnantur; non totum, quod habent, extorquendum, sed tantum eis relinquendum, nè egeant; ut locum non habeat; nec procedat in eo, qui artem, vel officium habet, ex quo decenter vivere possit, totumque ab eo (cum juxta proximè dicta, nec pauper, nec egere dicatur) extorquendum erit, glo. in d. §. sed & si quis, d. legis, si quis argentum glossa etiam final. in l. si maritus, 43. D. solut. matrim. Joan. Faber. in §. sunt preterea, versic. Item si de dote, & ibidem Jas. n. 7. & Aretin. n. 3. instit. de actionib. Petrus Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 78. n. 31. & duobus sequentib. & tit 7. q. 6. n. 3.

146 Contrarium tamen adversus superiora (viventem scilicet ex proprio artificio, si alia non habeat, pauperem inopemque dici) * probatur ex text. in capit. Quod super his, 8. (ex quo id nominatim deducit Panormit. num. 4) de voto, & voti redempt. Facit text, cum gloss. in l. Paupertas, D. de excusat. tut. tenentque Jas. in d. l. Si constante, n. 147. Joann. Maria de Riminald. consil. 520. nu. 11. Hieron. Gigas in tract. de pensionib. quæst. 80. num. 9. Aym. Cravet. consil. 199. num. 5. 6. & 8. Cwil. Bened. in repet. cap. Raynuntius, verbo Duas habens filias, n. 132. in fin. extra de testam. Azebed. in leg. 2. titul. 18. lib. 4. nova Reg. collect. numero 46. & in leg. 9. titulo 3. eodem libro 4. num. 12. prope med. ubi de Avocatis pro decenti tantum victu lucrantibus, quos pauperrimos dicit, Jacob. Menochi. consil. 81. num. 48. Petr. Barbof. in l. 1. 4. part. num. 63. & in leg. Maritum, n. 10. D. solut. matrim. Cæsar. Barzi. decis. 69. num. 43. Rota Bononiens. decis. 25. num. 76. Joan. Aloyf. Ricc. collect. 1906. versicul. Caterum. Idque non obscure demonstrat quam supra adduximus quæst. 1. num. 14. versic. Primam nihilominus) Aristophonis sententia Catonifque, de qua mentionem hac eadem fecimus quæstione, numero sexagesimo, Et aperte probat textus in leg. secunda titul. 17. part. 6. ibi: Otrófi, el que fuéssse tan pobre, que no huviesse otro al poreque guarecer, si non por labor de sus manos Concinit Ovid. Metamor. lib. 3.

Ille metu vacuus nomen mihi dixit Acates,
Patria Mæonia est, humili de plebe parentes,
Non mihi, quæ duri colorent pater arva juvenci
Lanigerosvè greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper & ipse fuit, linoque solebat, & hamis
Decipere, & calamo salientes discere pisces.
Ars illi sua census erat.

Unde si testator aliqua pro pauperibus virginibus maritandis, in piam causam, vel pro anima reliquerit, inter virgines, quæ suo labore vivunt, * ut nubant, si alia non habent, distribui poterunt, ut notat Bald. in d. l. Paupertas per text. ibi, num. 2. D. de excusat. tit. sequitur Jas. in d. leg. si constante, nu. 151. D. solut. matri. Cardin. Francisc. Mant. de conjectur. ultim. volunt. libro 8. titulo 5. num. 33. Joseph. Mascard. de probation. d. conclusione 1159. n. 38. Perez de Lara in tractat. de Cappell. lib. 1. cap. 21. num. 13. Joan. Maria de Riminald. ubi supra d. n. 11. Jacob. de Grass. in summ. de arbitra. concess. lib. 2. c. 51. num. 9.

Et cedere bonis posse, nisi expressè cessionis bonorum beneficio renuntiaverit, eum qui ex operis * suis solum vivit; tenuit Rota in antiq. decis. 567. quam refert (hanc tenendo Aymon. Cravet d. consilio 199. num. 8. Ex hoc consequenter hunc pauperem affirmans, pluraque ex n. 5. pro hujus sententiæ confirmatione videnda adducens.

Adjuvat hanc partem determinatio Congregationis in declarationibus ad Concil. Tridentin. sessione 21. capite 2. de reformat. verb. Pro necessitate, vel mendicitate, versic. Quid si tantum habeat, ubi congregatio censuit, non posse quem a titulum officii * vel artificii liciti ex quo congruè vivere posset, ordinari, ut si sit musicus, Magister Grammaticæ, pictor, vel alterius licitæ professionis, dicemusque latius quæst. 9. mem. 19. & seq.

150 Neque huic sententiæ obstant pro contraria supra adducta * (habenti nempe officium, ex quo vivere possit, præstanda alimenta non esse, totumvè extorquendum, non habita ratione ne egeat, si de illo beneficio sit quæstio.) Licet enim ad hæc officium habens, ex quo vivere decenter possit, pauper non sit; ad alia tamen, & in genere pauperem esse, negandum non est. Non enim sola alimenta à paupertate eximunt, ut latè supra à man. 40. cum seqq. ostendimus, infraque subjiciemus.

Ac idè in superioribus contrariis casibus, qui artem, vel officium, ex quo vivere decenter possit, habet, pauper non dicitur; quia de alimentis præstandis, vel non relinquendumvè quantum pro eis sufficiens sit, agitur. Quo casu officium habens alimentorum respectu pauper non dicitur, licet quoad alia pauper sit, ut ex supra relatis doctrinis, & autoritatibus manifestè colligitur.

151 Quoad secundam verò hujus quæstionis partem (an qui alium habet obligatum, ut sibi alimenta præstet, pauper dicatur?) * præstitum ex supra dictis videtur responsum, pauperem scilicet nihilominus esse, si de paupertate in genere quæramus, utquærimus, non alimentorum tantum, victusque respectu. Non enim idè, quòd à patre alatur filia, proque victu necessaria habeat; si dote pro conditione careat; definit esse pauper, ut supra num. 43. & sequentib. Idemque in eo, qui licet pro victu habeat; non tamen pro literis addiscendis, aliisvè sumptibus, ultra victum, alimenta que necessariis, quos alere adstrictus facere non tenetur, ut statim nectemus.

Item si verum esset, quòd his; quibus miserationis jure alimenta debentur, ea tantum præstari debent, sine quibus degi vita non posset, & sic secundum vivendi necessitatem, non secundum personæ qualitatem (qua de re supra n. 64. & sequentib. egimus) quis eos pauperes, si alia non habeant, appellare dubitabit?

Quare sententiam hanc (non desinere pauperem esse, qui ab alio consequitur alimenta, si alia non habet) tenet Cornel. Beninca de paupertat. speciali. 1. in ultim. voluntat. num. 29. per allegatam leg. Paupertas, 7. & ibi glo. & Bald. de excusat. tutor.

Decium in cap. Caterum, n. 74. de judiciis, & Bel-
lorum conf. 16. num. 6. Nosquè latè 2. part. in ma-
teria, declarationeque, aub. Præterea, C. unde vir.
& uxor. n. 18. 19. & seqq.

152 Non tamen sic simpliciter hoc in casu transeun-
dum, sed adhiberi posse distinctionem existimo, in-
ter eum, cui iudicis officio, † & jure sanguinis ali-
menta debentur; & eum, cui jure actionis, & ho-
minis dispositione. Ut primo casu, qui alium pro ali-
mentis obligatum habet, pauper non sit; in secun-
do verò sic. Namque jure sanguinis, & officio ju-
dicis alere adstrictus, non modò ad vitæ necessaria
præstare tenetur, a'endo; sed etiam ad decenter
pro conditione sui vivendum. Ut in filiis, vel des-
cendentibus, quibus parentes pro dignitate, & con-
ditione alimenta, etiamque ad studia expensas (ut
dictum manet, n. 54. & seqq.) præstare, dotemque
descendentibus filiabus, vel nepotibus, quas alere tene-
tur, constituere, leg. Qui liberos, 19. D. de ritu nup-
tia. l. si pater, 7. C. de dot. promif. leg. neque mater,
14. C. de jure dot. leg. Et ideò, 7. §. fin. D. in rem
verso, l. Pater, 71. D. de evict. l. Sed Julianus, 9.
§. Sed et si filius, ubi glossa, verbo pro filia, D. ad Se-
nat. Conf. Macedon.

Quæ obligatio, vel dispositio, etiam spurios com-
prehendit. Latè Surd. de aliment. tit. 1. quæstio 9.
num. 6. & quæst. 10. nu. 9. & qu. 12. nu. 5. & di-
ximus suprâ num. 64. latiusque alibi dicemus.

153 Imò si pater dives sit, & filius quoque dives † di-
citur, tantumque habere in bonis, quantum ejus pa-
ter habuerit, text. in leg. in suis, 11. D. de liber. &
potest. nciat. Abb. in cap. 1. extrâ de Magist. nu. 1.
Petr. Royz. Maur. decis. 4. num. 269. Jacob. Me-
noch. de præsumpt. libro 4. præsump. 189. n. 32. Greg.
Lopez in l. 7. tit. 13. par. 6. glos. 9. verbo De lo suyo.
Socin. conf. 30. nu. 6. lib. 4. Jacob. de Craſ. in praxi
casuum reservato. libro 2. cap. 22. nu. 10. Fulvi Pa-
cian. de probat. libro 1. cap. 54. in addit. ad n. 46.
lit. F. pluribus firmat Campanill. in diversor. jur. rub.
8. cap. 5. n. n. 3. versiculo Et primo, & numeris se-
quentibus.

154 Æstimumque patris, dicitur æstimum filii, † glosa
1. in l. 2. C. qui ætate, vel professione se excusant, lib. 10.
per quam ita dicit Bald. in l. fin. numero 13. C. de
impuber. & aliis substit. ubi etiam ejus Addition. plu-
res refert Decius consilio 443. numer. 4. Bornin. Be-
nin. de pauper. speciali 1. in ultim. volunt. num. 15.
Socin. ubi suprâ d. num. 6.

155 Ex quo pariter notandum est, quòd cum Magis-
tratus censu leguntur (ut latè quæst. dicemus se-
quenti) certaque ad id jure, vel statuto requiritur
quantitas; licèt eam filius non habeat; pater tamen
tot bona possideat: † habetur, ac si filius possideret,
ut dignitatem, honoremque possit filius consequi,
notat Jas. in leg. Sciendum, num. 25. & seqq. D. qui
satisd. cog. & ibi Bald. & in cap. quæ in Ecclesiarum
ad fin. extra de constit. And. Tiraquel. (alios refe-
rens) in præfationibus legis si unquam, numero 23.
Cod. de revoc. donat. Sipontan. in l. 1. §. Domini
appellatione, num. 7. D. ad Senat. conf. Syllani. Petr.
Roiz. Maureus decis. Lituanic. 3. nu. 369. Plenissi-
mè Episcop. Lampanill. d. rubr. 8. cap. 5. d. num. 3.
versic. s'igitur, qui ex his d. numer. seqq. quæ latissime
comprobat, Episcopum, qui absque patrimonii,
vel beneficii titulo aliquem sacris Ordinibus initia-
vit, ad ejus alimenta, si patrem divitem habeat, non
teneri, licèt in contrariam postmodum sententiam ve-
niat, nu. 11. versic. Sed prædictis, & num. seqq. Et quid
in marito, qui bona dotalia, nec alia sufficientia ha-
bet, An pauper, dotalibus non consideratis, dicatur?
vide text. in leg. Luitius, 21. §. Idem respondit con-
stante. D. ad municipal.

Frater quoque non solum jure sanguinis, officio-

que iudicis sororem inopem alere † compellitur, 156
leg. 1. §. Sed nonnullos, & ibi glossa, verbo præstite-
rit, D. de tutel. & ration. distrabend. & in dict. l. si
quis à liberis, 5. §. Idem rescript verbo justè, D. de li-
ber. agnos. Latè Petrus Surdus de aliment. titulo 1.
quæstione 25. per totam, P. Ferdin. Rebell. de oblig.
justi. 2. par. libro 5. quæstione 4. num. 5.

Sed etiam dotare, † l. Cum plures, 13. §. Cum
tutor. D. de admin. tuto. plenè idem Surd. ubi sup. n.
9. Revello d. loco. Quod & in naturali, † & spura
ratione sanguinis procedit, ut ibi per eundem Surd.
n. 32. & 33. ad saturitatem (in finitòs propè refens
Marius Giurba in consuet. Senat. Messan. cap. 3. glo.
3. n. 60. cum seqq. amplians n. 3. etiam in sorore
justè à patre ex hæredata, † quæ licèt non hæredi-
tario jure; proprio tamen à fratre dotanda est, ex
dict. leg. Cum plures, 135 §. Cum tutor, Bald. Novell.
Crot. Mantic. Thesaur. Barboſ. Petr. Greg. Sur. Cof-
ta, & aliis ibi adductis, ita etiam Ferdinand. Rebello,
dict. quæst. 4. num. 10. & expressius num. 17.

159 Idemque in sorore quoad sororem † dicit Surd. 160
sup. n. 59. plures quoque adducens Giurba, & Re-
bell. d. loco num. 18. id verum firmans quoad alendos
fratres, negat tamen quoad sorores dotandas, si ad
id res dotalis alienanda esset, etiam de mariti con-
sensu, & dicemus latius quæst. 16.

Et verò cui jure actionis, & hominis ministerio
alimenta debentur, non tam plenum concessum est
jus, * quippè cui nec expensæ in studio faciendæ
pro literis addiscendis (etiam sine quibus quis vive-
re saltem honestè non potest secundum commu-
nem traditionem) debeantur. Probatur in l. Legatis,
6. De alim. & ciba. legat. ibi ita notat Bart. in prin-
cip. & in l. de bonis, 6. §. non solum D. de Carbon.
ediçt. & in tract. de alim. numer. 3. Jaso. in l. Cum
hi, §. qui transigit, num. 4. D. de transact. Lara in
d. l. si quis à liberis, §. non tantum num. 31. Simon de
Præcis de interpretat. ult. volunt. lib. 4. dub. 11. n. 38.
Plures alios referens Petr. Surd. de aliment. tit. 4. qu. 6.

162 Nec ad alimenta jure actionis obligatus, ad dotem
* pariter tenetur, cujus constitutio majoris quàm ali-
mentorum præstatio propter minutas solutiones in
commoditatis est. Cum alimenta dietim, mensua-
tim, vel annuatim solvantur: l. fin. D. de liber. agnos.
juncta l. pecuniæ, 8. in fin. D. de alim. & ciba. legat.
Qua de re, & quo tempore danda sint? plenè Mar-
tin. Coller. de alim. lib. 2. cap. 4. per tot.

163 Dos verò una vice præstanda sit, * Ant. Cuch.
in l. quoties, numero 93. C. de precib. Imper. offer.
Adeò ut neque pater dotis loco congrua assignare
alimenta genero possit, ut per Bald. Novell. de dot.
par. 9. privileg. 15. Guill. Bened. in repet. cap. Raynun-
tius verb. Dotem, num. 16. ext. de testam. Martin.
Colle. d. libro 2. capit. 10. numero 15. Ideòque lon-
gè gravior dotis, quàm alimentorum præstatio, ex
tex. in §. fidejussores ita, instit. de fidejussori. §. Plus
autem, instit. de actio. leg. si cui, 12. §. Minus solvit.
D. de verbor. signific. l. fin. ubi Bart. D. de liber. agnos.
Andre. Alciatus ad leg. 1. num. 2. solut. matrim.

164 Ex quibus suprâ assignata distinctio inter eum,
qui jure actionis, vel officio iudicis alimenta con-
sequitur, sustineri posset. Quia tamen prædicta as-
sertio infallibilem in hac materia regulam nequit
constituere; iudicis erit relinquendum * arbitrio,
qui secundum subjectam materiam, quem paupe-
rem esse, vel non, ad ea, quæ in præsentì no-
tata sunt, mensurato arbitrio, poterit judicare.
Advertendo præterea (casu quo dictæ sit distinc-
tioni locus) cum de paupere simpliciter quærimus,
non respectivè ad alium, aliudvè, intelligendum.
Respectivè namque ad alium, etiam is, cui officio
iudicis, sanguinisque jure alimenta (veluti à patre,
fratrevè) debentur, pauper dicetur. Ut in vidua
pau-

paupere, quæ licet patrem, aut fratrem divitem habeat, hæredum mariti defuncti respectu (ut ab eis alimenta intrâ annum luctus dote non restituta consequi, extorquereque possit) pauper reputabitur, juxta communem Doctorum sententiam, traditam à Socin. in l. Divortio, num. 7. & Alex. num. 16. D. solut. matrim. Salyc. in d. l. unic. 2. Exaltio, num. 33. C. de rei ux. act. Card. Tusch. lit. D. conclus. 741. numero 6. Surd. d. alimen. tit. 1. qu. 44. numero 40. & 46. Franch. decis. 489. numer. 16. Anton. Capit. decis. 24. numer. 6. & 7. tradit (ex Campeg. Lanar. Toto, Molfes. Barbof. Rebello. Matienz. multisque aliis) Antonin. d. Amat. resolut. 49. n. 55.

Utrum Pauper sit, quia plura, magnæque æstimationis bona habet; non tamen ex eis sufficientes redditus percipit, ex quibus se, familiamque suam alat, decenterque pro conditione vivere possit.

SUMMARIUM.

- 165 Pauper non tam ex bonorum defectu, quam reddituum quis judicatur, quia licet magni valoris bona habeat, si redditus ex ea ad vitam decenter degendam non percipiat, pauper erit, & num. seqq.
- 166 Turris, vel palatium non ex sumptibus, & valore ædificii, sed ex redditibus æstimandum est.
- 167 Proprietas vendi non debet, ut ex ejus pretio pauper, vel dives quis judicetur, sed redditus ipsius rei ad id erunt considerandi, & numero seqq.
Limita, ut num. 172. & seq.
- 168 Ab his, qui in quantum facere possunt conveniuntur, extorquenda non est, nec vendenda res magni valoris, quæ redditus tantum ad vitam necessarios præstat.
- 169 Obligatus aliquem alere, proprietatem, ut alimenta præstet, vendere non debet.
- 170 Et in quibus casibus id locum non habeat?
- 171 Uxor repetere poterit dotem à viro, qui licet bona sufficientia pro dote restituenda habeat, non tamen pro conditione sua, & ad decentem victum redditus ex eis necessarios percipit, ita ut ea alienare necesse sit.
- 172 Proprietas exigui redditus vendi debet, quando ex pretio res comparari possit, quæ eos sufficientes præstaret, annuusve congruus possit constitui census, & num. 173.
Limita num. seq.
- 175 Habitationes antiquæ, multum ad nobilitatem conferunt.
- 176 Cogi non debet quis (quantuncumque justo pretio, & etiam Ecclesiæ construendæ, ampliandæ, vè causæ) Majorum domum vendere.
- 177 Honor omnibus divitiis anteponeendus est & debet quis potius mori, quam honorem non conservare.
Honor est maximum bonorum externorum, ibid.
- 178 Res magni valoris vendi debeat necne, & an ex ea creditoribus satisfieri, dominoque ex illius fructibus sufficienter possit esse consultum; Judicis relinquitur arbitrio.

§. IV.

UT breviter in hac quæstione procedamus, resolutivè respondemus, pauperem, non tam

Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

ea defectu bonorum; quam reddituum, † judican- 165 dum. Licet enim plura bona magni valoris, & pretii quis habeat; si tamen ex eis pro se, suisque alendis, necnon & decenter secundum conditionem suam vitam degendam, redditus percipit (ut si pulchræ, & antiquæ domus, latorum nemorum, & hujusmodi aliorum dominus sit; quæ tamen sufficientes ad supra dicta, redditus, fructusvè non præstant, si aliis bonis careat) pauper erit, tex. videtur in l. Qui bonis 6. D. de cessione bonor. ubi expressè notat Bart. & idem Alex. in ejus additionibus pluribus firmat, per legem Si fundum, per fideicommissum, 92. alias 94. & ibi notata per Bar. de leg. 1. & alia jura: Bald. etiam conf. 30. incipit, Sicut dixi, lib. 2. per leg Jus alimentorum, 3. §. 1. D. ubi pupill. educar. debeant, Jaso in l. Si constante, num. 149. in fin. D. solut. matrim. Aymon. Cravet. conf. 199. num. 6. Aldovin. conf. 73. num. 7. Marcabrun. conf. 110. numero 51. ubi quodd neptis dicitur pauper si habeat dotem maternam, non tamen ex ea fructus, unde vivere possit, percipiat. Mart. Ant. Natta. conf. 590. num. 14. lib. 4. in fin. Carpan. in statut. Mediolan. cap. 312. num. 10. part. 1. Brunnor. Sole in compend. resolut. juris, lit. P. verbo Pater, 10. Rugerius conf. 17. num. 28. lib. 2. Jacob. Menoch. consil. 7. num. 18. Marius Giurba in consuet. Senat. Messan. cap. 7. gloss. 13. num. 32. Addens, cum qui palatium picturis fabrefactis egregiè ornatum habet, ex quo nullos, vel exiguos percipit redditus, quibus ea, quæ hujus vitæ usus postulat, comparare sibi nequeat; pauperem dici. Rota Roman. Diversor. 48. n. 5. part. 2. Camill. Laratha consil. 5. numero 149. ubi pauperimum dicit eum, qui non nisi castrum reddituum 150. pro suis, suorumque victu habebat. Francisc. Vivius decisione 521. numero 16. libro 4. hunc legis unicæ C. quando Impera. inter pupill. & vidu. privilegio gaudere asserens. Fulvi Pacia, de probat. lib. 1. c. 54. num. 48. & 49.

Neque palatium, vel turris ex sumptibus, & valore ædificii, † sed ex redditu consideranda, 166 æstimandavè est, secundum Joan. de Platea in l. 2. C. de præd. & omni. reb. navi. Soletque ad id notari text. in d. l. Qui bonis, Plura jura, & autoritates refert ad hoc Arias Pinell. in l. 2. 3. part. cap. ultimo, numero 28. C. de rescinden. vendit. Marius Giurba in consuet. Senat. Messan. cap. 6. glossa 12. numero 5. multos alios adducens, firmat Joann. Aloys. Ricci. in decisione Cur. Arch. Neapol. 7. num. 1. parte 4. multisque relatis Joseph. Ludovic. decis. Perus. 65. numero 11. & seqq. part. 2.

Non enim debet vendi proprietas, † ut ex 167 ejus pretio quis pauper consideretur, vel dives; sed ex redditu, an sufficiens, vel insufficientis ad necessaria vitæ comparanda sit. Ita (præter jam relatos) tenent (per d. l. Qui bonis) Aretin. in l. Alimenta, num. 3. C. de nego. gest. Marc. Anto. Nata. conf. 65. num. 12. Roland. à Valle conf. 55. num. 6. lib. 2. Everard. Juni. conf. 21. num. 6. volum. 1. Jacob. Menochi. d. conf. 7. num. 18. & conf. 87. num. 66. & conf. 433. num. 33. Nicolaus Raufner. decis. 2. n. 57. lib. 2. Tiber. Decian. consil. 70. num. 16. lib. 2. Joann. Cephal. conf. 498. num. 24. Marius Giurba dict. cap. 7. gloss. 13. num. 32. Card. Tusch. pract. conclus. littera A. concl. 287 n. 20. & concl. 301. n. 60. Rota Bononien. decisione vigesima quinta num. 75. Cesar Barzicus decisione 69. numero quadragesimo sexto.

Unde si quis ex his, qui privilegio nè conveniantur ultra quàm facere possunt, gaudent; bona supra dictæ naturæ habeat (quæ licet multi momenti sint,

168 sint, ad decentem vitæ sustentationem redditus non præsent, vel non excedant) ab eo nec extorquenda, † nec vendenda erunt, ex proximè tradita ratione (ad hoc nempe ut quis pauper, vel egere dicatur, aut non redditus, non valorem rei esse spectandum) *tex. in d. l. Qui bonis*: eamque sententiam tenent Decius in *l. Divus Pius in fin. D. de reg. jur. Jason. in d. l. Si fundum per fidei commissum, n. 3. D. de legat. 1. & in §. Sed etsi quis. n. 11. inst. de actionib. Nicola. Boer. decis. 19. n. 7. & 8. Aymon. Cravet. conf. 119. n. 9. Pet. Surd. de alimen. tit. 4. quæst. 9. n. 15. & 16. Plures alios referens Vicent. Caroc. de remed. contra præjudic. sentent. vel damnos. execution. except. 25. numero quarto ubi hanc magis communem dicit.*

169 Quibus etiam convenit, eum qui aliquem alere obligatus est, proprietatem † ut alimenta præstet vendere non debere, *d. l. Jus alimentorum, 3. D. ubi pupilli educari debe. l. Imperator. 50. in fin. D. de alim. & cibari. lega. l. fin. §. Ipsum autem, C. de bonis, qualibet l. 1. §. Mulier, D. de vent. in posse. mittend. d. l. Qui bonis, 6. D. de cessione bonor. Cuman. conf. 30. nu. 4. Alexan. conf. 100. in fin. libro. 1. & consilio 72. n. 2 & 7. libro 5. & ibi ejus Addit. verb. Proprietas, Annan. conf. 46. n. 9. Gozardi. conf. 95. n. 4. Aymon. Craveta. d. conf. 219. n. 9. & d. conf. 199. num. 11. Francis. Marc. decis. Delphinat. 323. n. 2. part. 1. Joan. Gartia de expens. c. 4. n. 18. & 19. Marc. Anto. Pereg. conf. 89. n. 14. ad fin. lib. 3. Joan. de Amic. conf. 56. n. 2. Martin. Coller. de alim. lib. 2. c. 2. n. 83. Jacob. Menochi. casu 169. n. 3. & casu 183. nu. 26. Alexan. Raudens. decis. Pis. 29. n. 104. Petr. Surd. de alimen. tit. 4. quæst. 9. Cardina. Tusch. lit. A. conclus. 283. num. 1. & seqq. Vincent. de Franch. decis. 135. num. 7. & decis. 489. num. 29. Borg. Cavalca. de usufruct. num. 36. Ursil ad Afflict. dec. 99. Rollan. à Valle conf. 22. n. 21. lib. 1. Paul. Montan. de tutel. regul. 8. n. 224. Alex. Trentac. variar. resolut. lib. 1. tit. de aliment. resolut. 1. numero 21. Mar. Ant. Natta conf. 387. num. 8. Paul. Emil. Gallus de excep. p. 2. tit. 4. excep. 13. num. 60. Tell. Fernand. in l. 10. Taur. num. 14. & 15. ubi etiam Anto. Gomez num. 40. Joan. Gutierrez allegat. 14. num. 5. & de juram. confirm. part. 3. cap. 15. num. 12. Marius Giurba in consuet. Senat. Messan. c. 7. gloss. 16. num. 12. part. 1. Antonin. Thesaur. decis. Pedemont. 211. n. 17. Francis. Bursat. conf. 88. nu. 17. lib. 1. Gregor. Lopez in l. 2. tit. 19. part. 4. glo. 7. verb. Lariqueza, Hieronym. Ceball. commun. contra commun. lib. 3. quæst. 780. num. 109. & seqq. Matienz. in l. 8. tit. 8. lib. 5. novæ Regiæ Collect. glo. 1. num. 11. idem Gutierrez de tutel. 3. part. cap. 12. n. 7. Vincent. Caro. de remed. contra præjud. sentent. excep. 25. n. 4. cum seqq. Hieron. Mago. decis. Lucens. 73. nu. 26. Anton. Faber. in suo Cod. defini. lib. 5. tit. 7. de fin. 39. num. 5. Facit benè *tex.* & quod ibi notat Bald. in leg. Si servus 22. versit. Quid est autem, D. noxalib. actionib.*

170 Apud quos hujus rei plures ampliaciones limitationes, & intellectus vide. Utrum scilicet in alimentis debitis titulo oneroso, † vel lucrati? in præstandis ex propriis, alienisvè bonis? in debitis ad vitæ necessitatem, vel ad decorem, est, condecientiam? in ministrandis ei, qui futurus est dominus, vel alteri procedat? Ex quibus communis deducitur resolutio; pro alimentis præstandis titulo oneroso, ex alienis bonis, in debitis ad vitæ necessitatem, vel ei, qui dominus futurus est; vendi etiam proprietatem debere. Ne sigillatim de unoquoque (longum enim id esset) discutiamus.

Non ergo ex bonorum qualitate: sed quantitate, & redditu, pauperem judicandum, colligitur. Con-

firmaturque præterea: Quia licet maritus pro dote restituenda sufficientia bona habeat; si tamen pro sui, suorumque victu, vel necessariis sumptibus redditus non percipiat: † ita ut proprietatem vendere 171 necessarium sit; poterit uxor ab eo, tanquam à paupere, & egeno dotem petere. Ita (ex constitutione *text. in l. Ubi adhuc, 29. & l. in rebus, 30. paragrapho Omnis, C. de jure dot.*) not. Paul. Emil. Gall. in tractat. de except. tit. 4. part. 2. except. 9. sive 3. n. 2.

Planè si adeo magni valoris res esset, quæ necessarios ad vitam fructus non præstat: si tamen venderetur, ex pretio res alia, quæ eos præstaret comparari posset, † annuusvè sufficiens census ex pecunia constitui; pauperem ejus dominum non esse, arbitror. Cùm facere possit ne pauper sit, ex ratione vulgaris *text. in l. Qui potest, 174. De reg. jur.* Vendi enim in tali casu † rem debere, tenent Alexand. 173 post Imol. in l. Si maritus, 43. numero 4. D. solut. matrimon. Arctin. in §. Sed si quis, in fin. ubi etiam not. Jas. numero 11. in tit. de actionib. Vincent. Caroc. de remed. contrapæjudic. sent. d. except. 25. num. 7.

174 Hanc tamen limitarem sententiam, si domus, castellum, vel castrum Majorum † esset. Licet enim domo, vel castro vendito, sufficientes ex pretio redditus comparari ad vivendum possent: sicquæ paupertas cessaret; adhuc tamen pauperem dici, neque domum, vel castrum exigui redditus vendere dominum judico: ex ratione *text. in l. Lex, quæ tutores, 22. §. Nec verò, C. de administ. tutor. Nec verò* (inquit ibi Imperator Constantinus) *domum vendere liceat, in qua defecit pater, minor crevit, in qua Majorum imagines, aut non videre fixas, aut revulsas videre satis est largubre.*

175 Multum enim ad nobilitatem † hujusmodi conferunt habitationes, ut (per *text. in l. 1. C. de prædiis, & omni. reb. navic. lib. 11.*) tradunt Bald. in *proem. decret. verbo, Rex Pacificus, num. 84.* Andr. Tiraq. de nobilit. cap. 39. nu. 23. Joan. Arze. ab Otalora eod. tractat. de nobilit. cap. 4. num. 8. cum duobus seqq. p. 2. Joan. Garcia. eod. pariter tractat. glof. 18. n. 28. cum seqq. Prosper Farinac. noviss. Rotæ decis. 504. num. 9. par. 1. & aliis infra proximè referendis decisionibus.

Et si quis ad earum (quantumcumque justo pretio, & etiam Ecclesiæ construendæ, ampliandæ causa) venditionem cogeretur; magnum pateretur detrimentum. Ideoque vendere † nullo modo cogendum, observat latè (ita decisum referens) Prosper Farinac. novissim. Rotæ Roman. decis. 372. ex n. 4. & decis. 676. nu. 8. par. 1. adducens in confirmationem Sacræ paginæ, lib. 3. Reg. c. 21. exemplum illud Naboth, qui Achab. Regi suo vineam pro usu proprio poscenti, melioremquæ aliam offerenti, condignumvè argenti pretium, respondit. *Propitius sit mihi Dominus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi.* Nec censuit Achab posse Naboth jure Regio ad venditionem, vel permutationem compellere, ob quod ad calumnias contra eum, injustamquæ mortem ventum est; legitimamque Naboth. constat fuisse excusationem. Potentior autem in superioribus annotatis est casibus, in quibus Majorum memoria, nobilitas retinetur, ex eisque arguitur, periretquæ si ad extraneos transfret dominos. Quod ob quodcumquæ pecuniarum commodum ferendum non est.

177 Omnibus enim divitiis honor † est anteponendus. Namquæ secundum *Aristo. libro 4. ethicor. Honor est maximum bonorum exteriorum.* Et potius mori, quam honorem non conservare quis debet, *leg. Isti quidem, 8. paragrapho Quod si dederit, D. de eo quod met. caus.*

caus. Socin. Jun. conf. 38. num. 40. lib. 1. latè Cravet. conf. 168. num. 3. refert. & sequitur Jacob. Menoch. de arbitrar. lib. 1. cent. 4. casu 377. num. 19. Thom. Grammat. decis. 98. num. 3. Prosper. Farinac. q. 15. num. 6. Marius. Anto. Macerat. variar. resolut. II. num. 2. Sebastia. de Medic. in tractat. Mors omnia solvit. I. par. num. 171.

Non igitur ad prædictarum rerum venditionem, in quibus & affectio consistit, & honor conservatur, adstringendus pauper erit, nec rei valor, sed redditus erunt in consideratione. Nequè enim cum honoris detrimento vitanda erit paupertas, ne dum malo obviare intendimus, in deterius incidamus.

178 Id què judicis arbitrio relinquendum erit, † qui prædictis circumstantiis perspectis, vendi debeat, nec neres, judicabit, ex text. in leg. Si quis sepulcrum, 12. vers. Præses etiam, D. de religio. & sumpt. fune. optimè Farinac. d. decis. 372. numero 3. & seqq. præsertim numero 6. Et an res magni valoris sit, ex qua & creditoribus satisfieri, & domino etiam ex fructibus possit esse consultum, utquè pauper dicatur, vel non Judicis arbitrio committi, tenent Bald. in leg. fin. numero 6. C. qui bon. cedere poss. Jac. Menoch. de arbitrar. libro 2. casu 183. numero 36. Petr. Surd. de aliment. titul. 4. quæstio. 9. numero 20. Vincent. Caroc. dict. except. 25. numero 8.

Utrum Pauper sit, qui bonis externis abundat, internis tamen, & animi caret? Et an pauperum privilegiis, & favoribus gaudeat.

S U M M A R I U M.

- 179 Pauper non solum est, qui externis, sed qui internis, & animi bonis caret.
- 180 Bona animi, propriè, & verè, bona, dici possunt, & debent, & num. 183. & seqq. Bona unde dicta? ibid.
- 181 Verbum, Beo, quid significet?
- 182 Bona externa beatos non faciunt homines.
- 183 Bona animi non pereunt, ipsamque spiritum corpore exutum non deserunt.
- 184 Animi bona verè, & propriè beant, hoc est, beatos homines faciunt.
- 185 Dives malis moribus imbutus, pauper est. Et è contra pauper, qui bonis moribus præditus est, animique bonis abundat, licet externis careat, dives.
- 186 Animi pauperibus leges non favent, quia mali mores excusare non solent.

§. V.

PRO complemento, & exornatione superioris principalis quæstionis, ejusquè coronide, sciendum est. Pauperem non solum eum, qui patrimonialibus; sed etiam qui animi bonis † caret, malisque moribus imbutus est (ad externæ paupertatis similitudinem) dici: notat eleganter Bald. in l. Humilem, in fin. C. de incest. nup. Jas. l. si constante, num. 145. in fin. D. solut. matrim. ubi Francisc. Ripa num. 34. Dec. in auth. Præterea, num. 15. C. unde vir. & uxor. Alexan. conf. 209. numero 3. & seq. lib. 6. Petr. Roiz. Maur. decis. Lituanica 4. num. 225. Jacob. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 65. num. 14. Andr. Gail. practic. observ. lib. 2. observat. 95. num. 19. Hieronym. Buccaron. de different. inter jus civit. & crimin. differ. 100. num. 27. prope fin. Marius Giurba in consuetud. Senat. Messanens. capite 3. gloss. 4. numero 10. in fin. p. 1.

Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

Cum enim pauper dicatur, qui externis; multò magis qui internis, & animi bonis caret (quæ propriè, & verè bona † dici possunt, & debent, 180 pauper erit. Bona enim ex eo dicta sunt, quod beant (hoc est beatos faciunt) l. Bonorum appellatio, 49. D. verbor. signif. Camil Borell. de Magistrat. edict. lib. 1. cap. 13. num. 12. & apud Græcos. & Latinos, verbum, Beo, significare † idem quòd Dito, Beati- 181 tudo, & Divitiæ; tradit Andr. Tiraq. in l. Si unquam, verbo, Bona, num. 1. & seqq. C. de revocand. donat. ubi plura ad hæc videri poterunt. Convenit Horatius epistolarum lib. 2. epistol. ad Numitium.

Ergo

Si res sola potest facere, & servare beatum.

Et lib. 2. sermon. Satyra 6.

Utrum ne

Divitiis homines an sint fortuna beati.

Et Juvenal, Satyra 14.

Qui mirantur opes, qui nulla exempla beati.

Pauperis esse putant.

Et Senec. epist. lib. 4. epistol. 27. Calphistius Sabinus memoria nostra fuit dives (ait) & patrimonium habebat libertini, & ingenium. Nunquam vidi hominem beatum indecentius.

Externa autem bona nequaquam homines beatos faciunt. † Licet enim divitiarum frons hilaris sit, 182 multis tamen intus amaritudinibus sunt refertæ, ut inquit Valer. Maxim. lib. 4. de paupert. cap. 1. & lib. 6. de varietat. casuum cap. fin. ubi hæc adjicit. Caduca nimirum hæc, puerilibus consentanea crepundiis sunt, quæ vires, atquè opes humana vocantur. Affluunt subito, repente dilabuntur, nullo in loco, nulla in persona stabilibus nexa radicibus consiunt, sed incertissimo statu fortunæ, huc, atquè illuc acta, quos in sublime extulerunt, improvise decursu destitutos, in profundo cladium miserabiliter immergunt. Itaque neque existimari, neque dici debent bona, quæ ut inflictorum malorum amaritudine desiderium sui duplicent, propensiore favore primò delimitos, majori postea malorum cumulo opprimere solent. Matthæus etiam Bossus 2. par. epist. ultim. Non sunt certa (inquit) solidaquè hominis bona, quæ sua semper esse non possunt, pro ut eum refert Addition. Guil. Benedict. in proem. repet. cap. Rainvutius, de testam. verb. Ut initium. Quodquè Philosophorum exemplis confirmat. Pulchrè Senec. de divin. providentia, in hæc verba: Isti, quos profelicibus aspicitis, si non qua currunt, sed quæ latent videritis; miseri sunt; sordidi, turpes, ad similitudinem parietum suorum, extrinsecus culti. Non est ista solida, & sincera felicitas, frustra est, & quidem tenuis. & in lib. de tranquillitate vitæ, capit. de mutatione animi. Transeamus (inquit) ad patrimonium, maximam humanarum erumnarum materiam. Nam si omnia alia, quibus angimur compares, mortes, ægrotationes, metus dolorum, laborumquè patientiam, cum his quæ nobis mala pecunia nostra exhibet, hæc pars multum pragravabitur.

Bona verò interna, & animi, verè, & propriè, plenoquè ore bona dici, existimariquè debent. Tum propter eorum existentiam, † & du- 183 rationem quippè, quæ neque cum homine mortali pereunt, idsumquè spiritum corpore exutum non deserunt, juxta illud Ovid. lib. 3. Tristium, elegia 7.

Singula quid referam? nil non mortale tenemus.

Pectoris exceptis, ingeniiquè bonis.

Senecæquè Tragœdi in Octavia, actu 2.

Sola perpetuo manent

Subjecta nulli mentis atquè animi bona.

Elegantè Plinius lib. 1. epistol. epist. ad Caninum Rufum. Effinge aliquid, & excude; quod si pertuo tuum.

Nam cum reliqua rerum tuarum post te alium atque alium dominum sortientur: hoc nunquam tuum desinet esse, si semel ceperit. Hæc ille. Non absimile Senec. epistol. lib. 2. epist. 8. in fin. ibi: *Alienum est omne quidquid optando venit.* & ibi: *Alienum est tuum, quod fortuna fecit tuum.* Et epist. lib. 16. epist. 99. *Mortale est omnium mortalium bonum & lib. 3. epist. 20. Huc ergo cogitationes tuæ tendant, hoc cura, hoc opta, omnia alia vota Deo remissurus, ut contentus sis temetipso, & ex te nascentibus bonis Quid. potest esse felicitas prior? Et lib. 4. epist. 27. Aliquod potius bonum mansurum circumspicè, nullum autem est, nisi quod animus ex se sibi invenit. Sola virtus præstat gaudium perpetuum, etiam si quid obstat nubium.*

184 Tum quia animi bona verè & propriè beant. † hoc est, beatos homines faciunt. Cui beatitudini nequaquam paupertas repugnat exterior. Licet enim bonis externis careant: si tamen animi abundant, beati sunt. Est hujus veritatis (vulgò incognitæ) validissimus assertor Horatius lib. 4. serm. Saty-
ra 9.

*Non possidentem multa vocaveris
Rectè beatum, rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter uti,
Duramquè calet pauperiem pati;
Pejusquè letbo flagitium timet.*

Verumquè ostendit Anaxagoræ Clafici responsum. Qui cuidam interroganti, quis nam esse beatus? Nemo, inquit, ex his quos tu felices existimas; sed eum in illo numero reperies, qua te ex miseris constare creditur. Non erit ille divitiis, & honoribus abundans, sed aut exigui raris, aut non ambitiosæ doctrinæ fidelis, ac pertinax cultor: in secessu, quam in fronte beator. Ut refert Valer. Maxim. lib. 7. de sapienter dictis, aut factis, cap. 12. Cui simile est, quod idem ipse Valer. lib. 7. de felicitate, capit. fin. de Gige Lidorum Rege potentissimo scribit. Scitè Plinius nepos ad Quintilianum suum, epistolar. lib. 6. Te porrò animo beatissimum; modicum facultatibus scio, (ait.) Beatitudo namquè, & felicitas, secundum Philosoph. politico. 7. non est in bonis exterioribus.

185 Unde colligitur manifestè, eum qui plura externa bona, divitiasquè habeat, si animi egeat bonis, malisque sit imbutus moribus pauperem † reputari; è contrà verò, quantuncumque externis facultatibus carentem; animi tamen bonis abundantem præditumque, pauperem appellandum non esse. Quod ostendit Psalmista Psalm. 33. Timete (inquit) Dominum omnes sancti ejus, quoniam non est inopia timentibus eum. Divites egruerunt, & esurierunt, inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. D. item probat Augustin. 7. de civit. Dei, cap. 12. in hæc verba: *Dicimus divites, sapientes, justos, bonos, quibus pecunia vel nulla, vel parva est: magis sunt virtutibus divites, per quas eis, etiam in ipsis corporalium rerum necessitatibus, satis est, quod adest. Pauperes verò semper inbiantes, & egen-tes, prout eum refert Lucas de Pen. in l. Domini, nu. 4. C. de agric. & cens. lib. 11. tenentque in principio adducti, Pct. Roiz. d. decis. 4. numero 227. Alexand. d. cons. 209. numero 3. lib. 6. Andr. Gail. d. observatio. 95. num. 16. Francisc. Ripa, & alii. Quod pulcherrimè demonstravit Seneca in libr. de divina providentia. Sic dicens: *Persuadebo deinde tibi, ne nunquam boni viri miserearis, potest enim miser videri; non potest esse. Miser autem verè est, & pauper, qui pravis, deperditisque moribus imbutus est, quibus nec auxiliantur leges; † nec miserabilium, aut pauperum competunt privilegia;**

teste Bald. in autk. Cui relictum, num. 9. C. de vidui, toll. & profitentur omnes proximè adducti: quia mali mores excusare non solent.

Hæc autem de animi paupertate (id est de bonorum morum, virtutumvè carentia) ad bonorum externorum paupertatis, indigentiaquè similitudinem adjecimus, non quòd paupertatis exterioris à nobis supra tradita definitione comprehendi necesse sit, cum magis interioris paupertatis speciem constituat. Ideoque alia, quæ neci hac in re possent, consultò omittimus.

Paupertas quomodò probetur?

S U M M A R I U M.

- 1 In omni casu tam civili, quàm criminali duo ad minus testes requiruntur, nec minori numero, unico scilicet, quantuncumque digno, tam humano, quàm divino jure creditur, & num. seqq.
- 2 Et etiam si Senatoria, aut Præsidiaria dignitate præfulgeat.
- 3 Princeps statutum, vel consuetudo efficere non possunt (generaliter saltem, & in omni casu, quando de tertii non leve præjudicio agitur) ut unico testi plena adhibeatur fides.
- 4 Nec pia causæ favore unico testi creditur, remissivè.
- 5 Vel ubi judici sola veritate inspecta judicare commissum est, remissivè.
- 6 Nec Cardinali, Regi, aut Pontifici plenè creditur, ubi de tertii non leve agitur præjudicio, remissivè.
- 7 Paupertas duobus testibus probanda est, evidentissimè, vel notoriè, & n. seqq. Contra n. 16. & seqq.
- 8 Verbum, Evidentissimè, notorium denotat. Et qualiter accipiatur? num. 49.
- 9 Ubi manifesta, vel evidens probatio à lege requiritur, qua probatio necessaria sit?
- 10 Et an sufficiat per testes, vel instrumenta? vel necessariò sententia definitiva desideretur?
- 11 Paupertas plenè ab eo, qui pauperem se dicit, cujusvè fundamentum est, probari debet.
- 12 Probatio per duos testes, plena dicitur.
- 13 Conveniens testimonium est vicinorum ad paupertatem probandam.
- 14 Vicinus præsumitur scire facta vicini.
- 15 Paupertas sufficienter probatur, si vicinus dicat, scio, quia vicinus sum.
- 16 Paupertas probatur unico teste, etiam parte non citata, ad effectum trahendi adversarium ad Curiam in prima instantia.
- 17 Et ad effectum ne officialibus Curia sportula, vel salaria solvantur, & ut omnia fiant gratis, ex jure Communi, & regio.
- 18 Et an unico teste probetur paupertas, ut litiganti pauperi alimenta præstentur?
- 19 Alimenta præstanda sunt pauperi litiganti pro se præsumptionem, vel unius testis dictum habenti.
- 20 Paupertas per juramentum, vel testimonium Magistratus ubi pauper degit, probatur.
- 21 Et per ipsius partis juramentum, ad hoc ut à carceribus liberè relaxetur, ob judicis, vel officialium sportulas, vel salarium.
- 22 Et simplici partis assertionem probatur etiam paupertas, refunditquè in adversarium, contrarium probandi onus.
- 23 Et an præsumptio, suspicio, aut vero similitudo præter assertionem requiratur? & num. 24. 25. 26. 27. 28. & 29.

- 27 Paupertas ut naturalis qualitas inesse præsumitur, cum omnes nudi nascantur.
- 28 Olim pauper, & nunc pauper præsumitur.
- 29 Paupertas ut negativa, sui natura improbabilis est.
- 30 Paupertas famam publicam, vulgique probatur opinionem.
Limita & intellige, ut n. 31. 32. & 33.
- 35 Confessio mariti dicentis se vergere ad inopiam, adversus creditores non admittitur, sed simulata præsumitur.
- 36 Secus quoad ipsum maritum, confessio enim ejus etiam exjudicialis sufficit, ut tanquam à paupere dotem possit repetere uxor. Limita ut num. seq.
- 37 Ex eo, quod quis in hospitali degit, non tanquam administrator, medicus, vel similis, probatur paupertas.
- 37 Item ex eo, quod æs alienum ad Ecclesiam confugit.
- 39 Vel si domum æris alieni timore non exeat, in carceremve sit detrusus.
- 40 Vel quia in proprio domicilio stare non potest, aut quia decoxit.
- 41 Vel quia bonis cessit.
- 42 Vel quia ejus bona fuerunt confiscata, & Camera applicata.
- 43 Vel ex eo, quod qui discalceatus incedit, ostiatimve mendicat.
- 44 Mendicantes validi qualiter puniantur, quasque penas incurrant?
- 45 Item probatur paupertas per discussionem bonorum à nuntio mandato judicis factam, vel per liberum æstimi.
- 46 Vel ex eo, quod quis solitus sit pro aliis fidejube- re. Limita ut num. seqq.
- 48 Item ex eo, quod sub usuris pecunias retinet.
- 49 Interpretatio ad text. in l. si constante, 25. D. solut. matrim.
- 50 Arbitrio in præsentia (etiam ubi de tertii agitur præjudicio) dicatur.
- 51 Paupertas præsumptionibus, & indiciis sufficienter probatur.

QUÆSTIO V.

Vulgaris, tritaque juris est regula. In quolibet negotio, vel causa, tam civili, quam crimina- li, duos ad minus + testes requiri, eosque plenam fidem facere; text. in l. Ubi numerus, 12. D. de tes- tib. in l. Theopompus, 14. D. de dot. præleg. in l. 1. §. si. D. quemadmod. test. aperi. c. In omni negotio, 4. ex- tra de testib. c. Ex insinuatione, 3. de procurat. c. fin. de succes. ab intest. cap. Cum esses, 10. de testam.

Nec minori numero) unius scilicet testimo- nio) ullam posse causam terminari, cap. Licet universis, 23. in fin. cap. Veniens, 38. cap. Licet ex quadam 47. & d. cap. In omni negotio, de testib. l. juris jurandi, 9. vers. Simili modo, C. eod. Is cui fideicommissa, 20. De quæstion. Speculat. in tit. de testib. in §. Restat. num. 7. Paz in praxi. 1. p. 10. 1. 8. tempore, n. 10. Et ne in re tam clara immoremur, qui plures desideret, propè infinitos adductos per Fa- rin. lib. 2. praxis crimi. tit. 6. quæst. 63. num. 1. vi- dere poterit, è quibus regulam hanc non solum com- muniter receptam: sed apud omnes indubitatum, si- ne dubitatione asseri posse, affirmat, præter eos etiam Dionys. Gothofred. in d. l. Theopompus 14. de dot. præleg. & in d. l. jurisjurandi, verbo Ut unius, lit. S. Idquæ ostendit Seneca controversiar. lib. 4. contro- versia 17. sub. vers. Varius Geminus. Qui testes (in- quit) imò qui testis? Uni enim etiam de minori scelere non creditur.

Quod non solum de jure Civili, & Canonico; Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

sed etiam de jure divino procedit; tex. in cap. Ad- monere, 8. 33. qu. 2. cap. fin. in fin. 35. qu. 6. cap. Deuterono. ibi; In ore duorum, aut trium testium pe- ribit, qui interficietur & cap. 19. Non stabit testis unus contra aliquem, quidquid illud peccati, & fecinoris fuerit, sed in ore duorum, aut trium testium stabit om- ne verbum & Math. 18. capit. Ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Plures refert (quos adducere superfluum esset) Prosper Farinac. ubi sup. numero 2. Multas prædictæ regulæ numeris sequentibus ampliaciones assignans, asserensque procedere in teste etiam Senatoria, + aut Præsidia- li dignitate constituto, & in quolibet quantumque digno. Adè ut neque statuto, + vel consuetudi- ne, nec à Principe, vel Papa fieri possit, ut (ge- neraliter saltem, & in omni casu (unico testi plena adhibeatur fides, quando de tertii agitur præju- dicio, nec leve præjudicium est. Nec etiam piæ cau- sæ favore + unico credendum esse testi. Vel ubi judici sola veritate inspecta + dicare commissum est; nec Cardinali, + Regi. aut Pontifici (ubi de tertii non leve, ut diximus, agitur præjudicio) concludit ex d. numero 63. cum seqq. ad quem, & ad d. numero 63. cum seqq. ad quem & ad Anto. Gabriel. commun. con- clus. tom. 3. titul. de probat. conclus. 2. per tot & conclus. 3. latissimè (ut alios omittam, hac de re agentes) recurrere in casus contingentia lice- bit.

Ex quibus paupertatem, pauperemve quem esse, duobus ad minus testibus + probandum, nec unius standum dicto, videbatur firmandum. Et ita in spe- cie (post alios, quos refert) tenet Joan. Maria Novari. in praxi elect. & variat fori, quæst. 17. sect. 1. num. 10. 11. & 12. & collect. 144. num. 4. Di. at. Cou. var. lib. 2. cap. 6. n. 8. vers. Item satis probatur paupertas. Probaturque ex decisione text. in leg. si constante, 24. D. solut. matrim. ubi Jureconsult. Ulpia- nus ad paupertatem probandam, evidentissimam requirit probationem. cujus sunt verba: si constan- te matrimonio propter inopiam mariti mulier agere vellet; unde exactionem dotis initium accipere propo- nemus? & constat exinde dotis exactionem competere; ex quo evidentissimè apparverit mariti facultates ad dotis exactionem non sufficere. Ubi autem evidenti- ssima requiritur probatio, non nisi plena, & indu- bitabilis sufficit. Quinimò magis quam plena desi- deratur. Verbum enim Evidentissimè, notorium + de notat, ut observat ibid. Bart. numero 11.

Idemquæ etsi evidens, + vel manifesta requiritur; text. in cap. Cum olim, 24. de verbor. significat. ibi: Offensam illam nos rescribimus intelligere manifestam, quæ vel per confessionem, vel probationem legitime nota fuerit, aut evidentia rei, quæ nulla possit tergiversa- tione celari: text. in cap. 1. de in integr. restitut. ibi: Quod si Ecclesia læsa est, & manifeste apparet detri- mentum ipsius. & ibi: Quæ in damnum ejus data constiterit, ubi id notat glos. d. verb. Constiterit. Imò sententiam diffinitivam, ut constare + dicatur, 10 requiri; voluerunt Jacob. de Are. & Ray. in l. Qui Romæ, 23. §. Augerius, D. de verb. oblig. Quod ob eorum authoritatem menti tenendum, dicit ibi. Alexand. num. 3. Licet ipse sententiam necessariam non esse existimet, si aliter per probationum evi- dentiam constet, ex juribus proximè adductis, & tenet alios referens Joseph. Mascard. de probat. con- clus. 75. num. 21.

Plenè igitur paupertas ab eo cujus fundamen- tum est, pauperemve se dicit, sive actor, sive reus sit, probanda erit; glos. in l. si vero, 5. §. qui pro rei qualitate, verbo, Dubitetur, D. qui satisf. cog. Dec. conf. 120. num. 3. Ludovic. Rom. conf. 193. num. 4. Riminald. Jun. conf. 593. num. 65. lib. 5. & conf. 752. num. 3. lib. 7. Math. de Afflict. decis. 377. num. 4. 6.

§ 7. ubi ejus addit Ursil. num. 1. Andr. Tiracquel. de retract. linag. §. 32. glos. unic. n. 94. Roland. à Valle cons. 20. n. 19. lib. 2. §. cons. 92. n. 23. eod. lib. latè Covarruv. d. cap. 6. n. 2. lib. 2. variar. Marc. Anton. Natta cons. 343. n. 3. §. cons. 358. n. 7. §. 8. lib. 2. Laurent. Sylvan. cons. 69. n. 22. lib. 2. Joseph. Mascard. dict. conclus. 1159. n. 4. §. seqq. ubi de communi, Joan. Bapt. Villalob. in suis communi. opin lit. D. n. 309. de commun. testatur etiam Cornel. Benincac. de paupert. quæst. 6. principali n. 2. Franc. Hercul. de negativa proband. n. 12. §. 13. Petr. Plaça in epito. delictor. cap. 31. post. num. 21. ubi receptissimam dicit sententiam, Fulvi. Pacian. de probationib. lib. 1. quæst. 54. n. 10. §. seqq. Prosper. Farinac. lib. 2. praxis criminal. tit. 6. quæst. 57. n. 86. §. duobus seqq. Jacob. Menoch. de præsump. lib. 6. præsumpt. 25. n. 14. §. cons. 321. ex num. 22. Aymon. Cravet. cons. 911. num. 3. §. cons. 946. n. 9. Petr. Benint. decis. 22. n. 13. Haspar. Baeça de non melior. ratio dot. filiab. 36. n. 13. §. 16. Joan. Gutier. de juram. confirm. 1. par. cap. 1. n. 22. Petr. Cened. in suis præcti. quæst. q. 14. n. 5. Alphons. Hoxed. de benefic. in compat. 2. par. c. 9. n. 10. Petr. Surd. de aliment. tit. 1. qu. 24. n. 7. §. tit. 7. qu. 8. n. 14. §. decis. 320. nu. 5. §. decis. 141. n. 2. Lance-lot. Gallia in consuet. Alexand. glos. Solidos, quæst. 6. nu. 83. Roderic. Suar. in l. 1. tit. de aris, n. 15. §. 16. Cæsar. Barzi. decis. 69. num. 36. §. decis. 80. n. 7. ubi communem dicit; Andr. Gail. præcti. observat. lib. 1. observat. 142. n. 2. Francisc. Beccius, communem asserens, cons. 105. num. 28. volum. 2. Anton. Gravet. in addit ad Octavi. Vestr. in præct. lib. 4. capit. de dolo, §. contum. verbo, Paupertas, n. 29. Joan. de Castil. controvers. libro tertio cap. 27. 27 num. 5. Vincent. de Fanch. decis. 585. in fin. Joan Aloys. Ricci. in praxi varia, resolut. resoluti. 381. numero 3. decis. Rotæ Bononi. 25. num. 66. §. 68. Camil. Borrel. de Magistrat. edict. libro 1. cap. 15. num. 15. Joan. Mar. Novar. in praxi elect. §. variat. fori. quæst. 17. num. 8. §. 9. sect. 1. Luc. Matth. Apicell. in tutami. pauper. tit. 1. de dilat. quin- quen. n. 18. §. ibi Maurit. Apicell. in ejus additio. n. 5.

Undè duobus, nec minori testium numero, probatio paupertatis, fiat necesse est quæ plena † dicitur ex juribus latè in principio deductis, §. no- tat. glos. in l. cum de indebito, 25. verbo, Legitimis, D. de probatio Felin. in cap. Prudentiam, §. Sexta. n. 2. extra. de offic. deleg. Andr. Barbat in cap. Atsi cle- rici, n. 105. de judiciis, Jas. in l. fin. §. Licentia, n. 2. C. de jure deliber. Dec. in rubric. extr. de probat. n. 8. Paz. in praxi, 1. part. tom. 1. octavo tempore, n. 30.

Conveniensque in hac materia testimonium est vicinorum, † & familiarium, ut (post alios tenet Joseph. Mascard. de probatio. d. conclus. 1195. num. 23. §. seqq. §. n. 39. Francisc. Marc. decis. Delphi- nat. 596. num. 2. lib. 2. Fulv. Pacian. d. cap. 54. n. 39. Palac. Rub. in repet. cap. per vestras, §. 18. num. 32. §. 35. Andr. Gail. præcti. observat. libro 1. observat. libro 1. observat. 142. n. 6. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 660. ex numero 1. cum seqq. tom. 4. ubi quòd hic est melior, & tutior modus probandi paupertatem, ut si dicant, non nisi tot bona quem habere, quòd si haberet alia, ipsi ex familiaritate, aut vicinitate scirent, glossa est in auth. de hæredi- bus, §. Falcidia, §. si verò absunt, verbo, vidisse, collatio. 1. Et apertior. in leg. 1. in princip. vers. Hoc in- terdicto, verbo, an non propè fin. D. de itiner. actuque privat. Ludovic. Roman. cons. 296. n. 9. Didac. Covar. variar. resol. lib. 2. cap. 6. n. 8. vers. Caterim paupertas, valde prædictas extollens glossas, Franc. Hercula. de negat. proband. n. 252. Prosper. Farinac. decis. novis. Rotæ Roma. 532. num. 2. par. 2.

14 Vicinus enim facta vicini † scire præsumitur;

text. in capit. Quosdam, 7. §. seq. de præsumpt. ubi re- lin. n. 1. §. seq. §. in cap. Literis, 12. n. 2. vers. ex qui- bus, §. n. 5. §. seqq. eod. tit. in leg. 1. in princ. vers. Flu- men à rivo, D. de flumin. §. ne quid in flum. public. leg. se vicinis, 9. C. de nuptiis, l. filium eum desinimus, 6. in fin. D. de his, quisunt sui, vel alieni juris; latè plures referens Anton. Gabriel. comm. concl. tom. 3. tit. de præsumption. conclus. 6. n. secundo §. seqq. Cardinal. Tusch. præcti. concl. lit. V. conclus. 101. per tot. §. lit. S. conclus. 62. Pal- Rube. d. §. 18. num. 31. Joan. Baptist. Costa de facti scientia, §. ignor. cent. 1. distinct. 17. num. 2.

Ideoque sufficienter paupertas probatur si testis dicat scio quia vicinus * sum. Felin. in d. cap. Literis, num. 6. §. 7. Alex. cons. 80. n. 7. lib. 2. Cardin. Tusch. ubi supra num. 3. 4. 5. §. 6.

In his enim quæ vero similiter, & à communiter accidentibus vicinos latere non solent, nec possunt ut paupertas, divitiæ, boni vel mali mores, & similia; sufficiens ad probationem redditio rationis est, ut di- cunt suprâ relati, late plurimos referens, Palac. Rub. dict. num. 32. versiculo, Et inde est, num. 35. §. num. 37. vers. concludo igitur.

Licet autem ad paupertatis probationem ex om- nibus suprâ dictis plena requiratur (& sic per duos testes) probatio, & minorem, aut semiplenam non sufficere, facile sit conjicere; Sæpissimè tamen, pau- pertatis favore, semiplena sufficit uniusque probatur dicto, * Siquis enim, paupertatis ratione ad Cur- iam in prima instantia alium trahere velit, casum que Curia facere; satisfaciet, poteritque eo gau- dere privilegio, si unico teste paupertatem suam probet; imò neque ad id partis adversæ, quæ ad Curiam trahitur, vel trahi desideratur, præ- sentiam, vel citationem requiri (ex Covarr. & aliis) not. Joan. a Castilo controvers. lib. 3. cap. 25. num. 28. Thom. Valasc. alleg. 65. num. 25. Ludov. Mexia in tractat. taxa panis, conclus. 1. num. 44. ubi & ad id posse pauperem corâ judice municipii sui paupertatis pro- bationem facere, modò coram novarum actionum judicibus unum de paupertate testem proferat, asse- rit. Id quod ex l. Regia; sequenti numero referen- da deducitur, tenetque cum aliis ibidem citatis Em- manuel Barbof. in remis. Doctor. ad Ordinat. regiam Lusitan. lib. 3. tit. 5. §. 3. num. 9.

Ad effectum ut in Regalibus Audienciis officia- libus stipendia pauperes, non solvant, juventur, omnia que eis fiant gratis, unius † testis à Camerae causæque notorio recepti testimonio standum, dis- ponit Regia lex 25. tit. 12. lib. 1. novæ collection. cujus verba sunt: Mandamos, que quando alguno se dize pobre para se escusar de pagar derechos a los oficiales de las Audiencias, que baste la informacion que de su pobre- za truxere de fuera parte dando un testigo en la Audien- cia que concluya, con tanto que lo tome el escrivano de la causa. Eandem sententiam (præter regiam disposi- tionem, unicum testem in hoc casu sufficere; etiam absque partis alicujus citatione) tenet Burgius de mo- procedendi ex abrupto, quæst. 21. num. 8. §. 9.

Ita etiam ut alimenta pauperi litiganti decernan- tur, unicum † de paupertate deponentem sufficere testem, profitetur (ex Ludov. Molinae, Tiberii Decia- ni, §. Jacobi Menochii, quos adducit, sententia) Hie- ronym. Zeballos communi. contra commun. lib. 3. quæst. 757. n. 120. Qui tamen (ut verum fatear id ad quod eos Zeballos allegat, probare nominatim non viden- tur sed alimenta decernenda ei, † qui licet omninò, & plene intentionem suam non probavit; boni ta- men juris præsumptionem habet, Quod efficere u- nius testis dictum potest, ex supra relatis, & multis aliis, quos adducit, & cum quibus hanc sententiam tenet Joan. Petr. Fontanel. de pactis nuptial. 2. tom. clas- sul. 6. gloss. 2. par. 4. n. 52. & latius d. quæst. 39. infra monitabimus.

Per

20 Per juramentum etiam, vel testimonium Magistratus † ubi pauper degit, probari paupertatem, firmat Andr. Gail. *practic. observat. lib. 1. observat. 142. n. 6.* allegat Bart. & doctor. in l. si vero, §. Qui pro rei qualitate, D. qui satisf. cog.

21 Et per ipsius partis juramentum, † ad hoc ut à carceribus liberè relaxetur, si ob iudicis, vel aliorum officialium sportulas, vel salarium retineatur, pauperem se dicentis, neque solvere posse, paupertatem probari, libereque relaxandum, disponit *text. in l. 20. 21. 22. §. 23. tit. 12. lib. 1. novæ Regiæ collectio.*

22 Quinimò, & simplici partis assertionem † (ut si quis se tantum domum aliquam, vel fundum possidere asserat) probabitur: qui enim plura bona habere contendit, probare debere; idquè etiam si de magno præiudicio agatur; tenet *gloss. in leg. Cùm de lege, 17. D. de probatio.* Bart. Bald. Alex. Cornel. Rip. Crot. Curt. Senior, Ruin. Fel. & Covar. quos refert Joseph. Mascari. *de prob. concl. 1159. n. 40. §. 41.* eamquè defendit Franc. Herculan. *de negat. proband. n. 255.* Ant. Gabr. *commun. concl. tit. de probationib. concl. 7. in princip.* ubi multos hanc communem dicentes, allegat, magisque communem dicit *idem ipse ibi n. 8.* pluresque pro ea adducit Jacob. Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præf. 26. num. 5. versic. Cùm verò illo secundo modo, §. conf. 98. n. 49.* qui ab omnibus receptam testatur, Roland. à Valle *conf. 19. n. 9. lib. 4.* Marc. Anton. Peregrin. *de fideicommiss. artic. 42. n. 73.* Joan. Ceph. *conf. 133. nu. 53.* ubi etiam hanc magis comunem, & veriore sententiam dicit, Petr. Surd. *decif. 316. n. 6. §. conf. 267. num. 33. §. seq. §. conf. 434. numer. 30.* novissimè Marta *decif. seu voto 178. num. 2.* Stephan. Grat. *discept. Forens. lib. 4. cap. 660. num. 7.* Vincent. Carot. *in tract. de excus. bono. par. 2. quæst. 35. numero 6.* communem dicens latequè hanc comprobans *num. seqq.*

Licet ut hæc communis sententia indubitanter procedat, † velit (post antiquiores) Didac. Covar. *d. lib. 2. variar. resol. capit. 6. num. 4. vers. ex his poterit tractari.* & alii relati per Joseph. Mascari. *d. concl. 1159. num. 42.* quos etiam sequi ipse videtur) aliquam pro paupere debere adesse præsumptionem, ea verò cessante per solam assertionem, communem non procedere. Præter quos idem etiam tenet Joan. Gutierrez. *de juram. confirmat. 1. par. cap. 1. num. 27.* Cæsar Barz. *decif. 69. num. 36.* allegans quoquè Benintend. *decif. 22. num. 13.*

24 Alii non præsumptionem, sed saltem suspicionem, ut prædicta † communis procedat opinio, requirunt; ut (ex Alciato *de præsumpt. 20. & aliis*) ostendit Covar. *loco supra citato.*

25 Vero similitudinem † alii, Marc. Anton. Natta *conf. 214. n. 8.* Hieronym. Gabriel. *conf. 118. num. 7. lib. 2.* Aliterque alii, ut per Menoch. *d. lib. 6. præsumpt. 26. numer. §. 5. §. Martam d. voto, sive decif. 178. n. 4. §. 5.* Quodlibetque istorum sufficere asserit Vincent. Caro. *d. quæst. 35. num. 10. 12. §. 13.*

26 Eam tamen glossam simpliciter, indistincte, & absque aliqua declaratione, vel restrictione procedere, † testatur Jaso. *conf. 34. num. 11. lib. 1.* Carol. Ruin. *conf. 67. num. 14. lib. 5.* Socin. Jun. *in rubr. D. de novi oper. nunciat. num. 139.* And. Alciat. *d. reg. 3. præf. 20.* Francisc. Herculan. *de negativa proband. numer. 255.* Francisc. Burlat. *Conf. 23. num. 2. lib. 1.* Petr. Surd. *de consil. 267. num. 35. §. conf. 434. n. 3.* Petr. Barbof. *in l. Maritum, n. 35. D. solut. matrim. estquè communis solutio, ut profitetur Martad. decif. 178. n. 6. post. Herculan. dict. num. 55. de comuni etiam testatur Vincent. Carot. *supr. d. num. 13.**

27 Cui auxiliatur sententiæ, semper pro asserente se pauperem, præsumendum, cum paupertas, ut naturalis qualitas † (quippè cum omnes nudi ino-

pesque nascamur, cap. Sicut quadragesimo-septimo, dist.) inesse præsumatur, tenent Cornel. Benincac. *de paupert. quæst. 3. princip. num. 5.* Petr. Cened. *in collect. juris Cano. 27. num. 13. 1. part. §. Tiber. Decian. respons. 42. num. 2. libro 2.* Joan. Mar. Novar. *in collect. super prag. reg. Neapol. 134. num. 2.* Vincent. Carot. *de excus. bon. quæst. 35. num. 11. part. 2.* Nec præsumptionem naturalem pro se habens tenetur se probare talem, qualem se facit, Mascari. *de probationib. tom. 3. conclusione 1253. n. 8.* 28

Ideoquè olim pauper, † & nunc pauperem præsumi, nisi contrarium probetur absque eo, quòd temporis cursu qualitas illa videatur sublata; tradunt Cornel. Benincac. & Petr. Cened. ubi supra, Joseph. Ludovic. *decif. Perusina 33. num. 20. part. 1.* Tiber. Decian. *d. respons. 42. num. 3.* Joan. Maria Novar. *in praxi elect. §. variat. fori, quæst. 17. num. 8. sect. 1.* Favius Timæus *in addit. ad Hieronym. Magon. decif. Lucif. 40. ad numer. 24. lit. B. Cæsar. Barz. decif. 69. num. 35. §. 42.*

Item quia sui natura huiusmodi assertio, ut negativa: improbabilis † iudicatur; juxta *text. in c. Bonæ memoriæ el 1. 33. in ordine, post med. ibi: Et quòd citati non fuerint, non posse de facili comprobari; quia negantis factum, per rerum naturam nulla est directa probatio, de elect. §. in c. Quoniam contra 11. de prob. l. Actor, 23. C. de prob. ita affirmarunt Bald. in l. Paupertas, de excus. tut. §. Jaf. in l. si constante, n. 142. D. solut. matr. sequitur Hierony. Buccaro *de differ. inter judic. civil. §. crim. dif. 100. num. 26.* Minori ideo probationum suffragio paupertatis assertionem fulciri contendens. 30*

Hincquè fit per famam † publicam, quòd quis communiter pauper reputetur, paupertatis probationem constare, dicuntque *gloss. 1. in l. Ubi adhuc, 29. C. de jur. dot. Bart. Bald. Alex. §. alii in l. si constante, D. solut. matr. Oldrad. conf. 277. n. 2. Laurent. Calc. conf. 8. n. 7. Carol. Ruin. conf. 81. nu. 9. lib. 5. Fab. de Pape in auth. Præterea, n. 73. vers. Nam iudex, C. unde vir, §. uxor. Joseph. Mascari. *de prob. d. conclus. 1159. num. 19.* Cov. *variar. lib. 2. dict. cap. 6. numero 8. vers. Item satis, Crav. conf. 201. n. 46.* Petr. August. Morl. *in emptor. juris, q. ult. n. 6.* Sfor. Oddus *in tract. de restit. in integ. p. 1. q. 38. art. 3. numero 94. vers. quartum exemplum, Franc. Herculan. de negat. proband. num. 293.* Prosp. Farinac. *decif. novissim. Rot. Rom. p. 2. decif. 233. numer. 2. in fin. §. decif. 532. numero secundo id esse de stylo Rotæ, dicens, §. decif. 292. num. 1. p. 1.* Joan. Mariar. Novar. *in praxi election. §. variat. fori sect. 1. capit. 17. num. fin. Carot. de Amatis decif. 72. numero 12.* Hieron. Magon. *decif. Florent. 50. num. 24.* Stephan. Gratian. *decif. 34. numero 12.* Pirrh. Maur. *de fidejussor. sect. 6. par. 2. princ. cap. 3. num. 188.* Marius Muta *decif. 23. num. 21.* Sebast. de Medic. *de casib. fortuit. 2. par. quæst. 4. num. 7. §. in tract. Mors omnia solvit, 1. par. numer. 103. pag. 2. propè fin. vers. Sed qualiter probetur. Paul. Emil. Berall. decif. 193. num. secundo part. 2. Seraphin. Olivar. *decif. 58. numero 1. §. decif. 51. numero 1.* Joan. Aloyf. Ricci. *collectan, 1096. versiculo, Et quòd attendatur, Marc. Anton. Genuens. in praxi Archiepiscop. Neap. num. 18. ibi: vel per famam in vicinia.* Hieronym. Buccaron. *de differerent. judic. civil. §. crim. d. differerent. 100. num. 26. versiculo. Sed ut ad meum.***

Quòd si fama † cum deponentium credulitate sit conjuncta intelligitur, ut quia sic famam esse dicant, & esse credant. Ita (post alios à se relatos) limitat, & intelligit Mascari. *d. conf. 1159. Morla d. quæst. ultim. num. 6. vers. Secundo declaratur, Jacob. Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 1. casu 65. n. 8.* Fulvi. Pacian. *de probat. lib. 1. d. cap. 54. numero 42.*

32 Limitatur, & intelligitur secundò procedere, quando de modico † agitur præjudicio, secùs si de magno. Exemplum est. si contra maritum, ut sibi dos restituatur, eo quòd ad inopiam maritus vergit mulier agat. In isto enim casu per famam, vulgiquè opinionem sufficit probatio, *glos. in d. l. ubi adhuc, 29. C. de jure. dot.* Cum ex hoc modicum marito generetur præjudicium, ex quo dotis exactæ, vel restitutæ fructus pro oneribus matrimonii servire debent, *d. l. ubi adhuc.* Ita not. & intelligit Bar. *in l. si constante. n. 10. D. sol. matr. Corn. Beninc. d. quæst. 6. princ. Didac. Covarr. lib. 2. variar. d. cap. 6. num. 8. vers. Item satis Mascard. d. conclus. 1159. num. 20. & conclus. 10. 9. num. 1. Morla. d. q. fin. num. 6. vers. quod declaratur, & vers. sed dubitabilius est Pacian. supra num. 40. & 41. Hieron. Buccar. d. loco n. 27.*

33 Ubi verò non tantùm contra maritum, sed etiam contra tertios possessores † ageret mulier (quia de magno eorum agitur præjudicio) non per famam, vulgiquè opinionem probari paupertatem; sed exactè, & plenè requiritur, Bart. *in d. l. si constante, n. 11. Mascard. d. concl. 1019. n. 2. & concl. 575. num. 2. Cardin. Domin. Tusch. practic. conclus. lit. D. concl. 762. 36. 37. 44. & seqq. Petr. Benint. decis. 68. n. 2. Anton. Hering. de fidejussor. cap. 6. num. 184. Horat. Carpan. ad statut. Mediol. cap. 451. n. 9. p. 1. Marius Giurba in consuetud. Senat. Messanen. cap. 13. glos. 3. n. 11. part. 1. Joan. Aloys. Ricci. collectan. 142. Hieronym. Magon. decis. Lucens. 55. n. 4. & 5.*

34 Nec tunc confessio mariti se vergere ad inopiam † dicentis admittitur, aut prodest, veluti, quæ in creditorum fraudem emanasse videtur, ut tenet Palac. Rub. *in repet. capit per vestras, dicto §. 18. n. 31. vers. quod tamen ipsi intelligunt.* Marc. Anton. Natta *consil. 438. n. 10.* Joan. Cephal. *consil. 101. n. 8.* Petr. Surd. *de aliment. tit. ult. quæst. 42. n. 26. & decis. 256. n. 10.* Barnab. Cornazau. *decis. 95. n. 2.* Marius Giurba *decis. 24. n. 4.* Hieronym. Mago. Anton. Heringi. & alii ex proximè relatis.

35 Licet quod ipsum maritum, † etiam extrajudicialis, se ad inopiam vergere dicentis, sufficiat confessio, ut ab illo tanquam à paupere dotem possit uxor repetere. Hocquè modo evidentissimè de paupertate apparere (juxta terminos *d. leg. Si constante*, supra relatæ; nec confessionem simulatam præsumi) tenet (ex Dyn. Bart. Bald. Joann. de Imol. Angol. & alii) Palac. Rub. *dict. num. 31. in princ. benè advertens (ex Imol. in d. l. Si constante) id verum esse (confessionem scilicèt extrajudicialem mariti vergentiæ ad inopiam, ad dotis restitutionem sufficere) dummodo circa pretia rerum †*

36 modus non excedatur, quia talis confessio respicit executionem obligationis præambulæ, ad quod sufficiens est, non verò ad obligationem induendam. Id quod tenent etiam Cyn. Salyc. Joan. Faber. Campegi. & alii per eundem ibi adducti.

Probatur item paupertas ex eo quod quis in hospitali, † non tanquam Administrator, medicus, vel similis degit; *text. & ibi Bald. in l. Si quis ad declinandam, 49. C. de Episcop. & cleri. Corn. Beninc. d. quæst. 6. princip. n. 5. Didac. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 3. Ordinam. verbo, Pobres, colum. 3. in princip. Laurent. Sylvan. conf. 96. numer. 18. & 22. part. 2. ubi quo titulo in hospitali degat, probandum esse, advertit. Sebast. de Medi. de casib. fortuit. 2. par. quæst. 4. n. 7. vers. Octavo, & in tract. Mors omnia solvit, 1. part. n. 103. p. 3. versiculo, Undecimo quando quis stat in hospitali, Fulvi. Pacian. de probationib. lib. 1. d. cap. 54. n. 37.*

38 Item ex eo quod ob æs alienum ad Ecclesiam confugit, † Crot. *in d. l. Si constante, n. 16. & ibid.*

Alexand. Jaf. & alii, Joan. Cephal. *conf. 216. n. 9. lib. 3. refert & sequitur Joseph. Mascard. d. conclus. 1159. n. 27.*

Vel si domum æris alieni timore non exeat, † in 39 carceremvè sit detrusus. Corn. Beninc. *d. num. 5. Petr. Cened. in collect. Juris Cano. 133. n. 2. part. 2. Aut quia in proprio domicilio stare † non potest, Angel. in l. In fundo, nu. 2. (per text. ibi, quem ad hoc dicit meliorem de jure) D. de rei vendic. Sebastian. Medic. de casibus fortuit. d. 2. p. quæst. 4. num. 7. vers. Tertio quando quis non potest stare, Ludovic. Roman. *conf. 163. n. 4. Mascard. loco jam relato, n. 28. Fabian. de Pepe in auth. Præterea, n. 75. C. unde vir & uxor.**

Vel quia bonis cessit; † *text. in capit. Odoardus 3. 40 (ubi Innoc. & alii) de solutio. Alexand. in d. l. Si constante, n. 13. Joseph Mascard. ubi supra num. 29. Didac. Perez. d. glos. verbo, Pobres, col. 3. versicul. Ex qualitate vero, Sebast. de Med. d. quæst. n. 7. vers. Sexto. Stephan. Gtatian. discept. Forens. tom. 4. cap. 660. numer. 10. vers. Neque obstat, Seraphin. Olivar. decis. 1098. numer. 2. Sebast. etiam de Medic. in tractat. Mors omnia solvit, d. num. 103. pag. 3. vers. Nonò si cessit bonis.*

Aut quia ejus bona fuerunt confiscata, † & Ca- 41 meræ Regiæ, vel Apostolicæ applicata; Seraphin. Olivar. *decis. 33. n. 1.*

Item probatur ex eo, quòd quis discalceatus † 42 incedit, ostiatimvè mendicat, Corn. Benincac. *d. quæst. 6. n. 7. Mascard. d. conclus. 1159. n. 17. Didac. Perez. d. verbo, Pobres, Sebast. de Medic. d. quæst. 4. n. 5. & in d. tract. Mors omnia solvit, n. 103. p. 3. vers. Octavo, Franc. Marc. decis. Delphin. 596. n. 2. par. 2. Fulvi. Pac. de probat. lib. 1. c. 54. n. 35.*

Solis enim pauperibus mendicare licet, † alii ve- 43 rò si mendicent cum aliter vivere possint, puniri à civitatequè expelli debent; *text. in l. unica (& ibi communiter Scribentes) C. de mendic. valid. lib. 10. Et hodiè est text. de jure nostro Regio in l. 24. & l. 26, tit. 12. lib. 1. novæ Reg. Collect. Avend. lib. 2. de exeq. mandat. c. 6. n. 2. A viles in c. 26. Prætor. glos. verb. Apartamientos, n. 4. vers. Et mendicantes. Didac. Perez loco supra relato, Petr. Cened. in collect. juris Cano. par. 1. collect. 36. n. 5. ubi hos graviter peccare, & ad restitutionem teneri, falsiquè pœna puniri posse, ex pluribus tam Juristis, quam Theologis ibi adductis probat. Multa (& pulchra quidem in hac materia, ut alios omittamus (tradit Camil. Borrel. de Magistrat. edit. lib. 1. c. 15. ex n. 1. cum seqq.*

Item probatur per discussionem honorum † à nun- 44 tio mandato judicis factam, qui tot esse in bonis, & tot in debitis dicit; vel per librum æstimi; *text. in auth. Prasenti, (& ibi notatur, C. de fidejussor.) & in l. ultim. D. si cert. pet. Jaf. in l. Si constante, n. 138. D. solut. matrim. Ludovic. Rom. conf. 163. n. 4. vers. Cæterum, & si probatum non foret, Bald. Ang. & alii. quos refert, & sequitur Joseph. Mascard. de prob. d. conclus. 1159. n. 34. plures etiam in hanc sententiam adducens Did. Per. in d. l. 1. tit. 1. lib. 2. Ordina. verb. Pobres, col. 4. versic. Ex qualitate vero, Sebast. de Med. de casib. fortuit. 2. part. d. q. 4. n. 7. vers. Secundo per discussionem, & in tract. Mors omnia solvit, d. n. 103. p. 3. vers. Quinto per discussionem, Didac. Cov. varia. resol. lib. 2. d. c. 6. n. 8. vers. Item satis probatur, ubi quòd hæc est sufficiens probatio, etiam ubi de maximo agitur præjudicio, Franc. Hercul. de negat. proband. n. 293. Rota Bononi. decis. 25. numero 68. Cæsar. Barzian. decis. 69. num. 36. Fulvi. Pac. d. c. 54. num. 43.*

Ex eo etiam quòd quis pro aliis sit fidejubere so- 45 litus, † probari paupertatem; firmat Angel. *in l. In personam, §. 1. n. 2. D. de pax. Cavendumquè à fidejussionibus monet, multos enim fidejubendo ad ino-*

inopiam pervenisse. Malequè substantia sua uti, qui pro aliis fidejubet: scripsere cum eo Alexand. *in d. l. Si constante, num. 14. Jas. num. 147. Catel. Cott. in memorabilib. verb. Fidejussor propriè. Sequitur Masc. ubi supra nu. 30. Cornel. Beninc. de paupert. d. q. 6. princip. num. 34. Petr. Augustin. Morla in emporio jur. d. tit. 12. quæst. fin. numer. 7. vers. Sed dubitari potest.*

- 47 Quod limitat. † & intelligit *Mascar. d. loco, nu. 31.* quando quis pro magna summa fide jubere solitus est, secus si pro minima, ex Bald. *in auth. Sed jam necesse, 1. quæst. C. de donat. ante nupt. Catel. Cotta ubi supra, & Ludovic. Roman. singul. 97.*
- 48 Item probari ex eo, quod quis pecunias sub usuris † retinet: notatur *in capit. Quanto 18. de usur. Mascard. sæpè repetito loco, num. 33. Petr. Aug. Morla d. q. fin. num. 7. vers. Sed dubitari potest, Corn. Beninch. d. q. 6. num. 34. Sebast. de Medic. de casibus fortuit. d. 1. p. q. 4. num. 7. vers. Septimò. & in tract. Mors omnia solvit, d. prim. p. n. 101. p. 3. vers. Decimò quando quis retinet. pecunias sub usuris, Francisc. Bursat. conf. 241. num. 11. lib. 3. ubi quod tunc tanquam suspectus capi potest.*

Neque superioribus obstat *text. in d. l. Si constante, † 25.* evidentissimam paupertatis requirens probationem: adversus quam tot à legibus, & Authoribus assignati sunt casus in quibus semiplena, & diminuta sufficit. Adverbium enim illud *Evidentissimè* (secundum *Bart. ibid. n. 11.*) quandoquè necessariò probationem requirit, quæ notorium id, quod desideratur, vel de quo quæritur, esse ostendat: aliquando non; sed minor sufficit probatio. Aut enim evidentissima à lege requiritur ejus, quod in affirmationem cadit; aut ejus quod negative simpliciter proponitur. Primo casu, evidens probatio, quæ notorium ostendat, requiritur: notarii enim qualitas bene in affirmationem cadit. Secundo verò, non erit necessaria probatio, quæ notorium denotet, cum ea dari nequeat, ex eo quod negatio simplex notorii probatione non patiat, juribus supra *nu. 29. relatis.* Quod enim Titius tot bona, vel res habeat, in notorium cadere potest: quod bona non habeat, non utique eam notorii qualitatem commodè recipit. Ex quo concludit *Bart. ibid. n. 12.* adverbium hoc *Evidentissimè* secundum subjectam materiam assumendum, ut ubi evidentissima requiritur probatio, si fieri potest, fiat; aliàs etiam semiplenam sufficere, pro plenissimaque habendam, & eam ob probationis difficultatem, modicamque læsionem jus admittere. Quæ *Bart. sententia communis est, ut tradit Did. Cov. d. c. 6. n. 8. d. vers. Item satis probatur.* Idque etiam ubi magnum † teriti veritatur præjudicium: ad arbitrium enim Judicantis & in hoc casu evidens reputabitur, quæ plenè eo modo, quo potest, facta fuerit probatio, potens ad movendum judicis animum ad sic esse credendum, ut profitetur *Bart. in d. l. Si constante, n. 14. & 15. Did. Cov. d. vers. Item satis probatur & vers. Ex his apparet, ibid. d. n. 8.* Etiam si non ita plena, exacta, & evidens, sicut in aliis casibus facilioris probationis, adsit paupertatis probatio, quam ob ejus probationis difficultatem, præsumptionibus, & indiciis sufficienter † probari, affirmat, latèque defendit *Alex. conf. 37. lib. 7.* Æquissimè igitur Judex in superioribus casibus annotatis, paupertatem sufficienter esse probatam, legitimamque, & evidentem (subjectæ materiæ ratione) illam paupertatis probationem (ex juribus, autoritatibus, & doctrinis supra latè deductis) arbitrabitur. Quibus, & dictæ legi *Si constante, & aliis contrariis congruè responsum esse videtur.*

Alii etiam probandi paupertatem ex dictis quæst.

præcedenti colligi modi possunt. Quibus satis obligationi fecisse quæstionique videmur.

Utrum ad honores, & Reipublicæ officia admitti, vel etiam divitibus præferri possit, debeatvè pauper?

SUMMARIUM.

- 1 Divites soli ad honores, & Reipublicæ officia eveniunt, & an pauperes ad ea possint promoveri? & num. seqq.
- 2 Judicium, Magistratumvè auctoritas magna timendaque esse debet.
- 3 Pauperes omnibus ludibrio sunt. Contra n. 70.
- 4 Scientia defectum divitiarum (in hominum estimatione) nec virtus ipsa supplet.
- 5 Pauperis scientia inscitia reputatur.
- 6 Paupertas, vilitas ipsa est, vel saltem vilitatis causa, & pauperes viles dicuntur, contra n. 70.
- 7 Honor, vel contemptio ad paupertatis, vel divitiarum mensuram procedit, tribuiturvè.
- 8 Index vilis, aut contemptibilis esse non debet, & n. 9.
- 10 Judex à cupiditate, & avaritia alienus esse debet.
- 11 Pauper, sicut avarus, & cupidus à judicandi munere arceri debet, contra n. 71. & seqq.
- 12 Inopia, atque avaritia ad turpe compendium movent.
- 13 Divitiarum cupiditas ad multa trahit mala, & quæ sint?
- 14 Propter inopiam multi deliquerunt. & n. seqq.
- 15 Pauperes an à testimonio, à tutela, & ab accusandi removeantur, & n. 94.
- 16 Judex magis publicis utilitatibus, quam propriis studere debet.
- 17 Pauperis vita est in cogitatione victus, tantoque major erit cura, quanto major accreverit dignitas.
- 18 Dignitas quid sit?
- 19 Judex dicitur Princeps, quod Reipublicæ, vel civitati præsit, primumque teneat locum.
- 20 Sententia ex abrupto prolata, ob temporis brevitate redditur nulla.
- 21 Militibus pauperibus stipendia solvenda, ne cogantur cogitare, quod auferant.
- 22 Honores, magistratusque seculares dignioribus sunt conferendi. Divites ad Magistratus, Reipublicæque officia digniores sunt pauperibus, ibid. Contra n. 28. & seqq.
- 23 Divitiæ obsidis loco habentur. Contra nu. 76. & seqq.
- 24 Solon Magistratus omnes ex nobilibus, & locupletibus ex censu quingentorum modiorum, & jugerum constitui decrevit.
- 25 Et ex Indorum consuetudine optimi, divitissimeque eligebantur.
- 26 Et ex Carthaginensium legibus.
- 28 Pauper probus, & honestus ad honores, Reipublicæque officia admitti debet, & n. seq. Et divitibus præferri, n. 54.
- 29 Boni viri, non tam patrimonio, quam fide idonei aestimantur. Vilis non dicitur, pauper bonis præditus moribus ingenuisque parentibus natus, ibi.
- 30 Justinianus Imperator Juris Professores honorum præmio hortatur, aliique honorandos constituerunt Imperatores, n. 52.
- 31 Civilis scientiæ Professores de divitibus pauperes frequenter sunt.

- 32 *Promissa quilibet adimplere tenetur Princeps principue, n. seq.*
Principis verbo nemo decipi debet, & ei tanquam fonti justitiæ debet esse constans & perpetua voluntas, & sicut lapis angularis, & polus in cælo immobilis esse debet, ibid.
- 34 *Gravius Princeps frangendo fidem, quàm inferior peccat.*
- 35 *Mendacium in Principe abominabile est, & stultionatus horribile.*
- 36 *Princeps ad observantiam contractuum pactorumvè tenetur.*
- 37 *Nec de plenitudine potestatis pacto valet Princeps contravenire.*
- 38 *Et non solum Princeps ipse, sed etiam omnes ejus in dignitate successores ad pactorum, conventionem, & contractuum, quos ille fecit, tenentur observantiam.*
- 39 *Fides etiam hostibus servanda est.*
- 40 *Leges earum Professoribus opes pollicentur, neque in egestate vivere permittunt.*
- 41 *Indoctis, illiteratisque Magistratus, Reipublicæque officia concedenda non sunt.*
- 42 *Domini temporales, & Prælati Ecclesiastici doctos; peritosque Judices creare debent, alias & mortaliter peccant, & ad damnorum per judices datorum restitutionem tenentur.*
- 43 *Judices creandi sunt, qui per se, non Adseffores Reipublicam gerere valeant.*
- 44 *Romana Respublica floruit, nundique domina effecta est, dum ejus regimen apud doctos, peritosque existit, periit cum hinc perversus est ordo.*
- 45 *Laborantes debito præmio fraudandi non sunt. & num. 53. ubi latè.*
- 46 *Leges de nihilo servirent earum Professoribus deficientibus.*
- 47 *Præmium ad labores, virtutem, scientiamque amplectendam invitat.*
- 48 *Civilis sapientia sanctissima res est, quam pretio numerario aestimare non decet, & vera, non simulata Philosophia, suæque vi alliciens. ibid.*
- 49 *Virtus suimet pulcherrima merces*
- 50 *Nec virtutem ipsam absque præmii spe amplecterentur homines, & nu. seq.*
- 54 *Pauperes probata vitæ, morumque, divitiibus in bonorum assecutione præferri debent. Præmium debet commensurari labori, ibid.*
- 55 *Pauperes & ante, & post urbem Romanam conditam ejus regimen probatissime tenuerunt.*
- 56 *Divites adeo populo Romano ad ejus regimen exossi habiti sunt; ut etiam mediocri in Magistratibus fortuna & disciplineret, & puniretur.*
- 57 *Paupertas quandoque tam ad secularia, quam Ecclesiastica officia, & beneficia consequenda affectatur.*
- 58 *Antonius Philosophus multis pauperibus dignitates Tribunitias, Ædilitiasque concessit.*
- 59 *Idemque Alexander Severus fecit.*
- 60 *Athenienses sæpe Limachum pauperrimum in eorum Imperatorem crearunt.*
- 61 *Dei imitatores esse debemus.*
- 62 *Deus optimus Maximus pauperes, & egenos in Reges, & Governatores elegit.*
- 63 *Omnis Christi actio nostra debet esse instructio.*
- 64 *Christus Dominus inter nos degens pauperes ad Apostolatam assumpsit. Petrumque egenum piscatorem Caput, ac Principem Ecclesiæ constituit.*
- 65 *In principio nascentis Ecclesiæ singulis civitatibus, singuli Episcopi assignati fuerunt, pauperesque erant.*
- 66 *Beatus Severus ex lanificio in Archiepiscopum assumptus est.*
- 67 *Intellectus ad tex. in l. Rescripto, 6. & in l. Honor, 14. §. De honoribus, D. de mun. & hon. in l. Ad subeanda, 46. C. de decur. li. 10. & in l. 6. tit. 18. p. 2. & num. 68. ubi novus, & à nemine tactus redditur, & n. 97. ubi de dict. l. Rescripto.*
- 69 *Princeps de propriis expendere, tam pro bellis gerendis, quàm pro subitorum paupertate sublevanda, proque Judicum salariis necesse habet.*
- 70 *Judex non indiget divitiis ad Majestatem tam suam, quàm publicam conservandam, & augendam, neque in judice debet adesse contemptionis timor.*
- 72 *Eodem gradu, quo quis dives est, & avarus, ac cupidus: Pauperes verò liberales, ac minus cupidi sunt, & num. seq.*
- 74 *Omnes avaritiæ student, tam divites, quàm pauperes. Desiderium divitiarum vadit in infinitum, ibid. Pauperes dicuntur omnes secundum appetitum, ibid.*
- 75 *Pauperum cupiditas facilius saturatur, ac expletur, quàm divitum.*
- 76 *Pauperes aptiores sunt ad Magistratus ex avaritiæ capite, quàm divites, & n. seq.*
- 77 *Divites æqualiter cupiditate acquirendi, quam metu amittendi opes cruciantur.*
- 78 *Pauperes rectiores, æquique amantiore sæpe existunt, & numero seqq. præcip. numero 81.*
- 79 *Paupertas in prædicatoribus multum confert.*
- 82 *Dives præsumitur luxuriosè vivere. Et multa alia mala, quæ ex divitiis proveniunt, ibid.*
- 83 *Divitiæ à vitisconnominantur.*
- 84 *Salarium competens judicibus (etiam præter sportulas eis debitas) à Fisco solvendum est, & num. 89.*
- 85 *Et non solum apud Romanos, sed etiam apud Turcas id obtinuit, quorum Imperator plurima quotannis judicibus donare solebat.*
- 86 *In Gallia etiam Bailli, ac Senescali sua habent salaria, & stipendia.*
- 87 *Et in Hispania.*
- 88 *Episcopus, vel Prælati Ecclesiastici in foro conscientia Vicario, Judicivè salarium constituere, & solvere tenentur.*
- 90 *Jure nostro Regio salaria Judicibus de bonis communibus civitatum, vel locorum (hoc est, de los propios) solvuntur. Idque moribus receptum est.*
- 91 *Etsi Civitas, vel populus propria non habeat, vel non sufficientia, collecta pro judicum salariis imponitur.*
- 92 *Collecta in hoc casu fiet in capita.*
- 93 *Salarium, an judici infirmo, absenti, mortuoque ejus hæredibus debeatur? Et an in principio, vel fine anni solvendum sit? remissivè.*
- 95 *Qui pauperes ad Magistratus, honoresque admittendos, tenuerint?*
- 96 *Paupertas à cupiditate aliena, optima ad Magistratus gerendos qualitas est.*
- 97 *Pauperes viles, & abjecti Magistratum gerere nesciunt.*
- 98 *Mediocri conditionis homines ad Reipublica regimen, Magistratusque gerendos, nimium pauperibus, vilibus, & abjectis, nimiumque divitiibus, ac potentibus præferuntur.*
- 99 *Divites honorum excellentiam in Reipublica habentes, alios injuria afficiunt, in eosque superbiunt.*